



W . R . D

1 6 2 7



N. 1,280. 243 H.M.I. 131

Index

Se

Spasmi R
Apoplexia
Ardori uris
Aurium Dol

Carbexia R
Capitis grav
P. 24.

Cataractis
P. 24.

Cataractis su

Colicæ R

Contractis

Debilitati

Dislocavit

Doloribz A

Dolor Colic
ditur

Elephantia

Epur refu

Epilepsia

Febrily

Febrily o

Fluxu all

Fœcundi



Index in Layenim et Reudeniim
de thermis Carolinis.

Amati R. 48 P. 26.
Apoplexia R. 44.
Ardori urinae R. 29. P. 102.
Aurium Doloribus R. 47.

Carbexia R. 35-38. P. 24.
Capitis gravitati, debilitati
P. 24.
Catarrhis frigidis R. 44.
P. 24.
Catarrhis suffocativis 49 R. 47.
Colicæ R. 28. P. 28.
Contractis membris, 75 R.

Debilitati capitis P. 24.
Dirlocavit P. 25.
Doloribus Aurium R. 47.
Dolor Colicæ balneo inter-
ditur P. 29.

Elephantiasi R. 29.
Epar refrigerat, R. 33.
Epilepsia R. 44.

Febris, R. 60
Febris o gducit P. 26.
Fluxu alio R. 41.
Foecunditati R. 41.

Gonorrhæa R. 40.
Gravidis o nocet R. 42.
o urq, adeo tuta R. 43.

Hæmoptisi 54. R. cum discre-
tione
Hæmorrhoides pmovent R. 33.
sistit R. 33-38.
Hydropi incipienti P. 26.
Hypochondriacis R. 34.

Iliacæ R. 28. P. 32.
In mensuræ fluxu nocet
et intra P. 60. et extra 52.
Intestinarum angustia R. 31.

Luis Gallicæ symptomata
curantur, si luer ipsa cu-
rabitur R. 82. P. 26.
Lumborū doloribus R. 39.
Luis Gallicæ cum sideratōe R. 81.
periculosa 83 R.

in mē. fr. sup. noc. Extra P. 60. et qh. 52.

Mensibz albis P. 26.

Menstrua movet R. 41. P. 27.

Mesenterio R. 28.

Mozbi e fodinis R. 52.

Scabiei R. 79. foeda ibid

Splenis scirrho R. 35. P. 20.

Spasmo p repletionem
P. 26. 24.

Sterilitati P. 27.

Stillicidijs R. 36. 38.

Stupori membrorum P. 26.

Oedematis R. 72.

Ophthalmia, o oi, R. 47.

Paralyis. R. 11.

Paraliticis membris pdes
R. 75. 76. P. 90. 99.

Pectori qfert R. 48.

Phtisi sine hectica R. 50.

Pituita salsa R. 16. 13.

Pituita acris salsa R. 28.

Podagricis a frigida caa
R. 78. a calida o. P. 26.

Purgandi virtute R. 20. 33.

Tabi membrorum R. 71

Tartareis aff. resol. R. 39.

Testibz refrigeratis R. 40.

Tumentis epu p stillicidijs
R. 38.

Tumoribz articulorum
post erysypelas in pmo
pdes R. 74. P. 26.

Tumoribz pedum extra
p stillicidijs R. 36.

Tussi R. 48.

Renum doloribz R. 39. 19.

Renum pituitae R. 36. 39.

Veneficijs

Veniis

Ventricul

Vesica

Ulcereibz

Ulcereibz u

lumb

Utero lub

ref

Veneficijs \bar{o} R. 93

De Veneficijs

Veneris \bar{o} R. 89.

Ventriculo fert R. 25.

Vesica R. 30. 39.

Offensat. Caro.

Ulcenibz P. 26.

Ulcenibz ureteris renz,
lumb. R. 39.

Ulcenibz ureteris renz,

Utero lubrico P. 26.

refrigerato R. 41.

Ulcenibz ureteris renz,

Ulcenibz ureteris renz,

Ulcenibz ureteris renz,

Ulcenibz ureteris renz,

71
9
10
13
17
10
120

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a list or account.]

D

C

D.

Ad

cl

D.

Eju

No

DE THERMIS
CAROLINIS TRA-
CTATUS EDITVS

A
D. VVENCESLAO PAYER,
*de Cubito &c. Philos. & Medi-
cina Doctore, &c.*

CUI
Adjunctæ sunt ejusdem argumenti
clarissimorum quorundam Medicorum

EPISTOLÆ

à
D. MICHAELE REVDENIO,
Philosopho & Medico Schlackovvaldensi
PUBLICATÆ.

Accessit

Ejusdem D. REVDENII judicium de
Novo Gummi Purgante, ad D. Iohan-Ada-
mum Schvartzium Medicum
Vinariensem.



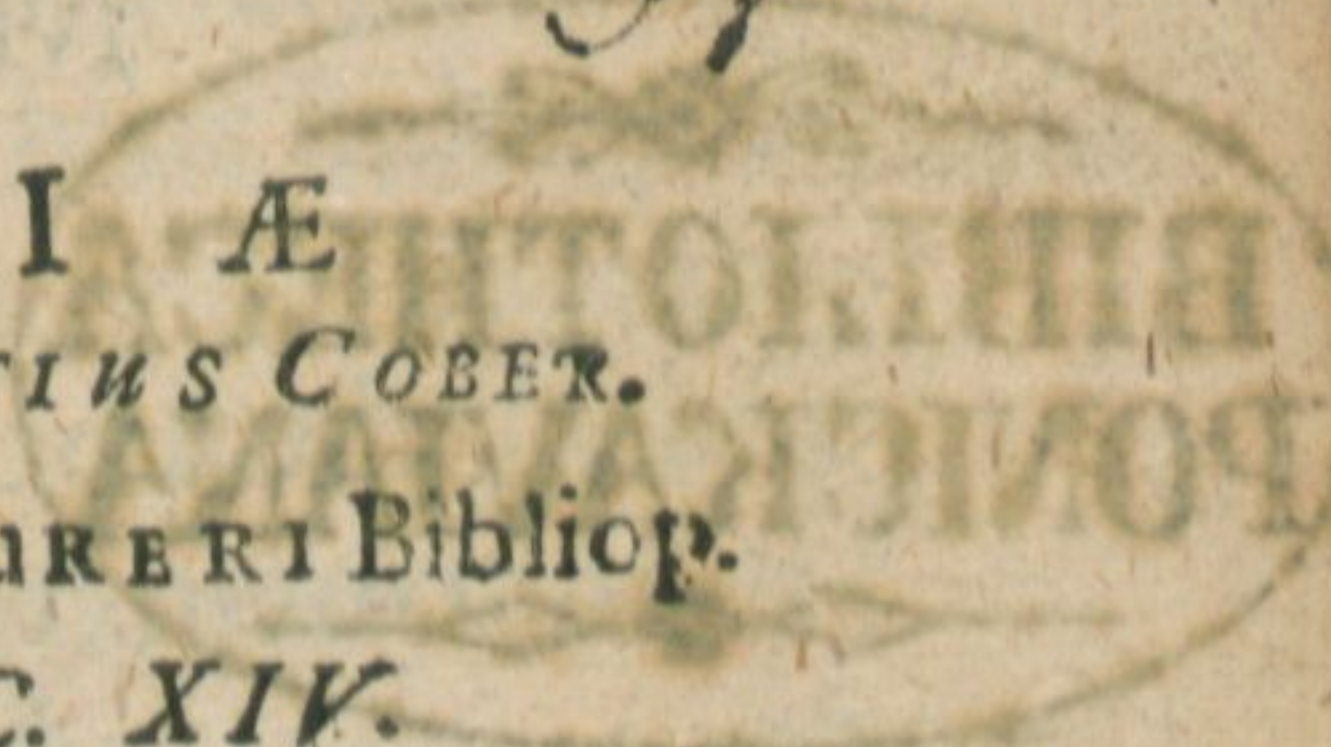
L I P S I Æ

Imprimebat LAURENTIUS COBER.

Impensis THOMÆ SCHURERI Bibliop.

Anno M. DC. XIV.

W.





*Reverendis, Doctissimis, ac
praestantissimis Viris:*

Dn. SIGISMUNDO
SCHERERTZIO, Pastori
vigilantissimo &c.

^{A C}
Dn. GEORGIO MAT-
THÆI Notario Cæsareo, & Ar-
chigrammateo consultissimo &c.

*Ecclesiae ac Reipublicae in Thermis
Carolinis Luminibus atq; columini-
bus, Amicis intimis &c.*

Memoriae excitamentum

Offert

Michaël Reudenius,
Phil. & Med. D.





LECTORI

candido S.

BLENNIUM PÆNE ISE
circumegit, Candide Lector,
quod observationes meas Ca-
rolinas, per breves illas qui-
dem, typis descriptas edidi. Eæ à diversis
diversimodè acceptæ. Nonnulli viri clari,
& docti placuisse sibi institutum meum,
ore pariter, atque calamo testati sunt.
At aliter censuit quidam Aristarchus;
qui homo, si, quantum ostentationis va-
næ ingerit, tantum artis & industriæ so-
lidæ in cerebro haberet, ac animositatis
gereret in pectore; næ ille Æsculapio,
quem sapiens vetustas aurea, promissaq;
barba ornatum pinxit, se æquaret non
tantum, verum quoque præferret. A-
ctus furiis nescio quibus hinc inde apud
simpliciores, eruditionis meæ & expe-
rientiæ multa diligentia ac studio (absit
arrogantia) comparatæ famam insulca-

4 AD LECTOREM.

re conatus est, me absente. Provocatus autem à me aliquoties, certamen semper detrectavit, nec vnquam mecum, uti virum sincerum, & Medicum rationalem decet, præsentibus literatis, congregari voluit, fortè non potuit. Non adquiescens in maledictis effusis, ita in me ulterius exarsit, ut & sanitatem à DEO hætenus concessam se mihi invidere, coram viro Nobilissimo, non obscure præ se tulerit; & apud politicum Magistratum, futilibus tricis apinisq; in medium prolatis, me accusarit. In ea accusatione virulenta, cujus aciem ita retudi, ut hætenus anni integri decursu nullam responsionem viderim, observatiunculas meas famosum vocat libellum, & centonem ex aliis collectum, descriptumq;. Vt igitur, candide Lector, videas, quanti falsa sint, quibus me onerat, crimina homo invidus; hunc de Thermis tractatum Medici quondam doctissimi in publicum emitto, cum clarissimorum quoque virorum, D. Fabiani Sommeri, & D. Pansæ Phyci Annæbergensis, amici mei scriptis

ptis

ptis conferendum. Est & alia, quæ editionem promovit, causa, nimirum quorundam hominum importunitas, & invidiæ ac avaritiæ similis ambitio; qui suam nunquam satis laudare se posse opinantur, nisi è contrario contemnant Minervam. Bellatuli profectò, ac soli, si Diis placet, oculati, & auriti! Mirum accusare Carolinarum Thermarum fervorem, & mineras canalibus adhærentes, ac fortè vereri, ne ventriculus, ac intestina comburantur, aut lapidescant. Mirius Acidulas ad potum, Thermas ad infessum solùm à natura comparatas proclamare. Mirissimum (insolenti verbo insolens objectio notanda) medicamentum generosum de compacto infamare velle, quod ejus usu non omnes morbi profligentur, & humano generi procuretur immortalitas. Refutarem has nugas, nisi omnes sano judicio præditos nimis plebejas instantias, & crassas absurditates manibus ultrò palpatorios certò considerem, atq; hunc laborem mihi levasset noster Auctor, Summerus, & alii.

Interea cum bene abjecerunt, & contemserunt per Thermas institutas multorum difficilium morborum sanationes, metuunt, ne aegroti huc confluant, & precibus monitisque, imò & mendaciis in vulgus per tenebriones lucelli cupidos sparsis, eos avocant, & abducunt. Quid timent in posterum, si insalubres deprehensæ? Si auxerunt potius ægritudines, & uti ogganniunt ad inferos bibentes præcipitârunt? Blenni & blitei scilicet fuerunt hæctenus omnes, & sine monitoribus tam nasutis ignorarunt, quid distarent æra lupinis. Patrum memoria famosissimæ erant Acidulæ Spiegelbergenses in VVestphalia, ut non è Germania tantùm, verùm quoque è Gallia, Italia, Sicilia ad eas aegroti innumera- rables proficiscerentur, Medicorum ibidem pecuniosam praxin exercentium ampullis, & sesquipedalibus verbis fidem habentes. Postquam verò se misere deceptos senserunt, tantæ celebritatis fons, (qui tamen medicatis viribus non omninò caret) versus est in fabulam

lam

lam & risum, ac pro Weilbrunnen der
Ganchbrunnen indigetatus contem-
nitur, teste Clarissimo Tabernæmontano
in Thesauro Aquarum mineralium par-
te 1. cap. 58. Similem exitum habuit a-
qua nova in Misnia ante paucos annos
inventæ, de qua rumorem passim in aëre
volitantem disjecerunt iidem, qui per-
flant omnia, venti. Cur idem fatum
non manet Carolinas? Genium melio-
rem nactæ sunt, easque DEUS, pro sua in-
mortales benignitate, tanquam singula-
re naturæ miraculum, tantis viribus cu-
mulavit, ut propter innumeras admira-
biles ac stupendas sanationes, non ab a-
liquot annis, sed seculis fuerint doctissi-
morum ac fide dignissimorum Medico-
rum, (testis ex parte erit hic libellus) præ-
conis celebratæ. Augent famam cele-
berrimam, & usum commodiorem ac sa-
lubriorem reddunt Acidulæ tam vici-
næ Buchenses, quàm alteræ non longè ab
oppido scaturientes, quæ, si methodicè
in curanda melancholia hypochondria-
ca, renum impuritate, viscerum intem-

perie calida, & obstructionibus contumacibus referendis, aliisque adfectibus adhibeantur, paucis in suo genere sunt postponendæ. Hæ licet ad tempus ex incuria incultæ jacuerint, ac ferè pro derelicto habitæ nonnullis visæ fuerint: tamen me cum viris nobilibus ac præstantibus quibusdam instante, Senatus eas mundari, tubulo includi, & contra externas injurias optinè muniri, in peregrinorum commodum, curavit, ut multum utilitatis ad ægrotos inde rediturum esse, certi sumus. Faciant igitur æmuli, dicantque quidquid velint, misceant cœlum terræ; vigeant, DEO clementissimè annuente, Carolinæ cum Acidulis suis, (liberè potius quàm superbè vaticinantem auditis) & ad præsentem ac posterum fructus inde dimanabit nulla verborum exaggeratione satis deprædicandus, illique ipsi, qui nunc limis oculis intuentur, indies experientia convicti, adprobabunt. Redeo ad auctorem, qui stylo semibarbaro utitur, proavorum nostrorum memoria in scholis Germaniæ,
imò

imò Europæ, usitato, in quo, ne mentem ipsam depravasse, & auctorem ad meum sensum detorsisse viderer, aliquid mutare existimavi mihi integrum non esse. Adjeci quasdam ejusdem argumenti, Epistolas, quarum una & altera Doctorum Næviorum inter consilia Cratoniana legitur, quas hunc in hortulum transplantiavi, ut curandi per Thermas nostras methodus, quam excellentissimi Medici ante me observarunt, aliquo modo, in exemplis illustribus quibusdam, innotesceret: licet omnia hic proposita probare haud queam, qua de re alibi meam proponam sententiam. Historiam cujusdam morbi rari, insolentis, & gravissimi lectu dignissimam, quæ pluribus epistolis doctissimorum virorum comprehenditur, dare hic volui, in gratiam studioforum artis Apollinæ, integram. Et quia inter peregrinos, qui Carolinas nostras implorant, non pauci vel ficis & mariscis venereis adhuc scatent, vel stigmata ab istius monstræ beluæ morfu relicta circumferunt: adjeci Philosophi ac

A 5 Medi-

Medici Excellentissimi D. Zachariae
Brendelii in Academia Ienensi Professo-
ris, Praeceptoris mei nunquam non suspi-
ciendi, de Thermarum in Iue Gallica
contaminatis usu, Iudicium, quod à me
obnixè exoratus consignavit. Quo viro
nemo, nisi valde fallor, magis scopum te-
tigit, sagitta certiore. Nam & harum
naturæ atque effectuum gnarus est quàm
qui maxime; seque quondam, morbo
gravissimo ac poenè lethali feliciter supe-
rato, earum potissimum, postquam à
DEO discessum fuerit, auxilio sanitatem
recuperasse, libenter fatetur.

In adversariis meis plura hujus generis
reservantur, quæ, cum propius ad me
spectent, ea selectis epistolis meis medi-
cinalibus inserta, alius libellus fortè ca-
piet. Quod si Aristarchus meus (plu-
res enim uno me habere non credo) hoc
vel illud notabit, & pro more, clam me,
criminationes aniles in vulgus sparget,
non multum curabo, aut adtendam. Iam-
diu enim morbum hunc, aut teneritu-
dinem animi deposui, ad singula homi-
num

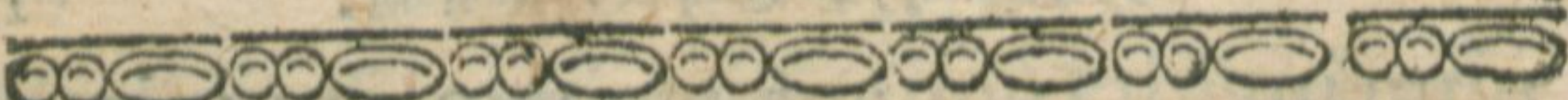
num invidorum aut plebejorum iniqua,
& puerilia judicia, concuti, aut commo-
veri. Interim candide Lector, his frue-
re & vale. Schlackovvaldæ 17. Aprilis
Anno 1613.

Michaël Reudenius,

Philos. & Med. Doctor. & c.




GENE-


 GENEROSO AC MA-
 GNIFICO DOMINO, DO-
 MINO STEPHANO Schlicke /
 Comiti in Passan / Domino in Weisfira-
 chen / Elbogen & Schlackenwerdt / &c.
 Domino suo plurimum gratioso, VV B N-
 CESLAUS PAYER de Elbogen artium
 & Medicinæ Doctor

Post humiliatas obsequiorum oblationes,

S. D.


*Um in studiis Italicis, optimè ac
 sapientissimè Comes, cum magnis
 expensis & vitæ periculo versarer,
 frequenter observavi, qua diligentia, quibus
 honoribus, Italicæ medici in toto orbe prestan-
 tiores, sua extollebant balnea naturalia, in-
 tellexi ac vidi, quod tantum illis tribuebant,
 ut morbos, quos alioqui curare suis diutinis
 experimentis non valebant, solo usu therma-
 rum, tollendos arbitrati sint, & id sapienter
 pro morborum diversitate, & balneorum ad
 varios morbos proprietate. Aliud quippe
 balneum laboranti cerebri vehementi humi-
 dita-*

ditate, aliud hydropico, item aliud calculoso, podagrigo, scabioso convenit. Quæ omnia medicus solers, prudens ac expertus habet perpendere, nam sicut in bello industria victoriam, sic medicina sanitatem efficit. Hinc rectè Divus Hieronymus dixit, Medicina non spernenda, quæ usu constet & experientia, quia & hanc DEUS fecit, &c. Vides quod experientia & industria medicum efficiunt, & his duobus medicina ornata, omnibus artibus & studiis fructuosior est scientia, absq; his medicina est delirium. Id ego mecum animadvertens, per vacationes studiorum Italicorum, me ad thermas contuli, non ob alium finem, nisi ut quandoq; patriæ meæ balneum divinum, & nulli ex Italicis secundum, pro meritis suis exornarem, & quasi buccinator decantarem, atq; illarum usui, salubriori quàm antea usui consulere. Et cerè pauca novi thermas, præter eas quæ Neapoli, & post Neapolim sunt, quas non adierim, quas nominatim non referam, ne laudes meas, non incepta scribere videar. Nam teste conscientia, amor patriæ, abusus thermarum in variis aegritudinibus, & regimen corruptum balnean-

balneantium, me ad scribendum impulerunt. Sed cui hunc meum laborem dicarem, tu sapientissime ac Generose Comes, occurrebas, cum propter liberalitatem tuam in me: tum maximè, quod es ex nobilissima familia Schlickorum nulli secundus, quæ in plurimos annos strenuè ac magnificè patriæ meæ Elbogen/Schlackenwerdt/Thermis ipsis, & pluribus locis imperavit. Et nominatim hodie feliciter cum fratribus in valle S. Joachimi qui locus, sine mea commendatione, est commendatissimus, celeberrimus, & argento supra omnem opinionem locupletissimus, omnia benè regis & imperas. Sæpe mecum consideravi cujus meritis tanta felicitas tibi contigisset. Sed postquam tuæ dominationis familiaritate in paucos dies utebar, cessavit omnis admiratio: tot virtutes in te uno repere, siue ad arma aspiciam, seu ad administrationem Reip. ut credam revixisse magnificum illum & nobilissimum virum Gasparem Schlick, cujus laudes hodie in Italia maximè, item in Germania longe lateq; referuntur, quas mea sponte reticebo ne adulatorem videar agere. Virtutes ergò tuæ, merentur hanc felicitatem

&

Et longe majorem. Siquidem ex virtute felicitas ipsa metienda est. Virtutibus tuis fidens, libentius hunc laborem subivi, Et tuae magnifica Dominationi me Et labores meos tuendos offero Et dedo: Spero labores meus Tibi gratissimos Et plurimis hominibus saluberrimos, Rem autem grata brevitate, Deo volente pertractabo, Et latine pertractatam materiam, curabo lingua nativa sub compendio ad usum omnium edere, quod morbi omnibus accidant, Et nemo non aliquando aegrotat. Hoc nolo tuam magnificam dominationem latere, quod usus balnearum apud Romanos, Et tota Italia ita gratus, ut videar in nulla re magis deliquisse antiquos Romanos, quam in hoc uno solo. Romæ hodie nihil magnificentius est videre, quam thermarum vestigia, ut etiam in restauranda ruina thermarum fortasse Italia deficeret. Et hodie balnea ubique per Italiam lupanaria facta sunt, Et lupanaribus pejora propter sordidum usum aliquorum exercitiorum Thermæ tum suum habent honorem. Germania nostra, Et Germania loca frigida hodie utuntur frequentius balneo, id an bonum vel malè fiat, siquidem salubre nolim dicere,

dicere, sed tractatum conscribam, in quo virtutes & effectus thermarum Caroli Imperatoris quarti (sic enim nominant incolae) in causas resolvam, modumq; verae administrationis ejus aperiam. Et in hoc plurimum tuae dominationi, & medicis consulentibus, & aegrotis accedentibus ad hoc balneum proderimus. Verum quod ante me nullus doctorum hunc laborem subit, hac poterit esse causa, quod opinati sunt ex similitudine in hoc casu thermas procedere, contenti fuerunt priorum tractatibus, sed illos in errore esse, & fore, constanter affirmo, modo mihi concedantur principia naturae, & maxima propositiones in medicina. Quare quemq; ex doctis viris amicissimè admoneo, ut cum magnificentia tua observet nostram doctrinam, quae ubi deficit, amice corrigat, ubi utilis futura, non totum calumnietur. Arripiam hoc pacto occasionem ut gratiora edantur. Sic habes generose Comes opus tibi dicatum: cura ut defensum sit, quia tuum est, causa nempe tua est, cur & scripserim & ediderim hos nostros prematuros fructus. Vale in Christi nomine in plurimos annos cum honestissima conjugē

*Et tota familia, ac negotia tua, ut cepisti,
age sapienter, Et me ama Ex Liptzik, Calen-
dis Decembribus M. D. XXI.*



TRACTATUS DE
THERMIS PROPE
Elbogen & Joachimsthal/
continet capitula septem.

CAPITULUM PRIMUM, de viis investigatio-
nis thermarum in communi, Et minera
prædictarum thermarum.

CAPIT. Secundum, de probationibus dicto-
rum in primo capitulo.

CAPIT. Tertium, Quibus ægri-
tudinibus conveniat hoc balneum.

CAPIT. Quartum, de præparatione corpo-
rum ad prædictas thermas, & de tempo-
re accedendi easdem.

CAPIT. Quintum, de ordine assumendi a-
quam illarum thermarum, Et modo bal-
neandi in eadem.

CAPIT. Sextum, de regimine vitæ.

CAPIT. Ultimum, de quibusdam difficultati-
bus emergentibus, circa dicta in præce-
dentibus capitulis.

B

CAPIT-

CAPITVLVM PRIMVM,
 DE VIIS INVESTIGATIONIS
 THERMARVM IN COMMUNI,
 & de natura aquæ Thermarum Ca-
 roli IV. Imperatoris, &c.

CIRCA MINERAM, OMNIUM
 balneorum naturalium, si eam
 quis scire affectat, hoc in primis
 quemq; admonitum volo, quod minera
 nunquam sciatur, nisi per iudicium de
 experientia, & ratione. Experientia au-
 tem habetur per id, quod apparet de mi-
 nera, aut in ductu aquæ, aut in alembi-
 catione per residentiam in cucurbita.
 Ratio verò sumitur iuxta principis do-
 ctrinam ex illis, quæ super minera signi-
 ficant, videlicet ex sapore, odore, colo-
 re, & operationibus, maximè tamen ex
 saporibus & operationibus. Ex saporibus
 necessarium est præscire saporem
 multarum minerarum, nam ego nus-
 quam reperi Thermas, in quibus non ad-
 minus duæ aut tres minere fuerint com-
 mixtæ in saporibus. Ex operationibus,
 quia

quia operationes, virtutes primas, secundas ipsius mineræ & tertias si habent demonstrant. Sunt qui illis quartas tribuunt, quemadmodum plerique faciunt describentes naturam aquæ Porretæ. Sed quia in hoc sunt opiniones, & quartæ virtutes non possunt virtutibus elementorum, ut priores substantialiter attribui, inde, de quarta virtute non credo iudicium sumendum esse de naturis mineralium. Nisi de sola ac certa experientia. Thermas autem virtutes habere tertias nemo dubitat, nisi is qui sit æquivocè medicus. Iuxta hanc viam dico pro opinione nostra, non spernendo iudicium melius sentientium, quod mineræ thermarum nostrarum sunt duæ principaliores, Baurach & alumen sulphure participans. Et accipio hic Baurach ut cum nitro & sale convenit. Et si quid de calce habeat, id certè nunquam per prædictas vias experiri potui. Probabilius mihi videtur, quod ferro participet propter loca vicina, in quibus magna quantitas ferri reperitur, & aquæ ferratæ, quæ in pro-

M,
IO,
NI,
a-

IUM
eam
rimis
inera
m de
a au-
e mi-
mbi-
bita,
s do-
signi-
colo-
en ex
pori-
orem
o nuf-
on ad
com-
nibus,
quia

pinquo actu frigida: reperiuntur continuo scaturientes, & ob alias causas quæ dicentur. Et ex viro fide digno habui, quod sulphur teneat, quia fecit exsiccationem aquæ ad solem. Et illum modum propter certas causas commendabat supra alembicatione. Si quis ergo vult, experiatur illo vel altero modo rem ut diximus, inueniet, nec in expertus ratione habere potest contradicendi, sensus siquidẽ exterioris certitudo petenda.

CAPITVLVM SECVN-
DVM, DE PROBATIO-
NIBVS DICTORVM
in primo capitulo.

IN PRIMIS PROBATVR QVOD
sit aluminosa prædicta aqua, quia stomachum confortat & appetitum excitat. Quæ operationes maximè inter mineras alumini attribuuntur. Item per alembicationem si aqua sumitur in competenti quantitate, reperitur notabilis quantitas aluminis. Et juxta originem
istius

istius aquæ vides distinctissimè quantita-
tem aluminis. Quod autem natura ejus
sit Baurachia pro ut Baurach communi-
ter sumitur. Nam sic Baurach juxta do-
ctrinam autorum à sale & nitro non mul-
tū distinguitur. Et sic procedit probatio
nostra, pro ut illa tria inter se conveniunt.
Probatur ergo per experientiam quo-
niam per alembicationem apparet sal,
similiter in ductu aquæ, & prope origi-
nem, & in cannis per quas ad loca deter-
minata defertur, ergo minera illius aquæ
tenet vel Baurach nitrum vel sal. Ratio-
ne autem probatur, quoniam sapor ejus
falsus est. Similiter sicut ab incolis edo-
ctus sum, solvit ventrem abstergendo &
mundando, quæ operationes sunt Bau-
rach nitri vel salis.

Dixi notanter, quod prædicta tria
debent sumi communiter, prout in ope-
rationibus prædictis conveniunt. Sed
proprie loquendo difficultas, quam tene-
bit principalius ex tribus mineris. Mihi
videtur quod ex tribus prædictis magis
teneat de Baurach, quia sal albus est,

Baurach autem similiter nitrum habet cum albedine sua aliquid rubedinis admixtum, vel saltem obscuritatis, & sic visus demonstrat veritatem nostræ opinionis. Nam cum illa aqua lapidatur, sicut vides prope originem ejus, apparent notabiles lineæ cum rubedine. Item Baurach habet acutiorem saporem, & magis corrodit quàm sal, prædicta autem aqua in paucis diebus apertione & corrosione procedit, sicut dicemus in usu illius aquæ. Quod sulphurea indicat odor, qui est multum foetidus, & certè magis, quàm circa Thermas vel Italiæ vel Germaniæ percipere potui. Viterbii unum est, quod propter fetorem in abusum venit, testabuntur hoc accessuri. Alembicatio retinet sulphur, habet manifestas operationes sulphuris, quia aqua illa subtiliat & resolvit, signum operationis est cita ejus penetratio. Nam urinam provocat, ergo aperitiva venarum & epatis, addo ego quod aquæ naturales actu & potentia calidæ non possunt absolvi à sulphure; causam facile venatur intellectus dispositus.

Et si

Et si quis ex me vellet scire illius aquæ complexionem supra temperamentum, quod medicus asserit, humanæ naturæ, ego respondeo ex doctrina præcedentium, quod natura ejus est usq; ad tertium calida & sicca, actualem autem caliditatem majorem habet, quam unquam vidi in Thermis.

CAPITVLVM TERTIVM,
 QVIBVS ÆGRITVDINIBUS COMPE-
 tat hoc balneum.

EX DOCTRINA PRÆCEDENTIS capituli in medicina exercitatus facilimè eliciet, quibus ægritudinibus hoc balneum conveniat, si saltem verum est quod cura ægritudinis stet in remotione causarum efficientium. Tamen nolimus obesse malè habentibus, & plano sermone exprimere, quibus ægritudinibus capitulariter hoc balneum conveniat. Dico ergo quod per se & principaliter (intelligo autem per se non ex-

B 4 clu

clusionem perfectitatis absolute, sed exclusionem cuiusdam excellentiæ perfectitatis ab aliis videlicet, quod in ægritudinibus aliorum membrorum non maxime per se conferat, sed solum maxime in ægritudinibus membrorum naturalium) confert ægritudinibus frigidis vel humidis conjunctim vel divisim, cum materia membrorum naturalium, tam in digerendo, quam evacuando, quia hæc aqua evacuat ad intra superfluitates stomachi & intestinorum & mesaraicas aperit, humores grossos & viscosos maturat, subtiliando & incidendo, & eos ratione Bau-rach quoquo modo evacuat, abstergendo & eliquando, & ab his dependent ægritudines membrorum naturalium frigida vel humida.

Dixi ego quod principaliter membrorum naturalium morbis frigidis vel humidis convenit. Nam non nego quin cachecticis, catharro frigido, debilitati, gravitati capitis ex humiditate, & reliquis ægritudinibus, quæ cursu illarum currunt, spasmis per repletionem: Item multis

tis

tis dispositionibus pectoris, Item podagricis convenire possit, quia evacuata bene materia antecedente à membris mandantibus, necesse esse vel moveri, vel digeri materias, ergo parum etiam evacuat, de materia omogenea, aliorum remotiorum membrorum: nam licet non multum penetret, hæc aqua, aperitiva tamen est, & ut dixi debile solutivum, & ad hoc asserendum principis verbum me movit, quod capitis dispositiones plerunq̄ue à stomacho ergo & nervorum dependent, contrarium autem per rarò reperitur. Quare medicus missurus in similibus dispositionibus ægrotum ad balneum hoc, diligentissimè observat canones principis de ægritudinibus capitis absolute, & cum comitate totius vel determinati membri, quia in his cura consistit. Addo quod hæc aqua ad extra dislocationibus, stupori membrorum, ulceribus summum est medicamen. Sed videndum, ne ulcera ista à Gallico morbo, vel humoribus adustis dependeant, quia si id fuerit ægrum propter

consolidationem ad pejorem lapsum duces, quia ad hydropisim sine dubio juxta Hippocratis doctrinam. Sicut accidit in nobili isto Barone Ioanne de Guttenstein, qui infra menses duos post consolidationem factus est Hydropicus: caveant ergo infecti Gallico morbo, ne utantur isto balneo, caveant extenuati. Ratione etiam sulphuris non potest non prodesse Astmaticis, si prævenerint tempus paroxismandi sicut de facto, hæc ægritudo paroxismalis est. Item tumori pedum ex permutatione, tam acutarum quam cronicarum febrium. Febrienti autem nulli opitulatur. Vndimix diuturnæ, mollificationi crurum, & brachiorum, podagræ senum à viscoso humore pendenti: omnibus speciebus hydropis in principio, de confirmata hydropisi assero id quod Conciliator; quod si curari debet, fortissimis remediis curatur. Sicut Florentinus unus mirabili remedio duos curavit. Duritie splenis, diuturnæ matricis lubricitati, mensibus albis, retentioni mensium magnificè
pro-

prodest. Hæc aqua efficacissima medicina ad sterilitatem removendam, si impedimentū est ex parte matricis. Quod autem multæ mulieres ex balneo redeunt sine juvamine, in hoc casu, causa est malus ordo, quia balneant continuo in balneo, & nunquam bibunt ex eo. Addo quod posset cum aliis remediis in brevi tempore tollere, ne in futurum accidat, illum maledictum fluxum mensium rubeorum, subitò aliàs evenientem, qui mulieribus Germaniæ frequenter, Italicis perrarò evenit. Et credo quod huius fluxus potissima causa est, inordinatum cibi & potus regimen. Nam cum perrarò emorroidas habeant, totus inutilis ac superfluous sanguis per cottilidones ad matricem mittitur, quibus repletis prorumpit sanguis, & quodocunque principium molæ aggregat materiam plurimam, & sic mola, & sanguis cum mola exit, inducens debilitatem magnam, hic fluxus infertilibus & gracilibus mulieribus accidit. In sterilibus longè diversam teneo opinionem. Nam
non

non opinor sterilibus hunc fluxum acci-
dere, aut perrarò, sed hoc ausim dicere
ad sterilitatem dare occasionem, hunc
fluxum horrendum. Sed quomodo al-
bis & rubeis conveniat dicemus in una
difficultate. Ultra vesicam à sordibus
mundificat, & valet hæc aqua in opila-
tione renum lavando & abstergendo &
aliquahter aperiendo provocat urinam.
Si in principio fortis dolor renum, non
placet mihi ut detur hæc aqua, vel alia
aperitiva propter canonem Avicennæ
quem noverunt medici; Ex illis eliciet
medicus plures ægritudines, tam secun-
dum speciem, quàm secundum nume-
rum, in quibus hæc aqua ad intra exhi-
beri potest. Et quando ad intra exhibe-
tur, fiat juxta nostrum modum exhiben-
di. De colica, stante vehementissimo
dolore, quæ per potum cerevisiæ illius
loci, & diversis potagiis scilicet vino &
cerevisia sumptis accidit, hoc dico, quod
medius cantharus ad intra sumptus, su-
bitò tollit dolorem. Et quando hoc fit,
infra horam, subito exhibeas alium me-
dium

dium cantharum, ut unà cum sedatione doloris causa removeatur. Et caveat colicus ne sedeat in balneo, quia in exitu intenditur colicus dolor, sicut in plurimis vidi accidere, in dolore renali è contrario fit. Sed hæc ad aliud capitulum pertinent.

CAPITVLVM QVARTVM,
DE PRÆPARATIONE CORPORUM AD PRÆDI-
ctam aquam: Et de tempore ac-
cedendi ad eandem.

RECTO ORDINE NUNC DICEMUS de præparatione corporum humanorum, volentium uti præfata aqua. Et sciendum in primis, quod præparatio corporum duplex est. Vna privativa, & est abstinere se per aliquot dies, antequam hoc balneum ad intra assumat. Nam omnes errare opinor, qui eo ad extra in scabie tantum utuntur. Abstinentium ergo à nimia repletionem cibi & potus, quæ mirabiliter virtutem debilitat: à nimio coitu: Item à magno labore, & maxi-

maximè cum in loco sint, fugiant ebrietatem maledictam, sicut abundè in capitulo de regimine vitæ dicemus. Et qui pedestres ad hoc balneum veniunt omninò à balneo per dies duos abstineant. Et non, ut sæpè vidi, subito post salutatum hospitem balneum ingrediantur. Præparatio autem positiva est, quod purgentur corpora juxta canones principis, in libro communi, alias quarta primi, nam medicorum est sententia & etiam Aver. quod ante balneorum usum præmittenda est universalis evacuatio. Nam supra dictum est, quod licet hæc aqua solvat aliquo modo, non tamen elective & attrahendo, sed magis occursum & eliquando. Intellego autem præmitti debere universalem purgationem. Si repletio totius est, vel capitis, vel pectoris, quia aliàs per potum istius aquæ posset moveri materia in cerebro, & facere catharrum suffocativum. Practicentur ergo canones, super hac materia traditos per principem prima tertij in capitulo Aureo. Cum materiam &c. Et si non vis dige-

digere materiam morbi, quia in remotis
 membris hæc aqua multarum materie-
 rum est digestiva, saltem minoretur ma-
 teria. Nam in hoc errorem & multa peri-
 cula vitabis, verum remedia non scri-
 bam, quia hoc medicus novit, & inutili-
 ter patienti ordinarem, quia abuti posset,
 propter debilem discretivam, quam vul-
 gus, maxime ægroti habent. Medicus
 ergo per collativam suam secundum exi-
 gentiam ægroti, ante balnei omnem u-
 sum purget ægrotum. Tempus vero ac-
 cedendi ad illam aquam, & tempus assu-
 mendi eandem est duplex. Univerfale
 est tempus, Maij, Junij, Julij, Augusti, Se-
 ptembris propter multa, tum propter
 æris temperiem, in illo loco, quia totum
 tempus æstatis nõ ita calidum est, sicut in
 loco plano, tum quod per ea tempora in
 loco balnei omnia necessaria haberi pos-
 sunt. Et illud est tempus electum pro ne-
 cessitate, & similiter pro deliciis. Pleriq;
 accedunt tempore frigidissimo & male.
 Tempus particulare est, quod sumatur
 illa aqua ad intra post ortum solis per
 unam

unam horam, qui potare volunt; qui balneum ingredi volunt, faciant id secundum quod dicemus in sequenti capitulo.

CAPITVLVM QVINTVM,
DE ORDINE ET
MODO ASSUMENDI ILLAM
aquam, & modo balneandi
in eadem.

OBSERVATIS ILLIS, QUÆ DICTA sunt tertio & quarto capitulis, medicus præscribat patienti ordinem potationis illius aquæ. Et quia hucusq; non fuit in frequenti usu, quo ad potum, sed magis ad abluendum; ideo res apparebit multis nova. Sed novitatem hanc non animadvertet, qui doctrinam priorum capitulorum assumpserit. Si quis negaverit rem ipsam, feliciter attenter.

Dixi quod hæc aqua potari debet, & quidem per horam post ortum solis potari debet circa fontem vnde ebullit, aut in vitreo vase, ad hospitium deferri & bibi, actu calida debet potari per horam post solis ortum, quia non solvit ele-
ctive,

ctive, Sed solutivum est debile, & ut sic magis lenitivum super quo somnus non competit, nisi levis medicina ex modo præparationis, acquireret fortitudinem, ut optime doctores dicunt. Primo die quo incipit potare hanc aquam, procedat hoc modo: habeat vitrum parvum capax quartæ partis canthari, pro loco isto consueti, & cum vehementi actuali caliditate illius aquæ, bibat tria talia vitra, & expectet deambulando per unam horam, postea infra horam bibat quatuor vitra, si priora non inceperint operationem, & jejuset per tres horas, quia sine dubio hæc quantitas operabitur. Quod, si per possibile infra illas tres horas non operatur, in quarta hora assumat prandium. Cibum autem & potum in sequenti capitulo dicemus, & nullo pacto dormiat. Et sic habes de quantitate continua. De quantitate discreta scias, quod procedere debes secundum quod est ægritudo. Nam aliter in ægritudinibus Chronicis, aliter in aliis procedendum est, quia in Chronicis & ægritudinibus

C

bus

bus longis, ego quantitatem dictam reiterarem interpolatis diebus usque ad sex vices, & semper augendo procederem in quantitate continua quousque devenirem secundum gradus usque ad tres cantharos, quousque viderem in mictu ita claram illam aquam, sicut assumpta fuit. In ægritudinibus verò, quæ diu non durant, procederem in quantitate discreta ad tres vel quatuor vices, ut dictum est interpolatis diebus procedendo eodem modo cum quantitate continua non augendo nec diminuendo. Dosim à principio dictam.

Et in die quietis, in quo non das aquam, paciens sentit se lassum & fractum, & hoc est propter commotos humores, & est signum bonum futuræ salutis, & ideò paciens sibi non timeat. Et illo die quo quis aquam ad intra assumpsit, juxta doctrinam dictam, non debet ingredi balneum, propter fugiendam debilitatem, & motus contrarietatem. In die autem quietis intret balneum, ut dictum est circa ortum solis non tardando ultra horam

horam, quod
vit, de pot
fuitates re
faciliter fi
nem illius
ti, qui tant
dicere, si o
balneaveri
membris,
retenta sca
rationem
antequam
mnes in
quidem no
capituli, qu
pori, aut m
materias e
extrinsecus
Esto quod
id longo te
ret, si sapie
processerint
cit in una,
sicut nec a
est istic cele

horam, quia tunc si quid in venas transi-
vit, de potata aqua, potest melius super-
fluitates terræ digestionis expellere, &
faciliter fieri resolutio per applicatio-
nem illius balnei. Accedunt autem mul-
ti, qui tantum balneant, & incolæ solent
dicere, si quis per tres dies vel quatuor
balneaverit, faciet hæc aqua pruritus in
membris, in quibus est aliqua materia
retenta scabiosa, aut manifestabit ulce-
rationem corporis, sicut ego sæpè vidi,
antequam Italiam ingrederer. Hos o-
mnes in duobus errare reperio, Primò
quidem non servant doctrinam quarti
capituli, quia balneum non convenit cor-
pori, aut membro repleto &c. Secundò
materias existentes intra venas balneo
extrinsecus adhibito educere volunt.
Esto quod scabiosis prodest, tamen faciet
id longo tempore, quod brevissimo fie-
ret, si sapienter juxta doctrinam nostram
processerint. Sed impressionem non fa-
cit in una, aut duabus balneationibus,
sicut nec alia balnea naturalia. Verum
est istuc celebre hospitium dictum in do-

mo viduæ Creuslin, in qua domo scaturit hæc aqua cum una proprietate supra naturam communis fontis, quia in duabus, aut ad summum tribus balneationibus magnam facit impressionem, quod credo multum tenere de Baurach, aut ideò esse potest, quia majorem actualem caliditatem habet, quàm reliqua balnea, in quibus balneatur, quia à fonte in canalibus ad loca determinata ducitur illa aqua. Non consulo ergo balneandum esse in dicta aqua, sic Baurachia, nisi benè purgato corpore, & præmissis balneationibus, in aliis locis prædictarum Thermarum.

CAPITVLVM SEX-
TVM, DE REGI-
MINE VITÆ.

Vitæ debitum regimen in re medicationis non parvam vim habet, & consistit in recta administratione sex rerum non naturalium, scilicet aëris, cibi & potus, motus & quietis, somni & vigiliæ, inanitionis & retentionis, & accidenti-

dentium animæ. Hæ autem sex res non naturales in duobus consistunt, in debita qualitate, & in debita quantitate. Fundamentum ergo totius regiminis vitæ, in hoc balneo, in duobus consistit, scilicet cavere ab illis, quæ virtutem digestivam debilitant, & ab his quæ opilationem faciunt, quia hæc aqua membra naturalia maximè purgat, & digestivam ut dictum est confortat, & quia aperitiva est, quare opilantes cibi fugiendi sunt. Qui ergò balneant, in prædictis aquis, aut sumunt ad intra, fugiant ærem frigidum & pluvias, & de mane videant, ne à fumo, qui istic est maximus, offendantur, placet mihi in utroq; usu istius aquæ, tempus æstatis. Cibi grossi & fructus in tempore assumptionis & balneationis obmitti debent, maximè cavendum à caseis Bohemicis antiquis, quia nihil faciunt in re nutritionis, ac est de numero nutrimenti grossi, mali Chymi & paucè nutrimenti. Conveniunt ova non dura, carnes convenientes, pulli, perdices, castrati, **Kramantvogel** / & id genus. De pisci-

piscibus id sentio, quia in eo loco magnus est usus piscium, & vario modo præparantur, & unus hic est potissimus modus, quod, aut cum butyro, aut cum lardo præparant, plurima genera piscium, maximè Lucium, hic modus apud nullum gulosum ex antiquis excogitatus est, sed sola Germanica licentia in potu & cibo id fecit. Ego magis laudarem pisces cum oleo præparatos, ut gravissimi medici scribunt. Etenim olei natura calida & humida, & usus eius est per totam Italiam; apud me sunt in magno errore illi, qui balneum hoc accedunt, ut convalescant, & inordinatius regimen balneantes agunt in omni re, quam domi facerent, ac balnea ista tanquam lupanaria reputant.

Diebus ergo illis, quo quis juxta superiorem doctrinam aquam illam bibit, sit levi prandio, & pullis & ovīs contentus, similiter in sero, in die quietis aut tiora sint, & prandium & cæna.

De potu in loco Thermarum est maxima difficultas, nam incolæ habent cerevi-

revisiam pejorem, quam unquam degu-
 stavi. Et credo quod nulla cerevisia ma-
 gis obsit renibus & vesicæ, testabuntur
 hoc bibentes eam. Et cerevisia Elbo-
 gensis grossa, inflativa est, caput maxi-
 mè offendens. Et hodie, quam præce-
 denti tempore pejor præparatur. Ego si
 cerevisiam admittere debeo, in usu istius
 balnei, eligo Numbergensis, in qua
 sunt præstantiores virtutes, quam in ali-
 qua cerevisia, quam ego novi, in hoc
 casu & usu illarum Thermarum, ita con-
 fortiva est naturalium & diuretica, &
 non offendens caput. Nec scio cerevi-
 siam quæ illi comparari possit. Consulo
 ergo qui potentes sunt, & hoc balneum
 volunt accedere, ut habeant cerevisiam
 Numbergensis. Si hanc nolunt, admit-
 tatur Fribergensis. Sed longe est infe-
 rior in usu illius aquæ. Est genus cere-
 visia in Bohemia, quam appellant cere-
 visiam albam, quæ fit ex tritico; hujus
 usum maximè laudo, post dies assum-
 ptionis, prædictarum Thermarum; dum
 autem Thermæ istæ bibuntur, non pla-

ma-
 præ-
 mo-
 n lar-
 cium,
 nul-
 tatus
 potu
 arem
 avissi-
 natura
 er to-
 no er-
 nt, ut
 gimen
 domi
 pana-
 ta su-
 bibit,
 enten-
 is au-
 st ma-
 nt ce-
 revi-

cet mihi usus ejus, propter nimiam ejus
infrigidationem, nisi fortasse ex aliqua
accidente, & vehementi siti, & ardore
urinæ, quia tunc competit. Vina Bohe-
mica accedunt ad ponticitatem. Simili-
ter illa quæ in partibus Thuringiæ cre-
scunt, ideò minus conveniunt in usu
Thermarum. Quare ego, pro usu om-
nium generum vinorum, laudo vinum
Rhenense non fumosum, sed album &
pauciferum. Et si potens fuerit tale vi-
num, tunc infunde in eo tostum panem,
qui debilitabit vinum & utere. Quanti-
tas vini post assumptionem istius aquæ,
non excedat medium cantharum, in se-
ro similiter, sed consultius est abstinere
in sero à vino. Si cerevisiam biberit, non
excedat nisi levi excessu prædictam
quantitatem. Si vino & cerevisia utan-
tur patientes, placet ut vinum præassu-
matur, & cum uno haustu cerevisiæ vel
coena vel prandium concludatur. Et
causam ordinis illius habes ex eo, quod
aqua frigida supra cibos, & reliquum po-
tum rectè assumitur, & quantum possibi-
le est

le est patiens per tempus id, quo aquam assumit Thermarum, abstineat ab usu vini, nisi accidens aliquod vini usum postulet. De motu & quiete dico, quod postquam quis assumpsit illam aquam juxta prædicta, deambulet in camera sua, aut in stuba, & non quiescat infra horam. Si in illo tempore inceperit operari aqua, non quiescat imò continuo deambulet propter dictum Hippocratis; Cum biberit quis Helleborum ad motiones quidem corpus magis ducere, ad somnos verò & immobilitates minus. Si infra horam non inceperit, in secunda & tertia horis quiescat, non dormiendo, sed confabulando. Et sequatur modum & ordinem dictum, & omninò per id tempus, quo in balneo est, aut illam aquam assumit, non dormiat in die, tamen quia hæc aqua penetrativa est, & aliquo modo materias movet in capite, motis autem illis non convenit somnus, quia somnus magis catharros movet. Addo ego, quod si quis esset consuetus dormire, & non esset catharrosus, ille posset dormi.

ejus
aliqua
rdore
Bohe-
Simili-
æ cre-
in usu
u om-
vinum
um &
ale vi-
anem,
quanti-
aquæ,
in se-
stinere
it, non
dictam
a utan-
ræ assu-
fiæ vel
r. Et
quod
um po-
possibi-
le est

dormire in die, finita operatione assumpta aquæ, quia somnus non nocet, nisi propter catharrum.

De inanitione & repletionem hoc sciendum, quod qui balneant, in certis casibus in hac aqua, & non potant, ventris constrictionem incurrunt, illi faciunt suppositoria, aut melius clisteria, ex sola aqua illa non intense calida & sæpè utantur electuario de sebestem cum diagridio & aliis communibus lenitivis in forma boli.

Addo hic, quod si mulieri accideret fluxus naturalis mensium, quod ipsa aquam assumere non debet, sicut dicemus in una difficultate. Utile est ergo, ut ingressuri balneum habeant instrumentum secum pro clisteri faciundo.

Qui balneant vel aquam bibunt, stent in lætitia & gaudio, nec tristentur ex aliqua re, quia omnia accidentia animæ corpus exiccant, præter gaudium, &c.

Debet patiens postquam exit illas Thermas servare regimen ad minus per XIV. dies, quia aqua illa ad extra & intra

tra magnam facit impressionem. Quare debet regi optimo regimine, quousque intelligat nihil intra venas vel membra de prædicta aqua esse relictum. Et placeat ut ante discessum ex balneo, per duos dies remaneat non balneando nec bibendo, ne extraneus aer faciat alterationem, cum maximè pori sint aperti: suaviter ergò se exponant patientes aëri post finitum modum & ordinem assumendi illam aquam.

Deberem ponere capitulum de accidentibus in balneo & post balneum evenientibus. Sed quia hinc inde in capitulis hæc tetigimus, & nullum signorum curationis ab accidente sumitur, in quantum accidens, sed à morbo tantum, ideò ex proposito dimisimus, & licet accidentia mutent aliquando curationem, non tamen in quantum sunt accidentia, sed in quantum sunt causa dejectionis virtutis, aut augmenti morbi, aut ratione utriusque. Etiam ex doctoribus qui Thermas conscripserunt hoc capitulum requiratur.

CAPI-

CAPITVLVM ULTIMVM,
DE QUIBVSDAM
DIFFICULTATIBUS EMERGENTI-
bus, circa dicta in præcedenti-
bus capitulis.

AVER. I. Colliget dicit ex verbis Ga-
leni, quod duo sunt instrumenta,
quibus medicina fuit inventa: Ratio &
experientia, & hodie conferunt ad ha-
bendam cognitionem rerum experta-
rum. V. sint cibales vel medicinales.
Ideò dubitatur cui magis, si supra aliqua
re distent, credendum sit. Respondeo
juxta Gentilem, quod secundum quid, &
quo ad nos & ratione sensitiva, experi-
mentum est magis notum, & sibi magis
credendum. Sed secundum cognitio-
nem simpliciter, & propter quid ut à
causa sumitur, sic rationi magis creden-
dum. Et absolute de utroq; loquendo,
dico prævalere experientiam, quæ cir-
ca singularia negociatur, pro ut illa ex-
perientia sensuum circa propria sensibi-
lia secundum conditiones requisitas ex
secun-

secundo de anima rectè regulatur. Nihilominus experientiam indigere in sua rectificatione, ad minus collativa virtute. Nam quod proportionata sit distantia, & organum dispositum, & medium dispositum, nobilior quam proprius sensus virtus discernere habet. Quare licet fatuum sit dimittere sensum, & sequi rationem: Tamen propter ordinem potentiarum ad se invicem, experientia iuxta Galen. ratione firmata, ut fieri necessarie debet optima est. Nemo ergo negat sensum aut experientiam, nisi aut propter falsam phantasiam, aut sophisticam rationem. Quantum ergo spectat ad nobilitatem prævalet potentia habilior, quantum ad certitudinem determinati objecti prævalet sensus. Mihi autem non placet sermo dicentium, quod, ubi omnes sensus super sensibili conveniunt, sensitiva cognitio & experientia prævalet. Sed ubi unus tantum; ratio, Nam ista responsio habet asserere proprium sensum, circa proprium sensibile falli posse. Hæc autem bonus intellectus facile

cilè infert. V. Thermæ istæ provocent urinam ratione Baurach. Responderetur quod sic, quia hæ Thermæ sunt subtilitivæ humoris grossi & eliquativæ. Et epatis sequestrativa separat subtile à grosso, & ideò aqua istarum Thermarum deducit subtile ad vias urinæ, & sic ego experitus sum in viris ac mulieribus, quod in secunda potatione maximæ multiplicabantur urinæ. Et tertio tegni dicit plusquam commentator Baurachia & amaræ medicinæ mundificant & aperiunt. Et si manifestiorem vis rationem, habes ex Aver. quia medicinæ, quæ provocant urinam, debent necessario habere caliditatem cum siccitate, quæ adjuvant virtutem attractivam, quæ est in renibus ad attrahendum, & similiter adjuvant virtutem discretivam, quæ est in epate, dixi sæpè quod aperit illa aqua nunquam quidem proprie incidit, quia incisivæ medicinæ natura est, nihil efficere in essentiam humoris, sed tamen prohibere viscositatem sui ipsius in se, quod de illa aqua nullus rectè & propriè affirmare potest,

test, modo conveniat nobiscum in mi-
 nera. Et si quis dicet aqua illarum Ther-
 marum est solutiva, ut diximus, non er-
 go provocativa urinæ, quia juxta princi-
 pem medicinæ solutivæ & provocativæ
 urinæ sunt prohibentium operum. Di-
 cas quod ex intentione Avi. medicinæ so-
 lutivæ, & provocativæ urinæ sunt prohi-
 bentium operum, secundum quid, id est
 se impediunt diminutæ, hoc modo, quia
 medicina solutiva & provocativa simul
 non tantum solvit, quantum solveret, si
 esset solutiva solum; Similiter non tan-
 tum provocat, quantum provocaret, si
 esset tantum provocativa. Et divinus
 Mesue, nonne Agaricum solutivum &
 provocativum concedit, &c. Sed instas
 urgentius, quia ego quæro de virtute so-
 lutiva & provocativa, aut sunt æquales,
 aut una est alia fortior; si positæ fuerint
 æquales, & cum trahunt ad diversa loca
 omninò se impediunt, quare non fieret
 operatio alicujus earum juxta regulam
 Aristotelis agentium æquè potentium,
 &c. Erunt ergo prohibentium operum &c.
 Si

Si autem una virtus est fortior alia, virtus fortior prohibebit operationem minus fortiorem &c. ergo respondeo pro intellectu meo magis medice quam physice, quod aliquæ sunt materiæ magis aptæ educi per urinam, sicut medicus ex canonibus practicis habet, videlicet quæ sunt in gibbo epatis, & venis illis duabus emulgentibus, & medicinæ, quæ ab his locis materias deducunt, dicuntur magis diuretici. Sed hoc, quomodo tam calida, quam frigida faciant omnes noverunt. Aliæ sunt materiæ magis aptæ educi per secessum, scilicet, quæ sunt in concavo epatis, & in meseraicis, & istæ maxime per solutiva educuntur. Sunt & materiæ in venis magnis, quæ materiæ communes appellantur, & istæ indifferenter utroq; modo educuntur. Sic ergo quæq; medicina educit materias proprias per vias proprias. Sed materias communes educit virtus fortior. Ego sum contentus hac responsione, qui vult eligat sibi meliorem maximè responsionem Serap. in libro aggrega. cap. de medic-

dicinis provocativis urinæ. Et sic dicerem quod Avi. quando dicit, quod solitivæ & provocativæ sunt diversorum operum, loquitur Avicen; juxta Serapionem de provocativis tertij ordinis non primi, nec secundi, ut videre est in Serapione.

Cum thermæ istæ ratione aluminis dicuntur confortativæ, & constrictivæ, Confortativæ naturalium. Constrictivæ fluxus sanguinis, dubitatur qua virtute alumen hoc faciet? Respondetur quod alumino-sæ aquæ dicuntur confortativæ virtute secunda, & non virtute tertia, ut Margaritæ vel aurum, nec virtute prima, id est, qualitatibus primis, pro ut æquat membri complexionem, quia alumen communiter à doctoribus ponitur calidum & siccum, in tertio, ergo &c. Si autem aliqua Thermæ à tota substantia hoc faciunt non curo, remitto hoc ad veram cujuslibet experientiam. Quod constrictiva sanguinis dicitur, præmissis hoc, quod fluxus sanguinis, alius est naturalis, ut qui venit ex menstruis naturalibus: Alius non naturalis, & hic, aut venit à

D causa

, vir-
n mi-
o pro
phy-
magis
cus ex
t quæ
s dua-
uæ ab
untur
modo
omnes
s aptæ
unt in
& istæ
Sunt
ateriæ
ndiffe-
Sic er-
is pro-
aterias
Ego
ui vult
onsio-
de me-
dici-

causa extrinseca, sicut casu, vel percussione, vel ex vulnere, aut venit à causa intrinseca. Fluxus sanguinis non naturalis, veniens à causa intrinseca, triplex est, quia alius à vena, alius à corrosione, & alius ab apostemate venit. Si à vena, aut fit ex aperitione orificiorum ejus, aut dilatatione, aut ex fractura venæ. Si ex aperitione orificiorum venit, qui plurimum consuevit fluere, triplex est, scilicet menstrualis, Emorroidalis, & per nares. Dixi autem plurimum, quia etiam ab aliis partibus fluere potest, sicut Benevenius Florentinus in suis experimentis annotavit, quòd per virgam maxima quantitas sanguinis exivit, veniens vel à renibus vel vena Chili. Si vero ex fractura venæ fuit, ut plurimum ex petore venit, & per os fuit cum tussi. Et sic plurimi doctissimi Scholares mecum viderunt, dum Bononiæ sub expertissimo medico Lugico de Leonibus proficerem, in viro bono plebano ad sanctum Michaëlem VViennæ, cui per os ex rupta vena mirabilis quantitas sanguinis exivit.

exivit. Nec aliquo medicamine stringi potuit. Cui subvenit infra duas horas, præfatus Dominus Lugnicus cum aqua Cyclaminis & portulacæ simul mixtis, ideo in desperato casu tali, & posteri medici procedunt audenter, supra aquam distillatam Cyclaminis: nam ad intra caustica est. Causa vero intrinseca fluxus sanguinis non naturalis veniens à vena est, aut mala complexio calida dilatans orificia venarum, aut humida relaxans, aut acuitas sanguinis, vel multitudo ejus.

Addo ad perfectam doctrinam, quod constringentia sanguinis sunt multorum modorum. Alia enim sunt conglutinativa, ut tela aranea, & albumen ovi, alia sunt stipticativa, ut bolus armenus, & terra sigillata. Alia congelativa, ut Camphora. Alia cauterisativa, ut aqua Cyclaminis intra & extra. Alia ex proprietate quæ dicuntur sigillativa, ut stercus asini, de quibus remitto viros bonos ad authores de Emorrhagia. Et mihi maxime placet Vigonis doctrina, in hoc & aliis casibus Chirurgiæ, Nam ut scripsit,

percut-
à causa
natura-
triplex
orrofio-
Si à
iciorum
tura ve-
n venit,
triplex
roidalis,
um, quia
est, sicut
experi-
gam ma-
veniens
si vero ex
am expe-
tuffi. Et
s mecum
xpertissi-
ous profi-
d sanctum
os ex ru-
sanguinis
exivit

ita certe hodiè operatur Romæ, Et meo tempore Romæ primatum in Chirurgia obtinebat. Dico ergo quod aqua Theriacum nostrarum maximè & principaliter stringit fluxum sanguinis, non naturalem à vena provenientem, merito causæ intrinsicæ, aut eum qui est à lubricitate & humiditate relaxante orificia venarum, quare sanguinis fluxui copioso, tam alborum, quam rubeorum mirabiliter prodest, ut à præfata causa dependent. Sed an stringat fluxum sanguinis, vel naturalem, vel non naturalem, à causa extrinseca provenientem, non habeo quicquam experti. Credo autem verisimile est, quod stringant omnem fluxum sanguinis aliquo modo propter strictionem aluminis. Nam Serapio capitulo de alumine dicit, Alumen stringit omnem fluxum sanguinis sui stipticitate aluminis ab omni loco manantem. Sed circa dicta major insurgit in recto opere medico difficultas. Cum fluxus copiosus menstruorum rubeorum pendeat à causa calida, ab alia autem fluxus alborum.

rum. Dicendum quod propter diversitatem minerarum utrisque convenit. Nam non dubium est, quin ratione appetitionis & evacuationis albis convenit. Rubeis autem hoc pacto conveniet, quia aliquando provenit fluxus sanguinis, à multitudine sanguinis, vel ab acuitate ejus, vel à mala complexione membri aperiente orificia venarum. Sed perseverante tali fluxu cessat acuitas sanguinis, & multitudo ejus, & caliditas membri à quo exit immediatè, imo fit mala complexio frigida membrorum naturalium, per viam resolutionis spirituum, & sanguinis, & tunc hic fluxus à causa frigida immediate provenit, licet à causa calida mediatè provenerit.

Dico ergo quod stante causa calida scilicet acuitate sanguinis, vel multitudine ejus, vel etiam caliditate membrorum, à quibus exit, non conveniunt Thermæ nostræ ad intra, in tali fluxu, quia inflammarent magis, & sic augerent causam ejus, & per consequens fluxum. Cessante verò causa calida & conversa

D 3 ad

ad frigiditatem propter superfluum fluxum, tunc conveniunt Thermæ nostræ. Et ideo sine formidine dimitterem in quinta aut sexta die post tales fluxus bibere talem aquam, ad minus per duos dies juxta ordinem dictum, & per duos dies balneare in eadem aqua, quia hoc pacto non solum stringit orificia venarum, sed etiam permutat malam complexionem frigidam, & in hoc medici sint oculati, ne consilio suo ignem extinctum ardere maximè faciant.

Dubitatur, si hæc aqua conferat in ulceribus. Scias quod secundum Avicennam quædam sunt habentia profunditatem, & quædam non. Habentia profunditatem, indigent quatuor intentionibus pro eorum curatione, ut sciunt Chirurghi, videlicet apertione, mundificatione, incarnatione, id est generatione carnis, & consolidatione. Non profunda Dominus Avicenna appellat æqualia, quæ si munda sunt sola consolidatione indigent, cum levi exiccatione, ut est videre in processu principis. Iam respondeo
non

non neglecto sermone prin. de canoni-
 bus in universali de vicerum cura, quod
 hæc aqua valet in ulceribus, maximè in
 non profundis, quia cura illorum stat in
 mundificatione & consolidatione, Sed
 illæ intentiones reperiuntur in hac aqua,
 ut in mineris demonstratum est. De ul-
 ceribus profundis, nisi vidissem viros ma-
 gnos ex similibus ulceribus curatos, non
 affirmarem constanter curam, quia cer-
 tum est, quod illa ulcera profunda incar-
 natione indigent, quam illa aqua apud
 me non faciet. Et iterum dico, quod ac-
 cipiendo lapidem circa mineram & sub-
 tiliter pulverifando & miscendo cum
 medicinis generantibus carnem, in parva
 quantitate, res est mirabilis: ego hanc
 experientiam non feci, sed ab his intel-
 lexi, qui hoc modo processerunt. Addi-
 ditunc quod etiam placeret in sigillatio-
 ne ulcerum profundorum cum medici-
 nis propriis, accipiendo de lapide mine-
 ræ, in majori dosi, & sic in cura fistula-
 rum usus ejus convenire potest, si primo
 ad intra assumitur. Et ideò qui habent

D 4

ulce.

m Au-
 ostræ.
 em in
 us bi-
 duos
 duos
 ia hoc
 vena-
 com-
 medici
 em ex-
 erat in
 n Avi.
 profun-
 ia pro-
 tentio-
 nt Chi-
 ficatio-
 ne car-
 ofunda
 quæ si
 e indi-
 st vide-
 ondeo
 non

ulcera ex Gallico morbo, nisi custodia magna, & solertis medici opere ducantur, ex hoc balneo maximè periclitari possunt. Sed ubi alias diligens cura adhibetur, affirmo ulcera Gallici morbi curari posse, si non multum profunda, nec antiqua fuerint, ex quo elice, quam utile balneum est in scabie. Ptificis autem administretur nullo modo, propter fortem abstersionem. Hydropicis confirmatis venenum est, propter utramq; ejus caliditatē, & ad extra, & ad intra prohibeo in hoc casu. Cachexiæ convenit in principio, ratione apertionis. Sed an spleneticis conveniat, insurgit difficultas, ut dispositio illa splenis à melancholico humore, ut fit, effectivè dependet. Ego paucis dico, salvo aliorum judicio, quòd cum humor melancholicus adustus, id est, genitus per viam adustionis connotat duo, scilicet humorem illum, & modum generationis ejus, in epate videlicet discrasiato ad calidum. Ideò dico, stante tali discrasia epatis ad calidum, per quàm est aptum generare humores adustos, quod Thermae
istae

istæ ad intra maximè non conferunt, im-
mo nocent, in habentibus humores ad-
ustos, quia hæ Thermæ augerent discra-
siam calidam epatis. Et sic meo iudicio
in humoribus adustis semper nocent hæ
Thermæ. Sed cessante discrasia calida
epatis, & remanente humore melancho-
lico frigido in corpore faciente aliquan-
do ægritudinem, ut duritiem splenis &
hujusmodi, tunc conveniunt istæ Ther-
mæ ad intra, quia subtiliant, resolvunt &
evacuunt aliquo modo talem humorem.

De podagricis non habeo quicquam
explorati, & diversa à diversis intellexi.
Mihi videtur, quod podagricis ad intra
non conveniunt, quia eliquati humores
ad juncturas fortius moti currunt. Ad
extra nobiliorem habere possunt opera-
tionem, propter intentiones varias, quæ
considerantur in sedando dolore.

Dubitatur si ad dutiam valet hæc aqua?
Respondeo, quod maximè convenit in
debilitate, humiditate & frigiditate ce-
rebri, nec elegantius remedium excogi-
tari poterit ad dutiam. Nam si rectè

D 5 prio-

priores sermones consideras nihil utili-
lius, nihil optatius in debilitate capitis
excogitari poterit ad extra dutia ad
quam ratione minerarum suarum hæc
aqua mirificè valet. Laudo autem mo-
dum Gentilis, & Florentinorum medi-
corum, & tempus, & ordinem in dutia,
Hoc addo, quod facta dutia per duos
dies, quod semper postea in reliquis die-
bus applicentur Gariofili grosso modo
pulverisati infusi in aqua vitæ, trium vel
duarum cottarum, & ponantur peciæ
infusæ ad coronalem commissuram. Et
medici, qui homines mittere volunt pro
dulia, videant, ut practicent optimè ca-
nones præscriptos ab Avic. de dutia. Et
miror sæpe mecum, quod nullus medi-
corum per Germaniam dutia utatur,
cum in nulla patria magis necessaria ef-
set. Certè antiquæ illæ dispositiones ca-
pitis non Chochiarum pillularum usu
curantur, aliud esse debet medicamen,
in quo confidere debes. Dubitatur ul-
tra; Si hæc aqua extra portata fuerit, va-
leat, ut præmissum. Ego certè extra por-
tari

tari hanc aquam raro intellexi, Ideò ne-
scio, quid dicam, ne videar ignota ap-
probare, mihi videtur quod pro dutia
portata extra optimè valeat, similiter in
dispositione nervorum. Sed de modo
assumendi ad intra ego dubito. Nam
credo, quod ex illa in frigidatione, quam
acquirat in via multum de virtute sua e-
vanescat, & fortius, quando iterum actu
calefit per caliditatem extraneam, & si
facit operationes, ut in loco proprio, lon-
ge tamen debiliores. Ideò medicus se-
cundum iudicium suum æstimativum,
videat quomodo exhibere vult, & in qua
quantitate, & rogo quemq; doctum me-
dicum, ut in loco, ubi practicatur juxta
doctrinam nostram, velit experiri Ther-
mas illas, nam in Italia in qualibet civi-
tate Apothecarii retinent aquas Ther-
marum suarum, & hoc fiat ad infirmo-
rum & posterorum medicorum utilita-
tem. Ego vidi aquam Porretæ expensis
cujusdam nobilis Tentzel in Schwvati, &
usum ejus auxisse illius ægritudinem, vi-
di e converso Bononiæ & Florentiæ, ubi
aqua

aqua Porretæ secundum mensuram venditur, plurimis profuisse ejus usum, extra locum suum. Et ideò multum refert, si ad longinqua vel propinqua loca, aqua Thermarum portatur. Etsi exportari deberet, in vasis vitreis optimè exportaretur, quia vitrum minus alterat aquam. Si autem quis in vasis ligneis exportare voluerit, prius in loco aquæ infundat aquam de Thermis, & effundat, & hoc per duos dies, ut sic vasa lignea imbibant aliquam naturam illius aquæ, & hoc pacto minus alterabitur in vasis illis aqua Thermarum.

Ultra dubitatur, Si ex usu aquæ Thermarum nostrarum mulieri superveniret fluxus mensium naturaliter, an talis mulier ad intra sumere debet illam aquam, quia, quod balneare non debet, omnes noverunt? Respondeo quod non debet uti Thermis illis, quia evacuatio naturalis, per evacuationem Thermarum impediretur. Nota etiam quod si pollutio naturalis superveniret viris merito multitudinis spermatis, illi securè ad intra
&

& extra aqua illa uti possunt, si esset ex debilitate renum illa pollutio, tunc iterum convenit hoc balneum, secundum omnem modum administrationis. Ultra quæritur, si coitus convenit in usu hujus balnei? Respondeo, quod in primis diebus non convenit, in processu autem videlicet in octavo & nono die optime convenit, quia tunc aqua illa impressionem fecit, & fiat in die quietis, ut supra dictum est. Et in coitu servetur modus expressus per conciliatorem in problematibus.

Ultra si superveniret in usu balnei fluxus Diarriicus, vel Dysentericus, quid faciendum est, dicendum quod si fluxus esset propter balneum, dimittatur usus balnei, quia tunc cura illius fluxus pro magna parte est somnus & quies, Si fluxus est Syntomaticus, medicus secundum æstimationem suam consideret, quod magis expediat, & virtutem patientis diligentissime observet.

Et ibi notandum, quod plerique causa delectationis Thermas illas accedunt, & sæpè

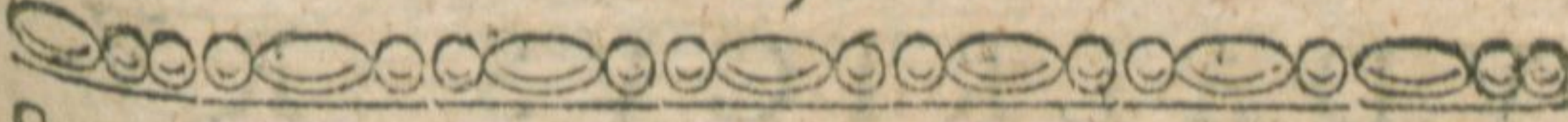
sæpè pravas dispositiones incurrunt, secundum quod corpora illorum sunt magis plectorica. Certè natura produxit Thermas pro malè habentibus, non ad alicujus libidinem & delicias.


Istæ videbantur mihi difficultates necessariæ, propter præmissos sermones. Alias universaliiores, & ad tractatum nostrum minùs pertinentes, quilibet pro ingenio suo moveat & solvat. Et si alicui minus satisfacio, is mihi satisfaciet, cum & meliùs & rectiùs me docuerit.

Ego ut errare facile possum, sic facillimè emendatius judium suscipio. DEO omnipotenti Laus.



SIMON


 SIMON PISTORIS
 MEDICÆ FACULTATIS
 LIPSENSIS STUDII DE-
 canus, precatur salutem
 Lectori.


*Evidimus tractatum D.
 Doctoris Wenceslai Payer Cu-
 bitensis de Thermis circa Vallem
 S. Ioaehimi sitis, in quo materiam proprie-
 tatem, conferentiam, usum verum illarum
 Thermarum benè expressit, nec video tra-
 ctatui illi inesse, quod egrotis periculum af-
 ferat, nec quod offendat medicam scientiã.
 Quare placuit, ut ad communem utilita-
 tem ederetur, & ego scripto & viva vo-
 ce prædictum tractatum verè utilem &
 scientificum laudo & approbo. A-
 ctum in ædibus nostris Lipsiæ
 M. D. XXI,*

VDAL-

V D A L R I C V S R V -
L E I N D E C A L V V A R -
T I U M A C M E D I C I N Æ D O -

ctor, D. Doctori VVences-
lao Payer de Elbogen,
S. D.

TH E R M A S E X A Q U Æ P E R M I -
neras transeuntis natura, varias ac
diversas invenimus habere operationes,
exsiccativam videlicet, abstersivam, con-
strictivam, lubricativam, ac alias ex va-
ria mineræ permissione multiplices, ut
ex auctorum de balneis naturalibus scri-
ptis liquidò apparet. Eam ob causam
diversis languentes aegritudinibus non
ad quæq; balnea absque discrimine sunt
mittendi; sed penes eorum lapsum seu
dyscrasiam ad evitanda pericula, balnea
sunt eligenda. Vidimus enim multos
Thermas ingressos letali gravamine pe-
richitatos. Ne verò id periculi amodò
hominibus, & præcipuè tuæ patriæ inco-
lis, ac etiam externis eveniat, tu, qui hu-
manorum corporum curam geris, auxi-
liari ne differas, ac libellum utilissimum,
sub

sub t
mita
cken
mi so
ratio
dem
nean
quib
resol
igitu
etas,
mitt
tur,
tant
nei t
tàm
lias i
ejus
cies
gnan
& ba
far

sub titulo, De Caroli IV. balneo in comitatu generosorum dominorum Schlicken prope Elbogen & vallem S. Jochimi scaturiente, in lucem redige, qui operationem, iuvamenta, nocumentaq; ejusdem balnei clarè elucidat, & quibus balneantibus conferat, noceatq;, additis quibusdam quæstionculis, cum earum resolutionibus, scitu dignissimis. Perge igitur, & libellum, quem in manu trahetas, impressoria arte excudendum committe, ut ejus copia apud quemq; habeatur, bonum enim quanto communius, tanto melius. Spero equidem hujus balnei te completam habere cognitionem, tam per sublimationem aquæ, quàm alias investigationes, per quas ad naturæ ejus manifestationem pervenitur. Facies itaque rem Medico approbato dignam, ac humanæ fragilitati proficuum, & balneantibus præcipuè summè necessariam. Vale & me tuis ascribe ami-

cis. Kalendis Decembribus,

M. D. XXI.

Lipsiæ.

E

EPI.

EPISTOLA I,
 NOBILI VIRO Dn.
 BERTHOLDO DE GEND,
aulico Generosi & Magnifici Domini, Dn,
CASPARIS Columnæ Baronis
à Vels &c.

D. MATTHÆUS KLINGEISEN,
 S. D.

PROXIME CUM ESSEM IN
 Thermis Carolinis, rogasti, ut mitte-
 rem Dominationi tuæ scriptam senten-
 tiam meam, de mineris dictarum Ther-
 marum: quare ne videar, viro erudito,
 & amico singulari, quadam negligentia
 meam operam detrectare, hisce literis,
 paucis verbis complexus sum, quod con-
 jecturis probabilibus collegi; præsertim
 cum explicatio uberior, atque demon-
 strativa plus temporis atq; otii requirat,
 quàm jam, propter practicos labores
 (quod nosti) mihi ferè continuos, suffu-
 rari licet. Thermæ Carolinæ contraxe-
 runt nomen ex Imperatore Carolo IV.
 cele-

celebo
 venat
 re, ann
 redem
 mo tr
 in Pra
 adven
 neras
 plices
 cum b
 Sa
 quod
 lavant
 liquet
 quam
 bibun
 tepidi
 & gus
 alum
 tamen
 plus f
 Al
 sapor
 tantu
 morb

celeberrimæ piissimæq; memoriæ, cujus venatione cæperunt primùm innotescere, anno videlicet, post natum Christum redemptorem generis humani, millesimo trecentesimo septuagesimo, prout in Prætorio loci istius inscriptio, singulis adventantibus conspicua testatur. Mineras, meo iudicio, continent quadruplices, videlicet Sal, Alumen, Sulphur cum bitumine mistum, & Ferrum.

Sal barauchium sive nitrosum est, quod adparet ex rosione prurituq; cutis lavantium. Item ex solutione ventris, liquefaciendo humores frigidos, postquam actu, quàm fieri potest, calidissimæ bibuntur; aut ciendo vomitum, si actu tepidior aqua fuerit adsumpta. Imò visu & gustu quoq; deprehenditur Sal. Sal & alumen principaliores sunt mineræ, plus tamen Salis habent, quàm aluminis, quia plus solvunt, minus adstringunt.

Alumen autem habere probatur, non sapore, visu aut sequestratione Chymica tantum, verum etiam effectū, in variis morbis experientia conspicuo. Bibita

E 2 enim

enim canonicè adstrictione sua ventri-
culum debilem ex humiditate reficit, ad
petitum excitat, ulcera renum, & vesicæ
curat, resolutis nervis auxilium notabile
præstat, artheticos dolores ab extra mi-
tigat.

Sulphuris & Bituminis misturam in-
esse odore, & visu deprehenditur, &
foetet aliquando aqua Thermarum Ca-
rolinarum, quanquam non adeò gravi &
feriente nidore cerebrum, sicuti Austria-
cæ Badenses sulphurofæ prope Vien-
nam: in superficie quoq; notabilis quæ-
dam pinguedo, aut unctuositas, cum bul-
lis albis & aliquali spuma supernatat,
præsertim ubi recens fuerit collecta in
loco balnei, & per balneantes nondum
fuerit infecta aut corrupta. Præterea
quia catarrhos frigidos, & humidos per-
duciam administrata, item contracta
membra, uterinos morbos, urinæ reten-
tionem, quod experientia omnium re-
rum magistra docuit, mirificè curat, ali-
quid Sulphuris & Bituminis continere,
cuilibet Medico philosopho sani iudicii
faci-

facilim
annori
phuris
quanti
perpet
nuæ no
resting
Ex tali
Therm
pit cal
Germa
testis e
tum ca
duo m
Therm
post tr
gerata
Domi
Vels &
potuit
Fe
pter fo
distan
eis vic
fas, on
-stiq

facilimè patebit. Continuus quoq; tot annorum fervor, indicat, sub terra Sulphuris & bituminis contineri maximam quantitatem, cujus bituminis flamma perpetua & fortis, adfluxu aquæ continuæ non minuitur, physica ratione, neq; restinguitur, sed alitur potiùs, foveturq;. Ex tali flamma subterranea aqua fontis Thermarum nostrarum tantam concipit caliditatem, quantam vix in totius Germaniæ Thermis usquã reperies. Ipse testis eris sufficiens fideq; dignus, quantum caloris retinuerit post vecturam per duo miliaria magna Germanica, ex ipsis Thermis in arcem Petzschavv, in qua post tres horas ferè aliquo modo refrigerata vix Generosus atque Magnificus Dominus, D. Baro Caspar Colona in Vels &c. me præfente, commodè lavare potuit.

Ferratas esse nemo dubitabit, propter fontem acidulæ non longè à calido distantem, copioseq; fluentem, & in locis vicinis hinc inde ferri venas copiosas, omnibusq; conspicuas. Credo quod

non solum aluminis ratione, sed ferri mineræ quoq; tantoperè ventriculum debilitatum & fastidientem, refocillat. Tophi autem citrini, subruffiq; coloris, ex adfluxu hujus aquæ calidæ, circa fontem, & canales undiquaq; concreti, & quod mirum, jucundissimumq; visu, stramineis calamis, foliis ex arboribus defluentibus, item lapillis, pennis lineis, & aliis quam plurimis rebus immerfis spatium trium aut quatuor dierum ad summum, quasi crusta inducta adparentes, è saxi calcarii mollioris istius loci copiosi, ferriq; venarum ramentis, propter aquæ calidissimæ violentum transitum & raptum derasis generantur. Habent istiusmodi tophi suas quoque vires medicamentosas in siccandis ulceribus, & ducenda crusta. Ex præmissis colligitur, thermas nostras calidum & siccum temperamentum sortitas esse, propter mineras enumeratas, invicem mixtas. Prolixiorem autem disputationem inveniet dominatio tua in tractatu de Thermis Carolinis per doctissimum, & perfe-

perfecti
ctorem V
bitensem
nu mea e
ris ad Ge
minum L
cenatem
colendum
celsitudin
per in pro
hoc omni
Thermæ
qui notat
mandaver
D. Georg
verum de
gravissima
belli de T
jungenda
nem oster
gulas, cal
rum, & a
tosarum,
tactum, d
cturam, ex

perfecti iudicii Medicum dominum Do-
ctorem Venceslaum Beyern, alias Cu-
bitensem, editum, cujus exemplar ma-
nu mea exaratum, una cum hisce lite-
ris ad Generosum & Magnificum Do-
minum D. Barónem in Vels, &c. Mæ-
cenatem meum singulari observantia
colendum, misi, ut esset posthac ipsius
celsitudini, frequentanti balneum, sem-
per in promptu. Commendo scriptum
hoc omnibus Medicis, quibus cordi sunt
Thermæ nostræ. Alias neminem scio,
qui notatu digna de his rebus literis
mandaverit, præter unicum Dominum
D. Georgium Agricolam Kempnicium,
verum decus Germaniæ nostræ, cujus
gravissima scripta de metallis lectioni li-
belli de Thermis, commentarii vice, ad-
jungenda censeo. Veram autem ratio-
nem ostendere explorandi mineras sin-
gulas, calidarum, tepidarum, acidula-
rum, & aliarum aquarum medicamen-
tosarum, per gustum, visum, olfactum,
tactum, destillationem Chymicam, co-
cturam, exsiccationem in sole, pondera-
tionem

tionem &c. non est præsentis loci vel instituti, neque unius anni labor. Otium (quod dixi) sumptus, & auxilium Magnatum, item cum ratione & iudicio longa experientia in variis morbis requiruntur. Plura, Deo dante, aliquando coram Dominationi tuæ explicabo. Interim boni consule moram, atq; brevitatem litterarum mearum: excusserunt enim manibus calamum negotia, & labores, quibus nunc obruor. Salutabis ex me reverenter Generosum atque Magnificum Dominum Dominum Baronem in Vels, & omnes fautores, viros nobiles, bonos atq; pios. Cura valetudinem diligenter, & quod facis, amicitiam recens contractam inviolatam conserva.

Raptim ex Musæo meo in Schlackavvald, in die S. Thomæ Apostoli Anno reparatæ salutis 1568.



EPI-

E
P R A
R O
&
D.

S I G
S non
fa pitui
enim i
vias de
nes, &
cum d
imò &
trahitu
di defi
certè e
Per se o
que sæ
ceu pe
rurgo
qui ver
& rem
stenda

EPISTOLA II.

PRÆSTANTISSIMO VI-
RO N. N. &c. APOSTEMATE,
& ulcere vesicæ colli laboranti, &c.

D. JOHANNES NÆVIUS,
Med. Electoralis S.

SIGNA INDICATA CUM URINA
Non levem lacerati colli vesicæ, à sal-
sa pituita, suspicionem mihi faciunt. Hæc
enim in corpore congesta, & ad urinæ
vias delata ureteres, imò & interdum re-
nes, & vesicam erodit & excoriat. Hinc
cum dolore & ardore urina emittitur,
imò & sphincter vicinitate in consortium
trahitur: hinc Tenesmus, & excernen-
di desiderium. Hic affectus difficilis
certè est curæ, præsertim confirmatus.
Per se dejicit appetitum, tabefacit, alia-
que sæviora secum inducit Symptomata,
ceu pedissequas. Medico igitur & chi-
rurgo perito ac prudenti tibi opus erit,
qui veram & rectam diætæ, thermarum,
& remediorum præscribat, doceat & o-
stendat administrationem. Tria interim

mitto experiunda in valle Joachimica
præparanda: I. Alterans quatuor do-
fium, quod renes, vesicam, meatusque
blandè absterget, & ardorem mitigabit.

Rx. Fol. Salviæ M s.

Rad. Altheæ sine meditullio ʒ ij.

Liquiritiæ rasæ ʒ vj.

Gran. Alkekengi ʒ ij.

Fol. Menthæ criss. p j.

Coq. ℥ j. s. aq. fontis puræ ad consum-
ptionem tertiæ partis, coletur. De co-
latura.

Rx. ℥ j. in qua dissolve;

Syr. violar ʒ j s.

de liquir. ʒ j s.

Mellis rosat. sol. ʒ j. Misce.

II. Bolus à loco affecto falsedinem ab-
ducens:

Rx. Diacatholici ʒ ij.

Flor. Cassiæ noviter tractæ ʒ s.

Elect. Diasebest. ʒ j s.

Sem. Melonum ʒ j.

Gran. berber. pulv. gr. vj.

Misc. f. bolus saccharo aspersus.

III. Electuarium sequens corrobo-
rans,

rans, &

nucis ca

Rx. Co

Dia

Gr

Sem

Cor

Sem

Myr

Pulv. p

fiat

Præparat

stres ade

affectu po

℥. ij. &

aut urina

ctu obse

donec se

qua epor

da diata

re. Exul

falsa, acc

mnia. Mu

rans, & mitigans acrimoniam, subinde
nucis castaneæ quantitate assumendum:

℞. Conser. rosar. antiq. ℥j s.

Diatrag. frig. Nicol. ℥j.

Gran. Alkekengi ℥s.

Sem. Cydon. excorticat.

Malva

Althea an. ℥j s.

Corall. rub. ℥j.

Sem. papaver. albi

Myrtil. aliquantulum torref. an. ℥s.

Pulv. pulver. & cum syr. violar. q. s.

fiat Electuarium.

Præparato ita corpore Thermæ sylve-
stres adeundæ: & potissimum in hoc
affectu potandæ calidè. Incipiendum à
℥. ij. & observandum, num per alvum
aut urinam excernantur iterum. Effe-
ctu obscuro augeri potest quantitas,
donec sensibiliter pari fere quantitate,
qua epotæ sunt, ejiciantur. Commo-
dæ diætæ scio alioqui dominum stude-
re. Exulent autem hic in primis acria,
falsa, aceto, aromatibusque condita o-
mnia. Mulsa loco vini apprime conferet.

Inter-

Interea etiam aquæ appropriatæ sypho-
ne injiciendæ, quæ abstergant primum,
deinde consolident; qua in re chirurgi
indigebis opera, quem procurare po-
teris. Thermarum tamen prius succes-
sus & effectus tentari poterit.



EPISTOLA III.
NOBILISSIMÆ, ET
GENEROSÆ DOMINÆ N. N.
ex Holsatia, uteri debilitate laboranti.

D. JOHANNES NEVIUS, ME-
dicus Saxon. Electoralis. S.

POST ADVENTUM IN THERMAS
Generosa Domina primo die quie-
scat, vel exspatiando, & oppidum per-
lustrando tempus fallat. Secundo die
ebibat potiunculam purgantem litera A.
signatam.

Rz. Radicis Meu vulgo Gelsnik ʒij.

Pastinace sylvestris ʒij.

Asparagi ʒj.

Levistici ʒj s.

Cyp^o

E
Cyp
Fol; Art
Mel
Val
Ma
Nep
Cal
Florum
Me
Bo
Be
Sem. A
I
S
Cal
Gent
ZZ.
Aga
Poly
Pass
Liqu
Incidant
fusione
& Matri
liant in v

Cyperī ʒ ij.

Fol; Artemisia.

Melissæ odoratæ

Valerianæ

Matricariæ

Nepetæ

Calamenti an. p ij.

Florum Sambuci

Meliloti odorati

Boraginis

Betonicæ an. p j.

Sem. Anisi

Levistici

Siseris an. ʒ j.

Calami Aromatici ʒ ij.

Gentianæ ʒ j.

ZZ. ʒ j. s.

Agarici incisi ligati in petia ʒ ij.

Polypodii recentis incisi ʒ j.

Passularum sine arillis ʒ ij.

Liquiritiæ rasæ ʒ ij.

Incidantur, contundantur, & stent in infusione s. q. aquæ Betonice, Artemisiæ, & Matricariæ per noctem. Mane bulliant in vase cooperto ad casum mediæ-
tis,

tis, ut remaneat ℥. j. Coletur. In colatura infunde per horam :

Fol. Senæ S. S. ʒ iij s.

Turbith gummosi ʒ s.

Florum Boraginis

Buglossæ

Pœonia an. ʒ j.

Rhabarbari ʒ j s.

Squinanthi gr. iij.

Fiat nodus laxus ad pensus filo, bulliat in decocto, semper exprimendo, donec vis tota transfundatur. Deinde abjecto nodulo fiat colatura.

Rx. Colatura ʒ iij.

Benedictæ laxativæ ʒ j s.

Syrupi de Artemisia.

Duabus radicibus

Mellis rosati colati an. ʒ iij. Misce.

S. Potio. A.

Quod si hoc die, ut spero, alvus sufficienter aperta fuerit, tertio statim ad Thermarum usum accedat. Et quia hæc aqua tam ad lotionem, quam potationem adhibetur; utrumq; sic conveniet. Mane igitur hora septima, post alvi

alvi exon
ingrediat
caliditate
solvatur,
diam, po
aëris inju
reclinet,
hora mo
piat. Po
ambulat
meridian
horæ spat
sum, ma
batio fit
ventricul
Therma
prandiu
omninò
somnia
somnia t
meridia
quid hac
ordinari
vinum R
da aut è

alvi exonerationem naturalem, G. D. ingrediatur balneum tepidum, ne nimia caliditate corpus in principio statim resolvatur, & ibi moretur horam dimidiam, post egressum corpus ab externa aëris injuria muniat, & in lectum sese reclinet, ac quiescat, postea elapsa semihora moderate deambulet ac cibum capiat. Post prandium corpus lenta deambulatione moveat. Hora tertia pomeridiana denuo balneum ad dimidiæ horæ spatium ingrediatur, & post egressum, matutinum processum repetat. Cibatio sit frugalis, ne nimia copia vires ventriculi aggravet, & operationem Thermarum impediat. Horis inter prandium atq; coenam interpositis potus omninò vitetur, quemadmodum etiam somnus meridianus. Si verò nox insomnis traducta fuerit, hora tertia pomeridiana ad virium reparationem aliquid hac in parte permittendum. Potus ordinarius sit cerevisia bona, vel etiam vinum Rhenanum, quod Schlackovvalda aut è valle Joachimica adferri potest, Bohe-

Bohemica autem vina removeantur. Et hæc eo die, quo infessu G. D. utitur, observanda. Quarto curationis die, depositis prius alvi fecibus, hora quarta matutina G. D. quartam canthari partem aquæ Thermalis è scaturigine haustæ, & calidæ in lecto adhuc jacens ebibat. Quo calidior aqua eò melior ad usum, & efficacius venas penetrat. Interposita aliqua mora iterum eandem mensuram bibat, deinde in lecto horam unam maneat, & corpus contra adpulsam externi aëris benè muniat. Ante prandium, quod hora decima instituendum, in conclavi occluso, lento gradu deambulet, & aquæ operationem observet. Solet autem in principio non facile alvum movere, sed certa opus est ad hanc rem, pro diversitate naturarum ægrotantium, mensura. Idcirco sequentibus diebus aquæ quantitas subinde augenda, donec sufficiens mensura attingatur. Ut plurimum autem tres aut quatuor canthari uno die exhausti ad purgationem sufficiunt. Primò igitur die bibatur

tur
thar
qua
3. &
P
die
gan
cadi
die
fexi
veri
usur
pitu
min
exc
min
dict
tine
dian
imp
pos
eo c
terr
pto
cor

tur canthari pars quarta, secundo cantharus dimidius, tertio cantharus unus, quarto cantharus $1\frac{1}{2}$ quinto 2. sexto 3. &c.

Pergatur, donec mensura aquæ uno die haustæ quater, vel quinquies purgando operetur. Hic subsistendum, & eadem quantitas, interposito semper die balneationis alternatim, repetenda, sexies vel octies, pro ut necessitas flagitaverit. Quod vero aqua sufficienter sit usurpata colligitur, quando mucosa & pituitosa materia cum excrementis in minori, quàm in principio, quantitate excernitur; tunc enim potus mensura minuitur. Eo die, quo aqua modo prædicto fuit adsumpta G. D. domi se contineat, usq; ad horam quartam pomeridianam, qua, si aëris injuria non fuerit impedimento, è domo exire, sicut etiam post coenam, licet. Ab infessu autem eo die, quo bibit, planè abstinere, & alternatim progrediatur. Nunc de Symptomatis quibus ægroti nonnunquam corripuntur, dicendum. Inveniuntur

F

non

non nullæ personæ, quæ aquam Therma-
lem non bene ferunt, quod ex flatibus, &
torminibus circa umbilicum molestis
percipitur, nec sufficienter excernitur
per salivam, aut meatum urinarium. Hoc
quando animadversum fuerit, G. D. cu-
ret sibi injici Clysterem mane die se-
quenti.

℞. Malvæ

Bismalvæ

Mercurialis

Parietaria

Florum Chamomilla an. Mj.

Fol. Origani.

Calamenti.

Rutæ an. Mss.

Sem: Anisi, Fœniculi an. ʒij.

Carvi, Cymini an. ʒjss. Ligustici ʒss.

Baccarum laurinum. x.

Gran. Juniperi Mss.

Rad: Althea ʒj. Mei ʒss.

F. Horum decoctio in s. q. aquæ ad con-
sumpt. tertiæ partis. stent postea in infu-
sione per horas tres. Colentur.

℞. Colat. ℥. j. in qua dissolve

Hiera

Hiera pieræ simplicis

Bened. laxat. an. ʒ. iij.

Elect. de baccis lauri ʒ. ij. s.

Olei lil. alborum ʒ. j. s. Chamemel. ʒ. j.

Rutæ ʒ. s.

Vitelli ovi nam. j.

Sacchari rubei ʒ. s.

Salis triti ʒ. s.

Omniſibus bene diſſolutis F. Clyſter.

Altero poſt die potum aquæ iterum tenet. Si non excernitur, ſequenti die deglutiat pilulas mane hora quinta.

R. Maſſa pil. de Hiera ſimplici

Aurcarum an. ʒ. j.

Elaterii gr. j. Reform. pilula num. xxj.

Poſtea diem quietat ac è Thermis diſcedat. Suadeo tamen, ne Therma ſtatim, propter exiguam moleſtiam, à flatibus in principio curationis ortam, & plus terroris quàm periculi inferentem, deferantur. Quin potius clyſteribus, & pilulis purgantibus operatio iuvanda, donec natura adſueſcat, & ad ſufficientem aquæ menſuram fuerit perventum.

Quando alvus omninò obſtruitur, ſolli-

F 2  citan-

on
fu-

iera

84. E P I S T O L A I I I .

circunda est Cassiæ noviter extractæ un-
cia una ante prandium devorata. Aut
mane hora v. deglutiantur pilulæ sic
preparandæ.

Rz. M. pill. de Hierâ ꝑ j.

Benedictarum ʒss.

Aggregativarum ꝑss.

Diagridi gr. j. Reformentur pilulæ
num. xxv.

cum Syrupo de Artemisia: sequenti die,
vel etiam duobus nihil tentetur. Quia
etiam hoc balneum optimè vim suam
corpori imprimat, quando à superfluita-
tibus est liberatum: utile esset, ut G. D.
octavo, vel decimo quoq; die à lotionibus
& potione abstineret, atq; pilulis præ-
scriptis uteretur. Si ex alvi fecibus, &
urina adparebit, vitiosos humores mi-
nui, potu descendendum: ac mane ho-
ra quinta ad magnitudinem castaneæ
die balneationi dicato, adsumatur de E-
lectuario uterino, ac super bibatur hau-
stus vini malvatici.

Rz. Cassiæ lignæ.

Lingæ avis an. ꝑ j.

Rz

Rosuræ Eboris ʒj.

Nucis Indicæ ꝑ̄ iiij.

Mastichis ʒj.

Nepetæ veræ ꝑ̄ iiij.

Balsaminæ ʒs.

Maceris ꝑ̄ ij.

Piperis longi ʒj s.

Pinearum præparatarum ʒj.

Sem: Rapæ.

Vrticæ an. ꝑ̄ ij.

Been albi ʒj.

Ossis de corde cervi ꝑ̄ ij.

Margaritarum non perforatarum ʒj.

Fol: auri puriss: minutim incisorum
num. iiij.

Moschi.

Ambra an. gr. j. boni ponderis.

Pulverisentur singula subtilissimè, ac misceantur, & cum Saccharo dissoluto in decoctione nepetæ. q. ʒ. ʒ. F. Electuarium molle, ac detur in fictili.

Post assumptionem electuarii G. D. hora septima ingrediatur balneum ad horam dimidiam vel totam. Deinde ses-

F 3 qui

qui hora ante prandium, & coenam sumat duas Rotulas hujus compositionis.

Rz. Specierum Arom: Rosati Gab. s. moscho 3j.

Diacinamomi ʒj.

Diamarg. Avicenna 3jss.

Jecoris lupi ʒij.

Eupatorii ʒss.

Trochiscorum de Eupatorio ʒss.

Sem: Dauci

Pastinaca an. ʒj.

Cassia lignea ʒss.

Pulv: singula subtilissimè, misceantur, & cum, s. q. Sacchari dissoluti in aq. Eupatorii F. confectio in Rotulis, detur in scatula. Corroborant ventriculum, hepatis, & matricem. Præscripti etiam Rotulas ad fumum, quem admittere G. D. potest eo modo quem præsens demonstravi.

Rz. Ladani purissimi ʒiij.

Benzoi ʒij.

Syracis calam: ʒss.

Mastichis ʒj.

Ligni Aloës ʒj.

Sandaracha ʒij.

Moschi

*Moschi**Ambra an. gr. j. boni ponderis.*

Diducatur Ladanum cum pistillo calido in mortario, & incorporentur reliqua reducta in pulverem, & formentur Rotulæ ad modum lupinorum.

Electuarium, Rotulæ, & suffumigium debent continuari, quandiu G. D. aquæ potu descendit, donec planè omittatur. In itinere autem post discessum, quando fumo non commodè uti potest, pergat nihilominus adsumptione electuarii mane & vesperi, rotulas etiam fumat hora octava ante prandium, & secunda post; domum autem reversa fumum iterum admittat, quamdiu aliquid de medicamentis supererit. Cum etiam commodum è Thermis non statim in ipsa curatione percipiatur, sed post mensem unum, & alterum demum effectus se exerat, moneo, ut G. D. à carne assa refrigerata, aliisq; cibis prohibitis etiam in posterum abstineat.

Tandem quia usum Thermarum diuturnum, virium quædam debilitatio se-

F 4

qui

qui solet, G. D. ordinavi Trochiscos confortantes, de quibus tam noctu quam interdiu unum & alterum deglutiat, sine certa horæ observatione. DEUS, cui G. D. commendo, usum tam Thermarum quam medicamentorū fortunet.

Rz. Specierum Diarhad. Abbatis.

Elect. de gemmis frigidi

Trium Santalorum an. 3j.

Spodii de canna ʒs.

Sem. 4 frig. majorum an. ʒs.

Pulv. & incid. minutissimè, misceantur, & cum s. q. sacchari dissoluti in aq. Endiviæ f. confectio.



EPISTOLA IV.

ORNATISSIMO DOMINO
N. N. ARTIUM MAGISTRO,
STRO, &c. adfecto Renum & Vesicæ
exulceratione, &c.

D. CASPARUS NÆVIUS,
Professor Lipsensis S.

Con-

CONSULTIUS FUISSET, UT hic domi corpus à collectis hætenus superfluitatibus, purgatum fuisset, antequam te ad Thermas Carolinas contulisses; sed quia id nunc angustia temporis fortasse tibi non permittit, facies ad Thermas ubi veneris. Quiesces igitur ibi per diem, sequenti die sumes potiunculam sequentem, qua viis communibus evacuatis facilius fiat transitus Thermarum ad locum affectum, & ne ab ipsis excrementa ad locum affectum deducta, ipsum magis vellicent & asperent, erodantq;

Rz. Decoct. commu. flor. & fruct. ℥ iiij.

In quibus dissol.

Fl. cassiæ extract. cum aqua malvæ ℥ vj.

El. de Sebesten ℥ iij.

Bened. laxat. ℥ j.

Syrupi violar. ℥ j.

Misc. f. potio.

Tertia, auspice CHRISTO, inchoabis usum Thermarum, ac sumes libram unam aquæ ex scaturigine haustæ, calidam probè, & ita citius penetrabit. Con-

F 5

tine.

tinebis te in lecto per horas duas bene stragulis coopertum, citra sudorem tamen, post obambulabis in camera vel hypocausto ad prandii tempus usque. Hora tertia pomeridiana poteris per horam ante coenam prodeambulare, & ita observabis motum & operationem aquarum potarum. Solent enim primo flatus & tormina in intestinis & viis urinabilibus & membris excitare, quibus suppositoriis & clysteribus est occurrendum, eousq; donec & membra fuerint assuefacta, & perreperint Thermæ.

Rz. *Malva.*

Bismalva.

Parietar. vera.

Fl. chamomil. an. m. f.

Melilot. citrin.

Betonice

Clinopodii veri.

Saxifrag. an. m. f.

Sem. anisi.

Petroselini an. ℥ij.

*Medulle sem. caribami contusi & ligati
in peria rara ℥s.*

Agaric.

Agaric. trochisc. ʒj.

Soldanell. ʒij.

Incidantur, contundantur, & stent in infusione per horam, postea bulliant ad casum tertiæ partis, s. a. colentur cum expressione forti:

℞. Colatura ℥ in qua dissol.

Cassia recens tracta ʒs.

El. lenit. vi ʒij.

de hiera simpl. ʒiij.

Diaphœnic. ʒij.

Diacatholic. ʒj.

Ol. commun.

Chamomil.

Anethini.

Cappar. an. ʒj.

Sacch. rubri ʒs.

Vitell. ovor. num. j.

Salis commun. triti ʒij.

Misce, f. clyster.

℞. Suppositor. num. v.

Quia verò non dubium est, quin propter impuritatem & collectionem in renibus & vesica, ex quibus tu laboras, initio

tio

tio tale quid excitabunt aquæ potæ, non deterrebit te, etiamsi aliquoties supra dictis subsidiis utendum tibi erit, quin perges potando, & fumes sequenti die libras duas eadem hora, & ita procedes singulis, vel alternis semper addendo libram aquæ, donec ad eam mensuram perveneris, quæ quater vel quinque per diem alvum subducat. Solent enim Thermæ purgantis medicamenti modo, per alvum & urinam evacuare certo pondere. Hac mensura purgabis post modum te octo vel decem vicibus, vel tam diu, quam diu abstersione & mundificatione opus tibi esse urinae monstrabunt, quas singulis diebus colliges & inspicias. Et ubi ex diminutione purulenti humoris locos affectos mundificatos esse animadverteris, tum naturam Thermarum in consolidando ipsos, eo die quo à Thermis abstinebis, medicamento consolidante juvabis. Ad eam rem habebis medicamenta duo conscripta, quæ Schlackevvaldi, ubi peritum habes Pharmacopæum, maturè tibi præparari curæ.

curabi
fumes
drach
cochle
hora
pferis
tatem
ubi et
locus

Rz.

num.
ubi à
& inf
ris &
dies
quam
Rz. ve
munc
datur
tur se
jam c
rantu
sa fin
ptum
dent

curabis. Is porriget electuarium, de quo sumes illa die, qua non potas Thermas, drachmas duas, & post horam potionis cochlearia duodecim calefactæ, mane hora sexta, cum quinta electuarium sumperis. Habet enim consolidandi facultatem. His uteris semper alternis, & ubi etiam Thermas ipsas reliqueris, quo locus benè consolidetur;

Rz. Renum capretorum (Zieglichen) num. iiii. Incidantur laminarum more, ubi à pinguedine benè mundati fuerint, & infundantur in aquis consolidæ majoris & Alkekengi per tres aut quatuor dies, immutando singulis diebus aquam & novam affundendo. Deinde

Rz. vesicam capreti abscisso collo, bene mundatam ab omni carnositate, & incidatur minutim & eodem modo infundatur seorsim in his aquis. Post in furno jam deferyescente ita torrefiant, ne adurantur, ut pulverisari possint. Pulverisata singula seorsim, & postquam infra scriptum medicamentum ingressa fuerint, dentur patienti:

Rz. Pulv.

Rz. Pulv. renum capretor. prepara-
rati ʒss.

Vesica capreti ʒiij.

Rad. consolid. major. ʒj.

Minor. ʒij.

Trochisc. Alkekengi ʒj.

Cauda equina ʒiij.

Boli armen. ʒjss.

Semin. 4. frigid. major. an. ʒj.

Pulv. liquirit. ʒj

Gummi cerasorum ʒss.

Myrtillor. Italicor. ʒij.

Sanguin. dracon. ʒss.

Olibani ʒj.

Pulverisentur pulverifanda, incid. inci-
dantur minutissime, & cum s. q. syrupi
violar. redigantur ad formam opiatae.

Rz. Liquirit rasa, & incisa ʒiij.

Passul. ʒj.

Plantagin.

Eupator. an. m. j.

Fol. Myrt. Italic. ʒij. s.

Fujubar. nam. v.

Myrtill. Italic. ʒj.

Semin. 4. frig. major. an. ʒj.

Semin.

Se
H

Incid.
aq. All
stis per
casum
brae ij.
colent

Ubi igit
fura pu
per libr
liqueris
deo qu
in tuo
nonnu
dium a
lent au
tatis ad
cere sti
dibus c
lulis su
navi.

*Sem. an. ʒj.**Herb. petroselin. m. s.*

Incid. contund. & stent in infusione s. q.
 aq. Alkekengi, & plantaginis simul mi-
 stis per horas duas, deinde bulliant ad
 casum tertiæ partis, ut remaneant li-
 bræ ij. Colentur cum expressione forti
 colentur bis, colaturæ adde

*Syrupi violac. ʒij.**Misc. f. potio.*

Ubi igitur octo vel decem vicibus men-
 sura purgante usus fueris, diminues sem-
 per libram, donec Thermas in totum re-
 liqueris. Hac ratione sumes. Nec vi-
 deo quid lotio aut balneum istarum tibi
 in tuo affectu prodesse possit, nisi velis
 nonnunquam aut amicorum, aut for-
 diam abstergendarum causa lavare. So-
 lent autem hæ Thermae ratione calidi-
 tatis actualis & potentialis etiam indu-
 cere stipticitatem alvi, cui occurrere glan-
 dibus communibus, aut clysteri, aut pi-
 lulis sumptis cum elaterio, quas ordi-
 navi.

R. Mas

Rz. *Massa pillul. de hiera. simpl. ℥j. b. p.*
Elaterii gr. j.

Subigantur exacte cum melle rosaceo, & misc. pro duabus vicibus. Sumes etiam interdum drachmas sex florum cassiæ cum drachmis tribus elect. de sebesten, in forma boli, vel brodio prunorum dissolutas. Et quibus epar est natura calidum, quale tu habes, & his detrimenti non nihil minatur, pro quo arcendo sumes eo die manè rotulas tres diarhodon, quod ad Abbatem refertur, in tabulis, & totidem hora secunda pomeridiana, eo die quo Thermis non uteris. Inunges etiam eam cutis partem, cui epar subjacet in hypochondrio dextro unguento, quod à fantalis nomen est sortitum, dissoluto ad prunas mane & post meridiem, ubi id necessitatem exigere animadverteris. Cum etiam hæ Thermæ nitrosæ sint, & sua abstersione sæpius vias urinales excoorient, & maxime in canna virili, prodest ex semine cytoniorum extrahere cum aqua rosarum mucilaginem, & per Syringam in cannam injicere:

jicere;
 randi fa
 gatur,
 quale e
 bum sin
 liquis co
 Rz. *M*
M
Sieff
Dissolu
Mucill
 Et quò n
 magis ci
 sultum ig
 mis uteri
 maxime
 aggregat
 Rz. *M*
A
D
 Cum mel
 pro tribu
 omnibus:

ficere; habet enim & uniendi & refrige-
randi facultatem. Et, si ardor non miti-
gatur, inde ad aliud progrediendum,
quale est medicamentum, quod si eff al-
bum sine opio recipit, quod tibi cum re-
liquis conscripsi.

Rx. Aq. plantag. ℥ iij s.

Mucilag. semin. psyllii extract. cum

aq. portulac. ℥ j s.

Si eff. sine opio ℥ j.

Dissoluantur in aquis puris, post adde

Mucillaginem bene diluendo ℥ ij s.

Sprizwasser.

Et quò mundius conservatur corpus, eò
magis cita sequetur consolidatio. Con-
sultum igitur est octo diebus, dum Ther-
mis uteris, corpus evacuare, & intestina,
maxime pillulis de hiera simplici cum
aggregativis.

Rx. Mass. pill. de hiera simpl. ℥ ij.

Aggregativ. ℥ j.

Diad. gr. j.

Cum melle rosato, fiant pillul. nu. xxvij.
pro tribus dosibus. Deinde abstine ab
omnibus acetosis, acribus, valdè salsis,

G

pingui-

pinguibus, & mucillaginosis cibis, ut materia locum exasperans subtrahatur. Quod si ita victus rationem cum Thermis debitam conjunxeris, non dubito quin renes & vesica mundificabuntur. Quod attinet postmodum ad consolidationem plenioram, illam consilio Medicorum domi profequi poteris medicamentis sumptis. CHRISTUS dirigat Thermas ad recuperationem tuæ valetudinis, quam ex animo tibi opto. Reliqua coram audivisti.



EPISTOLA V.

NOBILI ET MAGNIFICO DOMINO N. N. POLONO,
*Et. adfecto paralyti dextri lateris Et.
 usq. ad cingulum.*

D. SIMON SIMONIUS, LIPSIAE
 Professor Electoralis S.

MAGNIFICENTIA TUA &c.
 primo die quiescat, & vespere hora una ante coenam unam ex pilulis nostris

stris ac
 ne alti
 nanita
 mam h
 uti. Re
 dem, al
 vice pa
 brocha
 bus aqu
 quæ for
 ret prin
 ram: te
 tes hora
 dum ad
 die calic
 beatur,
 ti aquæ
 integran
 tum cor
 de more
 corpus,
 pter judi
 adtraher
 & aqua i
 discutien

stris accipiat. Mane sequenti, in nomine altissimi atq; omnipotentis DEI, exinanita prius alvo, circa sextam vel septimam horam, embrochatione incipiat uti. Recipiat super suturam Lambdoidem, abrafo prius occipite toto. Prima vice paullò calidior quam tepida sit embrochatio, & constet ex quatuor partibus aquæ Thermarum, quinta verò aquæ fontis, vel fluvii non medicatæ. Duret primo & secundo die per semihoram: tertio & quarto per tres quadrantes horæ. Atq; hoc modo progrediendum ad quintum usq; diem. Quinto die calidior adhuc embrochatio adhibeatur, mista tamen semper quintæ partii aquæ non medicatæ. Ac per horam integram duret. Eodemq; tempore totum corpus ad collum usq; in balneum de more immergat. Robustius enim est corpus, & diuturnus adfectus, quapropter iudicio meo, hic modus erit utilior, adtrahente videlicet simul infra balneo, & aqua ipsa supernè ex ictu vehementer discutiente. Post diem septimum non

modò mane, sed etiam vespere, circa
 quintam, vel quartam, eadem embro-
 chatione utatur, sed semel tantum, id
 est mane, ut præceptum est, lavet. Atq;
 ita procedat ad decimum quintum, vel
 decimum octavum usq;. Semper au-
 tem ad hoc opus jejuno ventriculo al-
 voq; exinanita (saltem mane, si vespere
 nequeat) debet accedere: si sponte non
 fluat alvus, arte irritari poterit, aut levi
 & communi suppositorio, vel, quod mihi
 arrideret magis, clystere ex ℥ j. aquæ
 Thermarum, sacchari rubei ℥ iiij. Olei
 rosarum ℥ iij & sine sale. Exiens ex bal-
 neo detergat leviter, & linteolo leni ca-
 put, deorsum capitis partem, qua ince-
 pta embrochatio est, panno rubro tegat,
 & pileo. Caveat à diurno somno tan-
 quam à peste. Solem vitet, ventum, plu-
 viam, caliginosumq; aërem. Comedat
 postquam à balneo per semihoram in le-
 cto quieverit; sed parcè comedat, & si
 fieri possit, in die semel tantum, aut sal-
 tem coenam imminuat, atq; aliquando
 etiam omittat. Vino utatur tenui, al-
 bo,

bo,
 ab e
 fia a
 in b
 tota
 qua
 cei
 lamb
 xion
 quã
 vel e
 nerit
 emb
 tant
 stitu
 Diac
 ro pr
 da c
 aliqu
 symp
 habit
 poris
 decim
 Non
 per v
 210

bo, non adulterato, non dulci. Abstineat ab esculentis omnibus, de quib. ipse Lipsiæ admonitus satis est. Priusquam autem in balneum se immergat, hepatis regionē totā unguento sandalino inungat. Hora qua abit cubitum, accipiat Sacchari rosacei ℥ s. cum diacodionis ℥ s. ac interdum lambat aliquid Sacchari candidi. Si fluxionis impetum aliquē ad principem aliquā partem senserit, maximeq; ad pectus, vel etiā capitis dolor vehemens supervenerit, utatur præcepto Celsi, id est, omnē embrochationē lotionemq; dimittat, & tantisper superse deat, donec se benè restitutum, meliusq; præparatum senserit. Diacitonio, vel coriandris cum saccharo præparatis à cibo, ejus rei præcavendæ causa, uti poterit, & frontem etiam aliquando oxyrrhodino aspergere. Alia symptomata minus timenda ejusmodi habitui, ac temperationi, & statui corporis sunt. Post sextum decimum, vel decimum octavum discedat quò volet. Non lavet tamen, neq; abstergat caput per viginti dies, quidquid in eo crustæ

ex embrochatione manserit. Victu tenui, parcoq; totidem diebus utatur. His servatis conditionibus spero Magnificentiam tuam non mediocrem utilitatem ex Thermarum istarum usu accepturam: cum præsertim ex nostra præparatione, curationeq; melius jam per omnia se habere inceperit.



EPISTOLA VI.

SACRÆ CÆSARÆ MAJESTATIS SUBCAMERARIO

*Et. qui Ardorem urinae cum febricula,
& carunculas in virga patiebatur, Et.*

MEDICI CÆSAREI S.

PRIMO, MANE SURGENDUM erit, alvus, vesica, nares, & pectus expurganda, & facta leni inambulatione, ingrediatur balneum, in quo initio tantum dimidiam horam commorabitur, aliis deinde diebus diutius, ita ut attingat, si fieri poterit, ad summum duas horas.

horas
lidis
ab aë
concl
let, tu
clivis
bit, f
& rur
capiet
absint
post p
citius
dietur
hora,
post p
mi die
puta t

Sec
neum
vandu
quam,
unam
qua ba
aliqua

horas. Secundò, Egrediens balneo, calidis linteis in tepidario se absterget, & ab aëre externo se muniet. Tertiò in conclavi ad unam horam dormiet, si volet, sudabitq; , si natura ad id sponte propclivis fuerit. Caput diligenter exsiccatbit, sudorem absterget, surget de lecto, & rursus inambulabit. Quartò cibum capiet, vino utetur tenui, aut cerevisia absinthiaca, aut Fribürgica. Quintò, post prandium horis sex, nunquam verò citius, si volet, iterum balneum ingredietur, morabiturq; in eo minus dimidia hora, ita ut semper diutius antè, quam post prandium lavet. Hæc sunt facta primi diei, & sic fiet repetitio aliis diebus, puta tertio, quinto, septimo, &c.

PRO SECUNDO DIE.

Secundo die non ingredietur balneum, neq; enim unquam simul est lavandum & bibendum, sed potabit aquam, hoc sequenti ordine. Primò, post unam horam ab ortu Solis, afferetur aqua balnei, ex ipsa scaturigine, quæ ubi aliquantulum refrixerit, calida bibetur.

Bibere

X/B.

p. m. r.
t. u. a. l. l. a.

A/B.

X/B.

tanta quantitate, seu mensura, quantum
 ibi ostenditur, & post bibitionem, exer-
 cebitur corpus, modesta inambulatione,
 & non dormiet. Quantquam autem
 plurimi, incredibili mensura, ex ea aqua
 bibant innoxie; tamen qui primò eò ve-
 niunt, non aliorum exemplo ducantur,
 sed ipsi periculum faciant, quantum natu-
 ra illorum ferre possit, atq; ita paulatim
 quantitatem aquæ augendo, ad eam bi-
 bendam se assuefaciant. Secundò, una
 hora elapsa, à priori bibitione, si interea
 nihil fuerit operata, vel per alvum, vel
 per urinam, iterum bibet tantum de ea
 aqua, quantum prius, aut etiam amplius,
 & post bibitionem differet cibum ad
 horas tres. Certum enim est, secutam
 iri operationem. Et si contingeret, ut
 nec intrà prædictas tres horas, subsequa-
 tur operatio, statim quarta hora, à bibi-
 tione, sumet prandium, somnumque vi-
 tabit. Nota. Tandiu augenda est quan-
 titas, seu mensura aquæ potandæ, donec
 ea per urinam ita clara, ut bibita est, ex-
 pulsa fuerit. Nota. Eo die, quo aqua
 non

non
 fatig
 accio
 rum
 bet c
 verer
 tur,
 & ov
 tem l
 nari
 perve
 cum
 conse
 latas
 terit
 si vire
 febril
 neo,
 remit
 fume
 in jur
 dum
 Cibo
 hord
 luto:

non bibitur, sentiri solet lassitudo, & defatigatio quædam membrorum, quod accidit, propter commotionem humorum, sed æger ob hanc causam non debet contristari, neq; aliquod periculum vereri.

Nota. Eo die, quo aqua bibitur, debet esse leve prandium, ex pullis, & ovis, similiter & cœna.

Quando autem balneatur, liberalius pranderi, & cœnari potest.

Si imbecillitas aliqua supervenit; ut animi deliquium, habeat secum aquam Cinamomi destillatam,

conservam rosarum, Manus Christi perlatas.

Imò post egressum è balneo, poterit ex illis aliquid sumere, præsertim,

si vires imbecilles fuerint. Si videbitur

febriliter excalfactus, abstinebit à balneo,

& potatione, & ubi calor febrilis remissus videbitur,

aut prorsus desisse, sumet Mannæ tres aut quatuor lotones,

in jure aliquo, nec unquam ingredendum est balneum,

perseverante febre. Cibo tum utetur levi, & potu ex aqua hordei,

aut vino tenui aqua modicè diluto: Item emulsione amygdalarum

G 5 dul-

AB.

ii7.

sed yri,
acridit

////

dulcium, & seminum Melonum, ab extrà, si epas incalescat, inunget regionem hepatis, unguento ad id signato infrà. Pro lumbis verò & renibus inungendis, aliud est unguentum descriptum. Si caput doluerit, ut interdum fit, ob vapores è ventriculo sursum elevatos, sumet post prandium Coriandri præparati cochlear unum, aut aliquid de confectioe ex cotoneis sine aromatibus: Item pillulas alephanginas, & DEUS benè vertat.

Pro tertio die, fiet ut pro primo, & pro quarto, ut pro secundo factum est. Sic enim ista interpolatio servanda erit.

COPIA RECEPTARUM, PRO
regimine in Thermis.

- R̄. *Pillularum alephanginarum* ℥ss.
 R̄. *Ceroti santalini* ℥j. *signetur pro epate.*
 R̄. *Cerati santalini.*
Infrigidantis Gale. an. ℥j.
Olei rosacei q. s. Camphora g. j. fiat
unguentum.
 R̄. *Coriandri præparati* ℥iiij.

R̄. *Con.*

R̄. *Co*

R̄. *M*

COO

E

GE

GNIF

de V

D.

QU

quos pe

mihire

ma con

rum, &

mnium

re prob

nia, qu

ritia mo

ratione,

quod c

consilio

EPISTOLA VII.

107

Rz. *Conserve rosarum* ℥ iiij.

Rz. *Manus Christi per latas* ℥ ij.

EPISTOLA VII.

GENEROSO ET MA-
GNIFICO DOMINO GEORGIO

de VVA MBACH Marchionis Anspa-
censis Consiliario, &c.

D. MATTHÆUS KLINGEISEN,
Salutem, D.

Quod ad cruciatus coxendicis atti-
net Strenuæ Magnificentiae tuæ,
quos per triennium ferè perpeffa est, ut
mihi retulit, video in promptu esse opti-
ma consilia Medicorum excellentissimo-
rum, & maximi nominis, quorum o-
mnium diligentiam, & fidem summope-
rè probo. Complexi sunt enim ferè o-
mnia, quæ requiruntur pro perfecta no-
titia morbi, ejusq; præfervatione, & cu-
ratione, ita, ut nihil propemodum desit,
quod commodè posset addi prolxiore
consilio remediis & auxiliis hætenus
colle-

collectis. Viri etiam eruditissimi & acer-
rimi iudicii D. Nicolai Bucelli Regii Me-
dici sententiam, & intentiones curati-
vas unice commendo Magnificentia
Tuae. Ego enim idem sentio, si quid in
Chronico, & in difficili tuo morbo con-
filii superesse poterit, hoc per vomitus
& enematum crebriorem usum præstari
Sic enim canonicè avertentur & mitiga-
buntur dolores, hærentes in junctura
totius corporis profundissima. Ego ta-
men in maximis doloribus, Dei benefi-
cio, sæpius cum successu, & laudabili o-
peratione adplicui linimentum concin-
natum è sequentibus, quod

Rz. Mellis crudi optimi

Axungia porcina veteris an. ℥ j.

Medulla cervina ℥ iiij.

Pulv. florum chamæmeli ℥ j. s.

Dictamni cretici ℥ s.

Misceantur dissolvendo lento igne, fiat
colatura expressa per telam lineam munda-
dam, detur in fictili lati orificii pro
linimento. Extendatur super alutam
mundam, vel telam lineam, justæ quan-
tita-

ritatis, & adplicetur loco dolenti quam fieri potest calidissime. Interdum etiam solius mellis adplicatio multis profuit, pro sedatione dolorum. Possunt varia componi remedia, pro qualitate humorum peccantium, & morbi tempore, quod tamen relinquitur principaliter iudicio, & discretioni præsentis Medici. De auxilio vero per Thermarum Carolinarum usum in doloribus Ischiaticis cum nullibi facta sit mentio in consiliis collectis & mihi exhibitis; duxi Tuæ Magnificentiaë significandum, me singulari, & longa observatione sæpissimè manifestam efficaciam expertum fuisse, in robore coxendicis, per lotionem in Thermis nostris, actu & virtute calidis, præsertim cum per duos menses fuerint continuata. Quia verò tua Magnificentia, sicuti mihi aliquoties conquesta est, summo perè abhorret usum enematum, & fortassis vomitus quoq; crebriores, propter visus læsionem, quàm sæpius inducunt, Tuæ Magnif. quoq; suspecti sunt; universalis autem & canonica corporis mundi.

mundificatio necessario usu Thermarum præmittenda sit: Ego sequentia medicamenta tam vernali, quam auctumnali evacuationi convenientia præscribere volui, canoni pro bibitione, & lotione in Thermis nostris coxendicis adfectui convenientissimis. Sequitur primum vernalis humorum digestio, & evacuatio, mense Aprili.

Rz. Florum & Foliarum Hypericonis

Primula veris an. Mj.

Acetosa M s.

Rosarum rubearum exsiccatarum p ij.

Sem. paxonia ʒvj.

Visci quercini ʒ ij.

Alkekengi num. x.

Amygd. amararum ʒ iij.

Incidantur, & conquassentur, decoquantur lege artis in aquæ fontis purissimæ ℥ iij. ad consumptionem medietatis, colaturæ expressæ addantur:

Syrupi Rosaci solutivi com p. ʒ iij.

de lupulo

de succo acetosa an. ʒ j. Misce.

Fiat potio in fictili danda. Exhibeantur
pro

pro qu
triduo
jejuna
rem n
do dig
seque
brodi
ris est
simpli
ro pa
præmi
Rz.

Misce
mentu
de auro
enda s
dificat
marum
medio

Rz.

pro qualibet dosi $\frac{7}{4}$ v. & continuetur per triduum, fumendo manè calidissime, & jejunando tribus horis, ac fugiendo aërem nubilosum. Quarta die, aliquo modo digesta materia, exhibeantur pilulæ sequentes vernaes matutinis horis cum brodio conveniente, & custodia, ut moris est. Abstersivum etiam ex brodio simplici non salito caponis cum Saccharo pauxillo prandio per semihoram præmittatur.

R \mathcal{z} . *Massæ pil. Aggregativarum* 3s.

Masticinarum 3j.

Affajereth 3s.

Diagridij gr. ij.

Troch. Alhandal gr. j.

Misce cum syrupo rosaceo solutivo, formentur pilulæ, quantitate pisorum, & deaurentur. Eadem ratione est instituenda sanguinis, & totius corporis, mundificatio tempore auctumnali ante Thermarum usum circa principium, aut in medio mensis Septembris.

R \mathcal{z} . *Foliorum Betonica*

Salviae minoris

Florum

Florum Hyperici

Tilia an. Mss.

Scordii p. iij.

Stachados Arabica p j.

Rad. Scrophularia

Peonia an. ʒ ss.

Sem. peonia excort.

Citri conquassat. an. ʒ ss.

Nucleorum persicorum interiorum

Amygdalarum amararum an. ʒ j ss.

Galanga ʒ j.

Alkekengi num. xv.

Incidentur, & conquassentur, & coquantur lege artis in aq. fontis ℥ iij. ad casum medietatis.

Rx. Colatura ℥ j. adde

Syrupi de corticibus citri

de Betonica

Epithymo.

Mellis rosati colati an. ʒ j ss. Misce F.
 potio aromatisata parum cum aqua cinnamomi optima. Dividatur in tres partes æquales; & exhibeatur tribus diebus continuis matutinis horis tepidiuscula more consueto jejunando tribus horis post

post aff
 dia. D
 vum, c
 hora q
 non su
 sumpti
 pharma
 schatae
 ti. An
 per ser
 piforum
 xillo Z
 ablutio
 Ratione
 venient
 Magnif.
 rum pri
 nihil de
 scriptio

Rx. C

Dia

Canon

post assumptionem cum aliquali custodia. Die quarto post exhibitum digestivum, dentur pilulæ auctumnales mane hora quinta jejunando quinque horis, non sudando, neque dormiendo post assumptionem. Si quid nausæ movebunt pharmaca, mastice tur parum nucis moschatae, vel Zinziberis, aut calami conditi. Ante prandium quoque exhibeatur per semihoram haustus calidus brodii pisorum non saliti cum saccharo, & paulillo Zinziberis pulverisati mistus, pro ablutione, & abstersione intestinorum. Rationem victus temperatiorem, & convenientiorem alias notissimam esse Tuæ Magnif. non solum ex consiliis Medicorum priorum, sed quotidiano potius usu nihil dubito. Sequitur pilularum descriptio.

Rx. Masse pil. sine quibus 3 s.

Aggregativarum 3 j.

de Sarcocolla 3 s.

Diagridii gr. iij. M. F. pilulæ cum aquâ

betonica num. xxviiiij. Deaurentur.

Canon pro balneo, & sumptione aque.

H

Magni-

Magnificentia Tuâ corpore, ut dictum est, iusto tempore & modo medicamentis præparato, tandem bibat aquam Thermarum nostrarum quantitate & ordine sequenti.

Post adventum in hospitium Magnificentia tua die sequenti quiescat, ne ex usu aquæ, post lassitudinem, & defatigationem, concitetur fluxus improvisus in articulis. Altera die post sesquihoram ab ortu solis, adferatur aqua Thermalis, ex ipsa scaturigine, in fictili mundo incrustato (sunt enim alia metallica vasa propter mineras suspecta) quadra bene tecto, ne quid Spirituum inde exhalare, & consumi possit. Vbi aqua refrixerit aliquantulum (tecto tamen vase) bibatur quam fieri potest calidissima. Tepida namq; movet nauseam, & vomitum concitat. Igitur rejectis prius excrementis, tam per urinam, quam per secesum, quod etiam aliàs in lavando & bibendo diligentissimè est observandum, ebibatur tantum aquæ, quantum bene perferri potest, vel, exempli gratia, quantum

tum cap
sæ istu
implem
omnib
Delica
scabun
lus, m
bibant
sueti ta
plenos
Post aff
tæ non
indulge
poris co
molesti
vi temp
bidum
tutum e
commi
Absolu
horis je
do, quo
sive per
tis etian
licit, p

tum capit una mensura canthari cerevisiæ istius loci, quam mensuram plerumq; implent urceoli sex majoris quantitatis, omnibus hospitibus ibidem notissimi. Delicatiores, & quibus à natura est nauseabundus vel exquisiti sensus ventriculus, minorem prima vice, quantitatem bibant, indies aliquid addendo, ut adlucti tandem etiam aliquot cantharos plenos singulis diebus absorbere possint. Post assumptionem aquæ commemoratæ non dormiat Tua Magnificentia, nec indulgeat sudori prorumpenti tum temporis copiosiori, ex potationis labore, & molestia: sed versetur potiùs in conclavi temperati aëris, cavendo aërem turbidum pluviosum. Neque enim sat tutum est, sese auræ frigidiori & ventis committere, ante aquæ operationem. Absoluta unius diei potatione quatuor horis jejunandum, interim confabulando, quousq; aqua adsumpta proruperit, sive per urinam, sive per secessum. Multis etiam vomitum ciet, atq; sudorem elicit, pro diversa constitutione indivi-

duorum, & morborum adfligentium. Elapsis horis quatuor, ad summum quinq; post bibitionem, sive aqua excernatur prima die per secessum, sive retineatur, prandeat hilariter Tua Magnificentia. Solet enim in multis operatio aquæ differri usq; ad meridiem, vel alterum diem, sine ullo periculo, tandem eò copiosior reddi. Tertia die bibat largius, quàm præcedente, indies addendo unam mensuram aut alteram, donec, si fieri potest, aqua adsumpta operetur, si fieri potest, quinq;, sex, vel novem sedes, cum alleviatione, & sic clara, qualiter bibitur, urina reddatur. Hoc signum erit laudabilis operationis, & sufficientis mensuræ adsumptionis, quæ continuetur sic per biduum, vel ad summum triduum. Tandem ea vicissim, quasi per gradus descendendo indies, ut minuatur quantitas necesse est, sicut à principio augebatur, donec adtigerit unam mensuram cerevisiariam, ut supradictum. Hoc modo ut plurimum decem dies erunt sufficientes potationi. Urgente necessitate interdum

terdum ad præscriptum Medici præsen-
tis, pro varietate symptomatum, sunt ista
omnia vel interrumpenda, vel denuò re-
petenda, pro conditione ægroti, & mor-
bi. Qui eò primò veniunt, non aliorum
exemplo ducantur, aut moveantur, sed
(ut supra) ipsi paulatim periculum fa-
tiant, quantum illorum naturæ, & vires
ferre possint, & paulatim quantitatem
aquæ augendò, sese adsuefaciant. Sem-
per tamen adhibito iudicio Medici ra-
tionalis, & consideratis considerandis.
Notandum præterea, quod quotiescun-
que bibitur aqua nostra, non obruatur
ventriculus, multiplici cibo aut potu, sed
prandium sit potius leve, similiter & cæ-
na. Econtra quando balneatur, libera-
lius tam pranderi, quam cænari potest.

MODUS LAVANDI IN THER- mis Carolinis.

Laborantes juncturarum dolore ma-
jori successu lavant quam bibunt, quia
per adsumptionem ad intra collique-
scunt humores plus justo, & facilius flu-

unt ad loca debiliora & adfecta. Veruntamen quia Magnificentia tua obruta haecenus medicinis variis, abhorret ferè omnia; mihi consultius videtur, ut primò bibat aquam Thermarum, præcipuè tempore vernali (quo sunt majoris efficaciam, & humanis corporibus convenientissimam, propter motum sanguinis) iuxta modum jam præscriptum & haecenus celebratum. Sic enim fiet, ut, etsi debilius solvant, aliorum medicamentorum purgantium respectu, tamen continuata potatio ad aliquot dies vicem suppleat medicamentorum aliorum, cuius rei veritatem experta est Tua Magnificentia ferè singulis hisce diebus potationis. Superest ut addantur etiam præcedentibus præcepta pauca pro lotionibus, scitu perquam necessaria. Postquam surrexit Magnificentia Tua expurgentur primò alvus, vesica, nares, & pectus à superfluitatibus noctu collectis, & facta leni ambulatione, tandem ingrediatur balneum, in quo à principio per dimidiam horam commorabitur, sequentibus

bus

bus deinde diebus diutius, donec attingat ad summum duas horas. Secundò à principio actu calidum nimis non adhibeatur balneum, & paulatim se immergat altius, circa exitum calidius abluatur. Tertio egrediens linteis calidis in tepidario abstergatur, seq; muniat adversus circumstantis frigidi aëris excessum. Quarto post balneum dormiat in lectulo, si libet per horam, sudabitque si spontè post balneum sudor proruperit. Experrectus caput exsiccabit frictione leni, & sudorem absterget linteamine subcalesfacto, tandem surgat, & paulatim ante cibum sumptum deambulando sese exerceat. Quintò capiat cibum paucis facilis concoctionis ferculis contentus, utatur vino tenui Neccarino aut Rhenano, aut cerevisia optimè defæcata, diuretica, neq; picis nidore & caput feriente. Sextò post prandium quatuor horis, nunquam citius iterum balneum ingrediatur, commorabiturq; in eo non ultra horam. Sufficit enim Magnificentiam Tuam per diem integrum, non ul-

tra tres, vel quatuor horas immergi Thermis, propter artheticos dolores facile recurrentes, & semper diutius ante, quam post prandium. Septimò, Medici nonnulli tempus lotionis infirmis adventantibus præscribunt, aliis centum horas, aliis octuaginta, plurimis per integrum mensis spatium. Sufficit Magnificentiaæ Tuæ ab initio adventus in Thermas ad summum potatio per dimidium mensem, deinde verò per mensem integrum continuare lotiones. Tutior est frequens & reiterata lotio ad multos dies protracta, quam ad horas multas continuas unius diei. Deinde opus habet etiam Ischiaticus vel coxendicis dolor, aliàs chronicus & difficilis curæ, plus temporis, & moræ in balneo, quam alii dolores juncturarum, vel alii morbi: quare diutius erit commorandum in istis locis, propter tardiores aquæ impressionem. Sunt autem horæ balneandi singulis pro cujusq; corporis dispositione & virium tolerantia præscribendæ. Lotionis post cænam est perniciosissima. Neq; in balneo dormiendum. SYM-

SYMPTOMATUM OBSER-
VATIO.

Si quis senserit, sese febriliter excal-
factum, abstineat à potatione, & balneo,
donec calor febrilis remissus videbitur,
aut prorsus evanuisse. Propter febriles
calores autem sumet duabus horis ante
prandium vel coenam unciam unam &
semis, vel duas ad summum Cassiæ flo-
rum in brodio aliquo caponum, sive pru-
norum Vngaricorum. Sic restinguetur
facilius calor præternaturalis. Perseve-
rante febre utatur levi cibo & potu ex
aqua hordei, aut vino tenui aqua modi-
cè diluto. Esset etiam conveniens in isto
casu emulsio 4. sem. frigidorum majo-
rum, & amygdalarum dulcium excorti-
catarum æquali pondere, cum aqua sim-
plici fontana cocta. Crebrior item usus
conservæ rosarum rubearum per ho-
ram ante cibum, pro dosi una semuncia.
Si doluerit caput propter fumos ex ven-
triculo sursum elatos, ratione calidioris
hepatis, & frigidioris ventriculi, sumat
Magnificentia Tua post prandium aut
H. 5. coe-

cœnam cochlear unum coriandri confe-
 cti, vel saccharo incrustati, aut aliquid
 Diacytonii simplicis pellucidi è succo
 Cytoniorum arte præparati. Item pilulæ
 alephanginæ vesperi cubitum iuro ex-
 hibitæ auferunt causam doloris capitis,
 quibus tuto uti licet semel in septimana,
 aut si lubet, intra spatium 14. dierum.
 Quod si animi deliquium, vel imbecil-
 litas aliqua supervenerit, habeat quo-
 que in promptu aquam Cinamomi arti-
 ficialiter destillatam, item conservam
 Rosarum, Manus Christi perlatas, de
 quibus post egressum è balneo aliquid
 fumere poterit, præsertim si aliàs fuerint
 vires diutius prostratæ, & exhaustæ vi-
 morbi. Cetera relinquenda sunt iudicio
 Medici præsentis, & ex consiliis alio-
 rum Medicorum satis prolixè tractata
 commemorantur. Faxit Filius DEI uni-
 genitus, Redemptor noster, qui verè so-
 lus sanat languores nostros, ut Magnifi-
 centia tua brevi restituatur bellissimè in-
 tegræ valetudini, meq; sibi commenda-
 tum habeat. Raptim in Thermis Caro-
 linis II. Octob. 1578.

EPI-

EPISTOLA VIII.
 CLARISSO D. MATTHÆO
 KLINGEISEN MEDICO
 Annæbergensi &c.

D. HEINRICUS BRAND,
 S. D.

ILLustrissimus Princeps an. 46. ab ine-
 lunte ætate valetudinari⁹, ætate auctior
 factus, & parentis mensæ adsidens, pro-
 pterea, quod cogitabundus adsideret, sæ-
 pius increpatus fuit. Nam à nativitate
 Melancholiæ, ventriculo frigidior, he-
 pate autem aliqua ex parte ad calidita-
 tem, una cum renibus, & cordis consti-
 tutione, vergente, indulfit. Ex illa dy-
 scrasia cerebrum humidius habuit, &
 perpetuis destillationibus reliquæ par-
 tes expositæ fuere. Inde factum, ut ante
 annos undecim peripneumonia laborâ-
 rit, quæ tamen feliciter curata fuit. Sæ-
 pius autem de calculo conquestus, cujus
 etiam initia arenularum multitudo o-
 stendit. Nihil autem ex omnibus enu-
 meratis symptomatibus magis Celsitu-
 dinem

dinem Ipsius molestavit, quam flatus, qui circa orificium ventriculi, in hypochondriis ipsis, & ultra diaphragma compressionem fecere, cui symptomati & ardor stomachi sese conjunxit, qui aliquando ructibus acetosis, aliquando nidorulentis molestiam naturæ peperit: inprimis si diæta inordinata, & corporis exercitium ipsum cibum cum vini potu exceperit. Accessit hisce omnibus brachii dextri ante anni quadrantes tres luxatio violenta, ex equi cursu celeri & vehementi. Quanquam autem repositum membrum sit, nihilominus in motu impedimentum tam sursum, quam ad latera animadvertitur. Quibus omnibus & hoc adnumerandum, multis flatibus corpus quod obnoxium sit, sæpius etiam stercorea nigricantia quod ejiciantur. Quare omnia gravioris mali morbiq; nuncios esse cum existimet, aliorum suavisu & auctoritate Thermas accessit, inprimis ut luxatum membrum ad vires rediret, & flatuum, compressionisque diaphragmatis remedium inde ut peteret.

Itaq;

Itaq; corpore ad haustum Thermarum
 preparato, consideratisq; aliis circum-
 stantiis, inprimis constitutionis ventri-
 culi frigidioris, hepatis non ad extre-
 mum calidi, haustum aquæ concessimus,
 qui felici etiam successu multa immuta-
 vit. Nisi quod post aliquot dies in hy-
 pochondriis ventriculoq; dolor, & di-
 stentio animadversa, quæ adplicatione
 enematis curata. Post usum potus bal-
 neum accessimus, & stillicidio ad bra-
 chium usi sumus, sed inter balneandum
 compressionis sensit incommoda, circa
 ventriculi orificium & præcordia. Cre-
 diderim hoc inde fieri, quod Thermo-
 rum calore flatus crassiores adtenuan-
 tur, & ita diaphragmatis horum impres-
 sione motus fiat fortior, ac etiam pulmo-
 nibus, cordiq; hoc symptoma commu-
 nicetur. Sed sperandum usu Thermo-
 rum hoc omne lenitum iri. Neq; enim
 quæ à multis annis naturæ infedere, pau-
 cis diebus vel septimanis corrigi pos-
 sunt. Quod ad brachium attinet, ex mi-
 neralium natura, quarum vires Thermo-
 rum possi-

possident, omninò spes confortationis expectanda est. Nam cum repositio sine reprehensione sit, forti autem dislocatione, hinc inde, nervi & tendines musculorum suo loco dismoti, & dislocati, Thermarum harum usu emendationem sperare Thermæ ipsæ jubent. Nunc

1. Ex temperamento & Thermarum natura in medium consulendum, ne ægrè ferat, statim initia ex animi sententia quod non procedunt.

2. Diæta commoda in & post balneum ordinanda.

3. Acidulis an utendum post usum Thermarum Determinandum &c.



EPISTOLA IX.

ILLVSTRISSIMI PRINCIPIS, &c. SECRETARIA-

TARIO N. N.

D. MATTHÆUS KLINGEISEN,

S. D.

IN ADFECTU MORBIFICO ILLUSTRISSIMI PRINCIPIS DOMINI MEI CLEMENTIS-

mentissimi &c. Medicus ordinarius Doctissimus & fidelissimus D. Brand omnia diligentissimè, ac fidelissimè cum circumstantiis scitu necessariis recensuit, nec in propositorum remediorum genere, qualitate, aut ordine administrandi ullum commisit errorem, ut propterea confidam fore, ut Thermarum usus Illustrissimo Principi, Deo auxiliante, felicissimè cedat. Nihilominus cum Illustrissimus Princeps meum etiam qualecunq; consilium postulaverit, illud succinctè exaratum transmittere volui, ac meritò debuì. Invenio autem examinatis examinandis, Illustrissimum Principem à pueritia taciturnum & cogitandum, ad moestitiam, & melancholiam valdè propensum. Hujus causa sunt humores superflui crassi, & melancholici in liene coacervati, qui multiplicia symptomata, ac in primis Flatus, compressiones circa cordis regionem in sinistro latere, circa diaphragma, & inflationes ac tensiones in hypochondriis ac circa renes producant. His accedunt evapora-

ationis
tio sine
ocatio-
muscu-
locati,
ionem
unc
marum
ne æ-
enten-
st bal-
usum
K.
IN-
A.
N,
O IL-
Cle-
entif-

porationes caput petentes, ructus è ventriculo frequentes cum acore, & sapore ingrato os inficientes, atq; ardor ille qui stomachi nominatur, præsertim quando succi in hepate effervescent. Deinde Illustrissimi Principis cerebrum intemperie humida cum materia catarrhosa copulata afficitur per sympathiam à calido jecore, consentiente frigido ventriculo ac potissimum, quando excessus committitur vinum fortius crassum dulce ingurgitando, corpus exercitiis ultra modum fatigando, ac sanguinem inflammando, nullum in cibis variis coctu difficilioribus delectum & ordinem observando. Hinc quoq; dolores nephritici excitantur, atq; calculi renalis argumentum, nimirum ingens arenularum copia, & grana lapidea cum urina excreta ad oculum patent. Omnes hi adfectus tales sunt, ut Illustrissimo Principi Thermarum usum meritò persuadere debuerint, præsertim cum ex relatione intelligam, imbecillitatem ac motus impotentiam, dextri brachii è luxatione reliquam accedere,

cedere
umq;
ximè
usq;
læfos
nit, t
doru
pat &
confi
gibus
nè ac
quoq;
quan
offici
ut in
balne
conti
gat a
mini
tutin
aut t
dium
serve
dior,
neo a

cedere, ad quam corrigendam brachiumq; corroborandum balneum vel maximè est idoneum. Nam ad miraculum usq; membra debilia, & luxata, nervosq; læsos confortat, dolores articulorum lenit, tumores ex adfluxu humorum frigidorum, ut in me ipso expertus sum, dissipat & absorbet. Quia igitur de salutari consilio Medici ex methodi medendi legibus, corpus ad potum, & in se ipsum benè ac sufficienter fuit præparatum, aqua quoq; Thermalis dies aliquot in justa quantitate hausta, quæ alvum purgando officio suo perfuncta est egregiè; idcirco ut in posterum Illustrissimus Princeps balneationem, & stillicidium diligenter continuet, summa urget necessitas. Pergat autem in horum usu adhuc duas ad minimum septimanas hoc modo; ut matutino tempore ad summum horas duas aut tres in balneo moretur, post prandium autem sesquihoram aut duas. Observetur, ut aqua sub ingressum sit tepidior, brevi autem ante egressum è balneo aqua calidior immittatur, & brachio

I læso

læso adfundatur. Quod verò ad repetitionem potationis attinet, ego quidem eam suadere jam non possum, ne materia peccans, quam infessus ex intimioribus corporis partibus, & visceribus in habitum corporis attraxit, ut per poros cutis sudore aut insensibili transpiratione evaporet, potu iterato via priori è diametro contraria à circumferentia ad centrum retrahatur. Quod si alvi constipatio auxilium flagitaverit, possunt ad eam sollicitandam, & infimam regionem corporis ab excrementis liberandam, ex aqua Thermalì præparari clysteres, & sæpius adhiberi, id quod à Medico præstantissimo sæpè atq; iterum tentatum fuisse animadverto. Est enim hoc remedii genus saluberrimum, tutissimum, ac minime formidulosum, uti nonnulli imperiti imaginantur. Multò minus verò Acidularum in Thermis Carolinis scaturientium usum Illustrissimo principi suadeo, cum ventriculus imbecillitate è frigida dyscrasia laboret. Accedit quod Acidulæ in loco illo non mun-

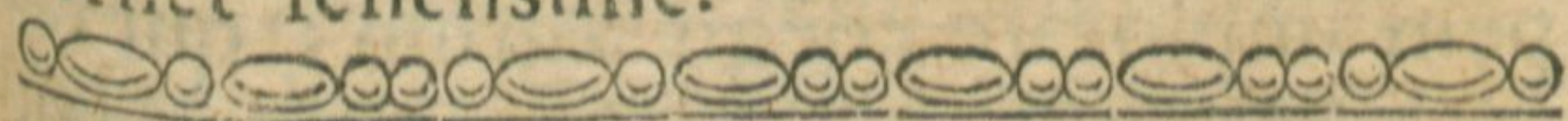
mundæ conservantur. Egranæ verò longius diffitæ facile in itinere alterantur, ac multum virium amittunt. Et licet tantummodò ad vinum diluendum eas tutò, & efficaciter adhiberi posse opinatur non nemo; vereor tamen, ne in permissione alterum alterius vires mutet & minuat, omninoq; ut mea fert opinio, debilitet, ventrisq; tormina excitentur molestissima. Certum enim est Acidulas statim à scaturigine haustas haberi efficacissimas. Potius adversus immoderatam sitim probarem Julebum præparatum ex aqua fontana clara electo cinamomo, & Zuccharo albo præstantissimo alterata, per manicam Hippocratis filtrata, gustui gratissimum, cujus componendi modum Medico præsentis doctissimo notissimum esse nullus dubito. Ad finem tandem perducta lotionem, Illustrissimus Princeps triduum det quieti, viriumq; refocillationi, deinde sorbeat potiunculam sudoriferam ex optima Theriaca Veneta præparatam horis tribus post cænam, quando se cubitum confert,

ac superdormiat, maneq; die sequenti, jejuno adhuc stomacho, in vaporario benè sudet; id quod vel in oppido Carolino, vel etiam in itinere in commo- do hospitio, fieri potest. Nec multum refert, etiamsi hæc sudoris proleçtatio integrum octiduum, post absolutum in- fessum, differatur. Theriaca per noctem à calore nativo ad actum deducta, in u- niversum corpus, ac in primis venas mi- nutissimas capillares vocatas, ad cutem desinentes distribuitur, ac facilius sudo- rem movet, expellit superfluas humidi- tates tam eas, quæ à morbifica materia, quam quæ ab aqua Thermalis sunt reli- quæ, omniaq; membra corroborat. Hu- jus administrationem Excellentissimo Medico relinquo. Insuper ab aquæ Ther- malis usu longo etiam hoc animadverti- tur, quando nimirum benè & efficaciter operata est, quod ægrotantes frequenter sub discessum insignem defatigationem & lassitudinem membrorum percipi- unt, ut multi opinentur, Thermas ægri- tudines potiùs auxisse quam depulisse.

Hoc

Hoc
roicu
ciat.
longe
cis di
fine
expu
tudini
alior
demi
rari,
vene
ac fa
in ce
scrip
tissim
fortu
dona
tosq;
bern
E
CL
s

Hoc Illustrissimi Principis animum heroicum neutiquam perturbet, aut deiciat. Varii enim generis excrementa longo tempore in corpore collecta paucis diebus, aut una & altera septimana, sine virium aliqua jactura non omnino expurgantur, & absumuntur, unde lassitudinem quandam è diuturno usu etiam aliorum medicamentorum oriri, viresq; demum post menses recolligi, ac restaurari, videmus. Tandem domum cum venerit Illustrissimus Princeps, bonam ac salubrem victus rationem instituat, ac in ceteris rebus non naturalibus, ex præscripto Medici sui fidelissimi, & prudentissimi vivat, quo, Deo nostros conatus fortunante, ac votis felicem successum donante, diuturnâ sanitate fruatur, subditosque suæ protectioni concreditos gubernet felicissimè.



EPISTOLA X.

CLARISS. Dn. D. ERNESTI
SONERI MEDICI NORI-
bergensis &c. Relatio.

TRIENNIIUM EST PLUS MI-
 nus, ut audio, ex quo levis urinæ
 ardor, nonnullaq; mictionis difficultas
 Nobilissimum virum cæpit adfligere.
 Quam etsi ille innato robore contemne-
 ret, minorisq; faceret, quam cui sollicitè
 esset quærenda medicina; haudqua-
 quam tamen illa cessavit spontè, aut à
 natura, victusq; bonitate eò devicta est,
 quin repetitis crebrò vicibus molesta ef-
 se pergeret. Neq; verò aliter fieri pote-
 rat in hoc vitæ genere, quod ut animum
 gravi sollicitudinum, curarumq; ponde-
 re nullo sine fatigat, ita corpus nimio in-
 tempestivoque motu atterit, nocturnis
 diuturnisq; laboribus conficit, & fran-
 git. Biennio post, id est anno uno hinc
 retrò molesta admodum ad pectus de-
 cubuit destillatio, quæ etiam Medici o-
 pem implorare coëgit ægrum; qui ta-
 men Medicus parvi faciens tussiculam,
 parum quoq; curiosè tractavit cathar-
 rum, omninò contra voluntatem Nobi-
 lissimi patientis, ex hoc catharro nescio
 quid mali augurantis. Interim dum æ-
 grè

grè se
 mala
 ciarib
 me æg
 valla
 ment
 lis pr
 rò æg
 explic
 varie
 se ost
 ficult
 lores
 ambi
 piofi
 simæ
 runt
 rarò
 sente
 ram
 ment
 mani
 mò u
 cæca
 prom

grè solvitur destillatio, nova & insueta
mala accedunt, quæ ingentissimis cru-
ciatibus indies augescentibus miserrime ægrum in hunc usq; diem per inter-
valla torquent, quibus non parum incre-
menti addidit acerbissimus ex unicæ pro-
lis præmaturo obitu luctus. Istarum ve-
rò ægritudinum naturam non facile est
explicare, cum magna symptomatum
varietate nova subinde facie Medico se-
se ostendant. Aucta quidem urinæ dif-
ficultas, ardor, & stillicidium urinæ. Do-
lores oborti inter nephriticos & colicos
ambigentes, qui etiam semel, post co-
piofissimum vomitum crassæ & viscidis-
simæ pituitæ bili flavæ mistæ disparue-
runt, magno ægri levamine. At nunc
rarò dolent lumbi. Nonnunquam dy-
senterix similes videbantur, conjectu-
ram facientibus excrementis insignia ra-
menta ducentibus, sine tamen cruoris
manifesta adspersione. Aliquando, im-
mò ut plurimum tenesmum putares, aut
cacarum Hæmorrhoidum tuberosas
prominentias, quia vix ullæ sine ani do-
lore

lore sedes. Immò & ipsa Musculi sphincteris manifesta ad sensum læsio hoc apertè loquitur, quæ tanta est non rarò, ut propter inflammationem clysterem non admittat. Hinc malum communicatur partibus urinariis (ob viciniam & connexum, quo duo inferiores penis musculi ani sphincteri, exortu suo, junguntur, & membrana in Peritonæo communis vesicam & rectum intestinum colligat) ut præ dolore convellantur, urina involuntariè exeat, penis retro in corpus trahatur penitus, ut quasi totus abscondatur, maximo cum cruciatu, adeò ut totum corpus inde tremisecat. Et quantò gravior præcessit excretio alvi, tanto difficilius atq; dolorosior postea miectio contingit. Atq; dolores isti septima matutina, quartaq; vespertina circiter suas plerunq; habent exacerbationes: rariq; prætereunt dies, qui Nob. V. quietum sinunt, tametsi aliàs gravius, aliàs levius affligatur. Hæ sunt actiones læsæ, hic doloris modus, hæc varietas, qua haud minorem videre licet in Excretis. Uri-
næ

næ c
mum
aliqu
ximè
quan
semp
muc
vel fl
simil
xit d
min
bus
lore
Alvi
tate
gios
mist
les c
finc
qual
tum
quat
culæ
aliqu
bica

næ crassæ, oleosæ, subjugales ut pluri-
 mum, in substantia potissimum peccant :
 aliquando cum sedimento laudabili, ma-
 ximè ubi nox quieta præcessit, nonnun-
 quam sabuloso, arenoso, Immò ferè
 semper, interdum purulento, sæpius
 mucoso, rarò nullo: Colore subnigro,
 vel flavo, sæpè naturali & sanæ urinæ per-
 simili. Non ita pridem carunculam min-
 xit duræ & compactæ substantiæ: & la-
 minam plumbeam nuper suis ipse mani-
 bus è glande extraxit, cum magno do-
 lore isthuc simul cum urina protrusam.
 Alvi porrò excrementa tam mira varie-
 tate ludunt, ut dici nequeat. Nunc Spon-
 giosæ excernuntur carunculæ, fecibus
 mistæ, mox subsequuntur pelliculæ simi-
 les colore & figura floribus fabarum, de-
 sinentes in longum albumq; pediculum,
 qualis est nervus ille, qui in Atheroma-
 tum Steatomatumq; folliculis cernitur,
 quasi & ipsæ sint folliculi, quibus carun-
 culæ istæ comprehensæ fuerint. Feces
 aliquando liquidæ, variegatæ, punctis al-
 bicantibus, nigris, cinericeis velut de in-
 dustria

dustria interstinctæ. Non rarò mera pu-
ta pituita, instar fusi vitri, eaq; plerunq;
pauca, & magno dolore excreta. Ali-
quando dura sunt excrementa, solida, ni-
gra, adusta, instar stercoris caprilli in par-
vos globulos formata: Nonnunquam
portiunculæ adiposæ, flavæ, quæ igni ad-
motæ ardent, duræ. Qualia, qualia au-
tem sunt, cum dolore semper dejiciun-
tur, aliàs gravioze, aliàs mitiore. Et ani-
madversum est, post sævissimos dolores,
plerunq; vel vitream pituitam excerni,
vel aliàs vario colore, viridi puta, flavo,
cinericio depictas, atq; graveolentes fe-
ces, cum granis adiposis albicantibus.

Hæc sunt ista mala quæ V. Nobilif-
simum miserè disrutiant, quæq; nullis
hactenus medicamentis extirpari po-
tuere, utcunq; aliquando remisisse vi-
derentur.

Remedia autem, quorum usu melius
aut pejus habere visus est, hæc ferè sunt.
Cerevisia calida cum butyro recenti, aut
oleo olivarum à jejuno pota: jus car-
nium cum oleo amygdalarum dulcium,
&

& spiritu Terebinthinæ: pilulæ ex Terebinthina ex descriptione clarissimorum & excellentissimorum Medicorum Electoralium: Lac cum melle: Syrupus Althææ Fernelii: Decoctum Guajaci sudoriferum, cujus usu oleofitas illa urinis innatans magnam partem evanuit, & dolores conquieverunt toto usurpationis tempore, post redientes & augefcentes quotidie: diuretica calida & acria, quod mirum est. Frigidorum diureticorum usus nihil unquam, aut valdè parum contulit ad sensum, ut & Cassia. Neque prætereundum est, sumpto cibo & potu largiore frequenter imitescere omnia. Hic est casus, quem partim ex relatione Nobilissimi ægri, partim ex Medici adstantis sermonibus & literis, partim ex iis, quæ ipse coram intuitus sum, & observavi proximis hisce paucis diebus, ita delineare potui ac debui. De quo meritò omnes docti accuratè cogitabunt, tum propter ægri dignitatem, tum propter artis Medicæ honorem, quæ magno ornaretur trophæo, si salutaria huic ad-

fictio-

fictioni remedia ex Æsculapii scrinio proferre posset.

Ceterum, quia visum est non nemini, omnia commemorata mala in calculum vesicæ referre, cum aliquali partium urinariarum erosione, seu exulceratione: quid ego de horum symptomatum causa sentiam, quis morbus sit, exponam. Mihi sanè dicta Symptomata diligenter perpendenti, & coram intuenti dubium non est; Internam quandam exulcerationem unicam, aut saltem potissimam omnium malorum istorum causam esse; sive ea ab antecedente catarrho acri orta sit in ventrem delapso, sive, quod vehementer suspicor, ab acri aliquo, & erodente veneno, ceu sunt cantharides, sive alia quacunq; de causa, de qua in præsentia non multum laboro: eamque exulcerationem esse insignem, antiquatam, & jam factam mali moris, ut humores adfluentes mirè, varièq; corrumpat acquisita intemperiei pravitate; & quæ, si in fistulam nondum abiit, saltem in propinquo est, mox abitura.

Locum

Locum verò adfectum esse intus in regione Perinæi, qua rectum intestinum vesicæ, communi à Peritonæo mutuata membrana adnectitur, ad radicem penis, ita tamen, ut altius penetret fistulosum ulcus (si ita adpellandum sit) ipsumque Mesaræum bonam partem tangat. Neq; tamen negaverim adesse posse calculum, qui dolorem exasperet, aut urinariorum vasorum excoriationē. Quin potius firmiter persuasum habeo, vesicam, & fortè etiam renes, peculiariter simili, quo intestinum rectum, modo esse læsa, nec ab hac labe immunem esse virgam ipsam. Sed quæ omnia Symptomata huc referam, non video. Nam primum calculus continuè adfligit, aut saltem non per ordinatas periodos. Deinde ut taceam multa alia, quæ potest tam variarum excretionum per alvum esse causa? Vidi ego nuper sedem hujus Nobilissimi patientis similem Ostreæ, quæ constabat pituita crassa, aut mucore crasso, livescente, una parte fusco, quasi nigricans cruor puri mistus esset. Quæ tan-

tos

tos cruciatus inter desidendum sentiret
 patiens in ano potius, quàm in vesica.
 Stante verò eo, quod de adfectu ipso, &
 loco adfecto adserui, non est difficile o-
 mnium reddere rationem. Nam ani fi-
 stulam, præter cætera symptomata, co-
 mitantur tenesmus, & Stranguria, teste
 Paræo lib. 10. Cheirurgiæ cap. 23. quod
 de ulcere non fistuloso non minus ve-
 rum est. Ulcus autem hoc ut credam
 nondum contraxisse callum, id est, non-
 dum esse factam fistulam, facit exquisi-
 tissimus dolor. Hinc quoque patet, cur
 patiens se nequeat ad terram inclina-
 re pronus, quia hac incurvatione peri-
 næum tenditur, vesica abdominis com-
 pressionem premitur. Patet cur doloro-
 sâ sint sedes transeunte vel vitrea, vel a-
 cida, falsa pituita, aut biliosis acibus ex-
 crementis, nempe ob ulcus recti intesti-
 ni. Patet cur vesica doleat exoneratio-
 ne alvi. 1. ob vicinitatem & connexio-
 nem, quæ consensum parit. 2. quia i-
 psius quoq; sphincter adfectus est, unde
 compressus à compressione abdominis
 inter

inter excernendum vehementissimè do-
let, adeò, ut propter doloris exsuperan-
tiam non rarò convellatur, ut & musculi
penis, unde involuntaria mictio sequi-
tur, & penis intra corpus retractio. Imò
totum nervosum genus in mali societa-
tem trahitur, concutiturq; horrore. Pa-
ter item cur vesica plena existente mi-
nus dolorosa fiat mictio, quia minor co-
natus. Manifestum est quoq; , cur post
cibum sumptum melius habeat æger,
cum suavi recentis alimenti halitu ceu
anodyno aliquo partes adfectæ blandè
perfruuntur, & largior potus urinæ acri-
moniam temperat. Hinc etiam pin-
guia cum spiritu Terebinthinæ juva-
runt; Terebinthina crassos humores at-
tenuatos facile educente, quod & calida
diuretica præstiterunt, pinguibus autem
partes ulceratas, adversus dolorem, ab
acrium transitu imminentem, munien-
tibus. Frigida verò femina, etiamsi e-
mulsione sua partes lubricare potuerunt,
frigiditate tamen crassitiem auxerunt,
excretionis urinæ impedimentum.

Cæte-

Cæterum quod periodo ordinata redeant exacerbationes, causa esse potest ordinatus humorum acrium malignorumq; adfluxus, qui modus periodicus in multis aliis morbis, à defluxu humorum dependentibus, veluti sunt ulcera maligna, deprehenditur. Vomitus verò & decoctum sudoriferum levarunt quodam modo ægrum, quia humores aliò diverterunt, qui adfluere, doloremque causare poterant.

Iam excreta ipsa fortè ex hoc fonte explicari possunt. Etenim ramenta initio expulsa erosionis principium significarunt: postea ad malignitatem progresso ulcere, tum propter loci declivitatem, tum propter continuam equitationem, tum denique, quia ignoto & occulto conveniens medicina non fuit adhibita, in varias formas humores adfluentes depravati sunt: unde ista ostreaea, ut sic adpellem, excrementa mucofa, semipurulenta, semicruenta. Tametsi & primam coctionem non probe in hoc aliàs robusto corpore peragi, mihi plane

planè fit persuasum ; sive id proprio ven-
 triculi vitio fiat, qui tamen bene appetit,
 sive propter errorem externum, puta la-
 bores intempestivos, immoderatas vigi-
 lias, lucubrationes &c. Nam in cibi po-
 tusq; tam qualitate quam quantitate æ-
 ger est continentissimus. Indicat autem
 hanc coctionis læsionem tum copiosa pi-
 tuita per vomitum alvumq; rejecta, item-
 que flatus. Carunculas porrò, & adipo-
 sa grana excrementis admista ego ad
 mesenterii vitium, quod supra hanc ob-
 causam coadfici dixi, libenter referrem.
 (Glandulosa enim, & spongiosa caro
 fuit, ut audio, non fibrosa; nunc enim
 nihil tale amplius dejicitur, quod ipse in-
 tueri queam) Namq; tot steatomata si-
 ve atheromata in hac parte nasci posse,
 suis folliculis contenta, pediculisq; ne-
 xa, ut ferè pelliculæ istæ fabarum flori-
 bus similes innuunt, ego adserere non
 ausim; doctioribus cogitandum relin-
 quo. Vidi equidem in Italia Patavii puel-
 lam catalepticam, quæ singulis diebus
 maximam caruncularum copiam vomit-
 K tu re-

tu rejiciebat, non sine admiratione Her-
 culis Saxoniae, aliorumque Medicorum,
 qui causam investigantes, nunquam per-
 vestigare potuerunt. Eam vero carun-
 culam, quam Nobilissimus patiens no-
 ster cum urina excrevit, arbitror *ἡ ἀρ-
 σάκη* fuisse ulcerati vesicae muscoli,
 aut etiam virgæ. Lamina plumbea ex-
 tracta nihil mihi faceffit negotii, cum
 eam imprudenter deglutire potuerit
 cum ficedula, aut palumbe à venatore
 plumbi grandine trajecto. Si enim aci-
 culæ, & alia majora, ut testantur histo-
 riæ, per os adsumta secedere potuerunt,
 per vias urinæ; quid mirum de hac lami-
 na à globo plumbeo illisu avulsa? Postre-
 mò urinæ accidentia omnia ad renum
 calorem colliquativum, vesicae & virgæ
 exulcerationem, nec non materiae in
 ventriculo communicatae crassitiem re-
 ferri debere, nemo non videt. Et hæc
 mea est sententia de natura horum ma-
 lorum, quæ virum Nobilissimum
 hætenus discruciarunt. 9. Octo-
 bris 1603.

Epi.

EPISTOLA XI.

EIVSDEM D. SON-
NERI &c.

AMMONIUS GRÆCUS ARISTotelis interpres testatum reliquit, Optimè curaturum illum Medicum, qui optimè morbum cognosceret. Quare cum ex casus propositi enarratione, Symptomatumq; in causam suam reductione, morbi natura satis jam, ut arbitror, sit manifesta: minus etiam difficile fuerit, scopos curationis eruere, ad quos Medentem actiones suas dirigere oporteat. Illi autem sunt. I. Providere toti corpori, ne quod malum parti adfectæ suggerat, seu sponte, seu topicis postea remediis irritatum. II. Ut ulcus sordidum abstergatur, purgetur. III. Ut exsiccetur, eversum partis ulceratæ temperamentum in melius restituatur, ne humores adfluentes maligna sua temperie in tam varias excrementorum formas depravet: imò ne immoderatus humores huc veluti ad Cloacam delabantur,

K 2 quæ

quæ non minima causa est, ob quam ulcera maligna difficilius sanantur. IV. Ut ulcus carne repleatur. V. Ut cicatrice obducatur. Hos scopos si obtinuerimus, omnia evanescent mala, quæ huc usq; Nobilissimum ægrum ad necem penè adigunt. Etsi verò haud levis operæ sit, ea polliceri, aut præstare: nihilominus desperandum non est, spem facientibus ægri natura validissima, obedientia, & quod ulcus, cavernosum licet, nondum tamen in fistulam degeneravit, ut quidem sensus exquisitissimus indicat.

Equidem vocatus à Nobiliss. ægro, spe fretus auxilii divini, ita his scopis factis facere sum aggressus. 20. Septembris, ad primarum viarum expurgationem, bis eodem die injici curavi hunc clysterem:

Rz. Malva, Bismalva an. Mj.

*Parietaria, Mercurialis, Centaurei
min. an. Mf.*

Furfuris macri p j. Sem. lini. ʒ iij.

*Summit. Anethj p j. Coq. in jure car-
nium q. s.*

Rz. Co-

R ζ . Colatura $\frac{z}{i}$ viij. Mellis rosati colati $\frac{z}{i}$ j.

Ol. Absinthii, violarum an. $\frac{z}{i}$ jss.

Vitell. ov. num. ij. Misce pro enemate.

Postero die iussi, ut sequentem bolum deglutiret, quo & ventriculus, & superna intestina, ad quæ non pertingit enema, ab omni prorsus forde liberarentur.

R ζ . Cassiæ nov. extractæ 3 vj. El. Catho-
lici 3 ij.

Spec. Hieræ simpl. 3 ijss. Cum Sacch.
f. bolus.

Die sequenti vena malleoli aperta est (quia non ita dudum brachii venam secuerat) ad divertendum aut revellendum quidquid pravi per emulgentes adrenes, atq; vesicam ferri posset. Sanguinem vidimus crassum, crudum & pituitosum.

Exinde ventriculo & Hepati roborando studui, ut probus Chylus, & temperatus sanguis fieret: ante cibum quidem corticibus citri conditis, Post cibum diacydonio simplici, aut Elect. tali.

R ζ . cons. Rosarum $\frac{z}{i}$ iij. Rad. cich.
cond. $\frac{z}{i}$ j.

K 3

cort.

*Cort. citri cond. ℥jss. Ambrae gr. V. M.
F. Elect.*

Hinc purgatus est Nobiliss. patiens hoc
vino medicato, quod plurimum contulit.

*℞. Absinthij pontici ℥ss. centaurei
min. 3jss.*

Cardui benedicti. Agrimoniae an. 3j.

*Florum cord. Rad. Apij, Petroseli, Aspa-
ragi, Rusci,*

*Foeniculi, Graminis an. 3j. Scorzo-
nerae 3v.*

*Cuscuta ℥ss. Fol. Senae ℥jss. Rhab.
el. 3j.*

*Mechoacanna, Turpethi an. 3ij. Ma-
cis, galanga an. 3ss.*

ZZ. ʒj. cinam. 3j. Tartari 3jss.

Incisa infundantur in sesquimensura vi-
ni albi.

Ita quidem toti corpori, ac primis visce-
ribus prospexi: atq; haecenus omnia be-
nè tulit patiens, praeterquam quod sub
finem purgationis dolor exasperatus
fuit, propter crebram excretionem, &
quod ulcus jam detersum acutius senti-
ret transluentium humorum acrimo-
niam:

niam: qui tamen dolor paullatim remi-
 fit, postquam ad particularem ulceris cu-
 rationem perventum fuit, his quidem
 remediis. Primò omnium paratus
 fuit infessus ad doloris mitigationem po-
 tissimum directus, ex herbis emollienti-
 bus, Chamæmelo, Meliloto, Parietaria,
 Absinthio vulgari propter Stomachum;
 Veronica, Fragaria propter partes uri-
 narias: item ex plantagine sacculus fa-
 ctus fuit, cui insideret in balneo: & ipsi
 pubi Sacculus ex prædictis herbis in in-
 fessu appositus est, Terebinthinam as-
 sumpsit hoc modo paratam, hora una
 ante infessum.

℞. Terebinth. cypria ter lotæ aq. malvæ ℥j.

Aq. Petroselinæ, Malvæ an. ℥j.

Ol. Amygd. dulc. ℥jss.

Dissolve, & f. potio repetenda bis aut ter
 in septimana.

Huic balneo paullatim additæ sunt her-
 bæ consolidantes, ut consolidida Sara-
 cenica, Arnoglossum majori quantitate,
 Pimpinella, &c. quo usus est bis in die
 primum, deinde semel, postea alternis

gr. V. M.

iens hoc
 contulit.

taurei

an. 3j.

eli, Aspa

Scorzo-

Rhab.

ij. Ma-

ri 3jss.

ura vi-

s visce-

nia be-

od sub

eratus

em, &

s senti-

rimo-

niam:

diebus. Post balneum, absterso sudore, lumborum regio inuncta fuit hoc linimento.

Rz. Unguenti Rosati ℥ j. cerati Santalini ℥ ss. Trochisc. de camphora ℥ ij. Ol. Nymphaeae. q. s. F. linim.

Perinaeum pariter, & pubes inuncta fuerunt primò linimento facto, ex unguento dialthæa; Rosato, ol. vitellorum ovorum, violato. Post aliquot dies paratum fuit aliud ex Mucilage sem. cydoniorum, psyllij, Althææ, lini, cum aquis parietariæ, & Althææ, & pauca cera, aliisque adpropriatis. Illis diebus, quibus Terebinthinam non assumpsit, ante infaustum deglutivit Trochiscum unum Alkekenigi pondere ℥ j. & superbibit haustum unum decocti chinæ, quod non pro sudore, sed pro potu quotidiano hoc modo parabatur.

cRz. Radi. chinæ electæ ℥ j ss.

Scorzoneræ, Glycyrrhizæ an. ℥ j.

Passul. ℥ ij. Galangæ ℥ j ss.

Coq. lento igne sec. artem, vase benè lauso in aquæ fontanæ libris xv. ad consumt.

sumt. tertiæ partis. Hoc decocto usus est etiam ad partum cum pauco vino. Vespere ante coenam bibit brodium Gallinarum, cui incoxerint semina malvæ, rad. petroselinî, & Cichorii.

Ex hac cura per dies 14. continuata eousq; perductus est æger, ut & de nocte dormiret suaviter, & dolores diurni quoque remitterent, nec certis periodis repeterent; excretiones & rariores & faciliores minusq; dolorosæ fierent. Imò, quod majorem sanationis spem præbet, manifestissimum pruritus & titillationem loco doloris in partibus adfectis sensit, quasi jam plusquam semicuratum esset ulcus: & factus est 11. Octobris, Sejam quidem non videri sibi amplius ægrotare.

Cæterum cum ego 9. Octobris rursus vocatus hunc curationis successum non contemnendum animadverteterem, cupiens accelerare firmam ac perfectam valetudinem, decocto Chinæ supra descripto addidi virgæ aureæ, Arnoglossi, pimpinellæ an. Ms. Verum hic potus

non ita gratus fuit, ac post primum ejus haustum Nobiliss. patiens profitebatur, se habere pejus. Et cum de nausea aliqua conquereretur, ego memor vomitus spontanei, qui valdè levaverat ægrum, cujus causam in casu exposui, tentavi provocare vomitum oxymelite helleborato: cum non succederet, aquam tepidam cum oleo olivarum propinavi, quæ pariter retinuit, neq; ad vomitum adduci potuit: sequuta est sedes copiosissima, quam oxymel concitaverat deorsum vergens. Hinc dolor ingravescebat, primamq; sævitiam exercebat, qui eriduum ferè lecto adfixit ægrum.

Reductus est ad balneum, post balneum repetitæ sunt inunctiones perinæi, & pubis, post inunctiones cataplasma adplicatum est ex Althæa, Branca ursina, violaria, Rosis siccis, Arnoglossa, pimpinella, consolidida Saracenicâ, Radicibus filicis, & Dracontij cum farina foenugræci, & adipe cervino &c. Omnia mitiora sunt facta, ita ut primo bonitatis statui iterum propinquus esset æger. Interea plurimum

mum purulenti, fabulosi, crassi, foeculenti tam per urinam, quam per alvum decessit, ex usu Terebinthinæ & Trochiscorum Alkekengi, id quod, quia nondum probè expurgata erant ulcera, Recidivæ fuit causa. Hic est status nobilissimi viri ad hunc usq; diem 20. Octobris, cujus curam in posterum ita pertexere animus est.

Terebinthinam, ut supra, singulis septimanis sumet bis aut ter, & post horam annam repetet in se ipsum illo die. Cæteris diebus bibet idem decoctum Chinæ, sed fortius, id est, cum minori copia aquæ paratum, ut sudorem moveat, pro diversione materiæ urinariæ, ut interim natura non irritata ab urinæ acrimonia aut impedita, tota sit occupata in consolidatione ulceris. Post sudorem adhuc ante prandium sumet Trochiscum unum Alkekengi, nunc cum opio, nunc sine opio, alternatim: cum haustu uno brodij Gallinæ. Vesperi capiet morsellum unum ex præscriptis.

℞. Rad. China pulver: ʒj.

Tro-

Trochisc. Halicacabi sine opio ℞ ij.

Succini albi ℞ j.

Spec. Diarhod. Ab. 3. s.

Pinearum, Pistaciorum an. 3 j s.

*Cort. citri gr. xv. Sacchari dissoluti
in aqua*

Veronice cum vino destillata ℞ iij.

F. Morselli. S. A.

Brodium vero Gallinæ alteratum esse debet cum semine Malvæ, Rad. Petrose- lini, Cichorij, & virga aurea. Corrobo- rantia eadem funto, quæ supra sunt ex- posita. Cataplasma continuabitur: Sed indies constringentius faciendum & transmutandum ad formam Emplastri, dum fiat tandem ceratum constringens, & consolidans. In his remediis perse- verabit sedulò.

Porrò quia medendi ratio postulat, ut peculiariter quædam injiciantur per Sy- ringam, tum in vesicam, tum in anum, quod illic hærens ulceri medeatur, neq; de hoc remedii genere Nobiliss. virum monere destiti. Proposui ad anum pri- mum leniora, nempe aquam destillatam folio-

foliorum quercus; hinc progredi volui ad decocta herbarum consolidantium, vehementerque; siccantium, cum bolo armeno, quem supra modum Galenus, & cum eo alii extollunt: tandem ad balsama: sed talia Nobiliss. patiens neque vult, neque potest admittere. Cum enim certum sit ani musculum inde constrictiorem fore; necessario majores cruciatus in excernendo sequentur, qui vigilias & alia graviora mala parare possunt. Visum est igitur hucusque; patienti indulgere, & rem omnem dictis remediis committere, cum praesertim Chinae decoctum solum gravissima mala, ulcera dico antiqua & maligna, saepe feliciter debellarit. Cuncta tamen, quae a me dicta sunt hactenus, Doctiorum censurae lubens subjicio, meliora ab iis expectans, & in hoc Nobilissimo aegro summa cum fide & diligentia administraturus. 20. Octobris 1603. Aurbacii Palatinorum.



EPISTO-

ij.

j. s.
dissoluti

7 iij.

um esse
Petrose-
orrobo-
sunt ex-
ur: Sed
lum &
mplastri,
ringens,
s perfe-tulat, ut
r per Sy-
n anum,
ur, neq;
f. virum
num pri-
tillatam
folio-

EPISTOLA XII.
NOBILISSIMO DOMINO
H. ab E. &c.

D. BALTHASAR ab HERDEN,
D. LEONARTUS DOLDIUS,
D. MICHAEL RÖTENBECK,
D. ERNESTUS SONERUS,
Noribergenses Medici S.

SYMPTOMATA, QUIBUS NOBILISSIMUS D. PATIENS DIVEXATUR, non obscure ostendant, adesse ulcus magnum intestini recti, proximè inter anisphincterem & vesicam: quod procul dubio altè ex Mesenterio descendens originem sumit, adeò ut maximum fuerit in ipso Mesenterio, quod carunculæ, adipis, & nimia puris effusi copia arguunt. Idq; porrò esse cum tumore, quem Steatoma Mesenterii insigne forsan rectè dixeris: hinc indies adiposa excrementa repullulant, & puris non cessat rejectio, parte illius tumoris alia atq; alia successivè suppurante & renascente. Malignum quoque est ulcus, canceri naturam sapiens: talis enim ulceris ferè proprium est.

est, tantam excrementorum varietatem fundere: quod fortè cinericiæ illæ, lividæ, ac variæ feces confirmant. Excrementa ista diutius nonnunquam, quàm par est, in corpore retenta ebulliunt, flatus atq; malignas exhalationes spirant, accedēte præfertim ventriculi vitiata cōtione (totā namq; alvinā œconomiam ab hoc malo dudum labefactatā esse necesse est) unde tument aliquando præcordia, flatibus murmurant, & si maligni vapores ulterius progressi cor offendunt, lipothymiam adferunt, pectus constringunt, quæ omnia mala spontina alvi exoneratione recedunt. Consentit autem intestinorum vitio vesica, ob vicinitatē, ipsa tamen dudum primariò quoq; adfecta vel exulceratione, vel erosione, una cum calculo, ut conjicimus ex rejectis. De renum exulceratione nihil adseveramus: non carent tamen suspicione. De causa procatarctica harum adfectionum non facile est sententiam certam dicere. Suspicio esse potest adsumpti veneni. Potuit tamen & casus ex equo glandularum &

I.
INO
N,
S,
K,
OBI
, non
s ma-
er ani
rocul
ens o-
fuerit
alæ, a-
guunt.
Stea-
tē di-
menta
ectio,
ucces-
Mali-
uram
orium
est,

& vasorum in mesenterio suscitasse inflammationem, quæ humores adfluentes, quibus commoda & matura expurgatio non fuit data, ad malignitatem tantam traduxerit, indeque hanc afflictionum congeriem pepererit. Quæ cum ita sint, in dubio esse ægri salutem præfagimus, tum ob malignitatem ulceris in profundo latentis, & amplitudinem; tum ob virium præ doloribus defectum: maximè quia tot generosis remediis ritè & cum recta ratione hætenus administratis parum effectum est.

Quapropter omissis iis, quorum usus rectè continuari posset, (præsertim Terebinthinæ, decocti Chinæ, cum vulnerariis herbis, clysterum anodynorum, detergentium, consolidantium, Theriacæ & cynoglossi) itemque conveniente victus ratione præsupposita, Medicoque adstanti commissa, de Thermis Carolinis, quod potissimum à nobis flagitatur, quæ nostra sit sententia, breviter exponemus. Statuimus Nobiliss. ægrum non sine spe aliqua illas accedere posse, cum mesen-

mesenterium, intestina, vesicam procul dubio aptius expurgare, detergere, exficcare, consolidare, caloriq; nativo, qui certè labascit, robur non exiguum addere possint. Neque per hoc brumale tempus multum decedere potest viribus istarum Thermarum, cum suam vim, siccandi, detergendi ac roborandi potissimum ex lapide calcario, nitro, & aliis æquè firmiter atq; in æstate retineant. Illud tamen obstare videtur, quod motu vehementiore isthuc eundum sit. Curabit igitur Nobilissimus æger, ut vel vaha, si nives fuerint, vel lectica deportetur, atque illic deinde in aere calidiusculo & sicco commoretur. Modus utendi utilissimus foret enematum, si inferiora solùm intestina laborarent; quia verò incertum est, quam altè ad Mesaræum sese malum extendat, & Renes quoque atque vesicam hujus aquæ fructum sentire intentio sit, POTUM, sed interpolatum, semel in die matutino tempore decernimus, ita tamen, ut aqua ipsa ex scaturigine adferatur. Pro

L

clyste-

clysteribus verò aqua Thermalis alteretur herbis vulnerariis, verbi gratia, pimpinella utraque, pilosella, Arnoglossa, Pentaphyllo, virga aurea, veronica, foliis & radicibus Cynoglossi &c. nimirum ut vas aliquod aptum & conclusum, herbis & aquis Thermalibus repletum, in scaturigine aliquandiu pro virium extractione detineatur: Usu verò exigente, Terebinthina cum vitellis ovorum vel melle colato dissoluta iisdem aquis pro clystere injici posset. Semicupium fortè & ipsum nonnihil prodesse posset, vel folum, vel identidem alteratum cum dictis herbis. Tempus bibendi, ut & mensurã, non definimus: definient ista tolerantia ægri, successus, & Medici præsentis prudentia.



EPISTOLA XIII.

CLARISS. Dn. D. ERNE-
STO SONERO NORIBERG,
MEDICO &c.

D. 10.

D. JOHANNES HEINTZIUS IN
Valle Joach.

S. D.

Qualiter casum Nobilissimi Dn. Aegroti retulerit Dn. Schönus Medicus Aurbacensis, Vir clarissime, amice observande, ex adjunctis (remittendis) videre licebit. Nihil fanè hisce de ulceratione Steatomatica, gravissima certè, quæ non nisi vehementer exsiccantibus, copiaque ad locum adfectum oblatis, curabilis adfectio. Cum sit in loco minus nobili, nullo modo est, quod curam Thermalem dissuadere velim. Aliàs rem in exulcerato vesicæ sphinctere mihi omninò perpendendam fuisse, facile judicabis. Cumque adfectus sit diuturnus, tantaque auxilia sustinuerit, non est etiam, quod adventum nunc necessitate urgente, impediam: quia lenioribus nihil proficiet, sicuti in aliquibus exulcerationibus, si non iisdem, non multum tamen dissimilibus sub perinaeo, expertus sum, uti aliquando co-

L. 2

ram

s altere
tia, pim-
oglossa,
nica, fo-
c. nimi-
conclu-
libus re-
ndiu pro
Ufu ve-
vitellis
oluta iis-
set. Se-
hil pro-
ntidem
mpusbi-
nus: de-
essus, &

I.
RNE
ERG.

D. 10.

ram prolixius Nobilissimo viro exponam. Et intus potissimum adsumendæ sunt Thermæ, iteratis vicibus, ratione renum: promovendæ ut plurimum per intestina. Lotionem localem tandem suadeo, sive particularem, minimè totalem, secundum inferiores partes, suo tempore præmissis etiam injectionibus si contulerint. Erit illi aliquandiu hærendum, si proficere voluerit. Cautè etiam, credas mihi velim, agendum, ne consolidato ulcere incidat in febrem lentam. Quantum per valetudinem poterò, vir ille mihi, etiam tui ratione, curæ erit diligentioris, cujus amicitiam mihi conciliatam gratulor, proq; tuis humanissimis gratias ago. E valle Joachimica Cal. Januarij 1604.



EPISTOLA XIV.

CLARISS. Dn. D. IOHANNI HEINTZIO MEDICO IN
Valle Joachimica &c.

D. GRE-

D. GREGORIUS Schön MED.

Aurbacensis S.

S. D.

Mitto tandem ad te, Vir clarissime,
 Nobilissimum Dn. Præfectum no-
 strum, qui tuis admonitus literis, veris
 expectavit amœnitatem, non sine dolo-
 rum immanitate. Adfectum ipsius è re-
 latione Nobiliss. Dn. patientis optimè
 præsens cognosces, de quo & tuum au-
 dire exoptarem iudicium. Variæ enim
 diversæque Medicorum de hac sympto-
 matum congerie, fuerunt sententiæ,
 quorum aliqui calculum, alii vesicæ ex-
 ulcerationem, nonnulli Steatoma Me-
 senterii, plurimi verò ulcus magnum,
 malignum, cancrosum, & callosum in-
 testinorum, & quidem præcipuè recti;
 esse voluerunt. De calculo antea meam
 tibi perscripsi sententiam, quem horū
 dolorum causam esse, vix credo, licet
 non negem, magnam subesse arenularū
 copiam, quæ malum hoc exasperare
 possunt. Vesicam & spincterem ipsius
 læsum,

L 3

læsum,

expo-
 menda
 atione
 in per
 ndem
 tota-
 s, suo
 nibus
 u hæ-
 Cautè
 n, ne
 brem
 m po-
 e, cu-
 citiam
 q; tuis
 e Joa-



AN-
 IN

GRE-

læsum, & exulceratum esse, doloris ea in parte pertinacia, & immanitas sat arguunt. Mesenterii vitium quoddam adesse, nunquam negavi: an verò Steatoma sit, primò morbi & adfectus insolentia ac varietate factum, quod de eo adhuc dubitaverim, tandem excrementorum varietate, & frequentia motus, una cum Dn. D. Sonero, & reliquis Medicis Noricis fateri coactus sum: licet adhuc non videam, quo pacto absque insigni Hæmorrhagia tumor hic potuisset expurgari per alvum. Ulcus verò magnum, malignum, canerosum, & callosum intestinum rectum, cæteraque occupasse ut credam, adduci nondum possum. Dolor enim, ut in dysentericis fieri videmus, extitisset perpetuus; primò præsertim, antequam occaluisset, calloque obducto, dolor nunc rarior, quies frequentior esset. Prætereà absque multo cruore ad statum hunc vix pervenisset, cum toto morbi tempore vix decem vel duodecim guttulæ sanguinis in excrementis (quæ diligenter
semper

semper exanimata) animadversæ sint.
An verò febris hanc exulcerationem &
inflammationem intestinorū non præ-
cessisset, vel comitata fuisset, tibi, vir
clarissime, dijudicandum relinquo: plus
certè frigoris, quàm caloris Nobiliss.
Dn. patientem sensisse, ex ipso audies.
Denique si ulcus tam magnum & ma-
lignum in ipso intestino recto esset, di-
gito, qui totus absque dolore intrudi-
tur, explorari dudum potuisset, nec tot
Clysteres absque molestia sæpissimè tu-
lisset. Nunquam autem Clysteris fi-
stula ano immissa dolorem excitavit,
aut aliàs quoq; ullum circa partes illas
dolorem sensit: nisi post copiosam alvi
dejectionem, qua intestinum rectum
excrementorum magis acredine, & fre-
quentia læsum, quàm erosum aut ulce-
ratum fuit. Itaq; potius intestina, illorūq;
temperiem, ut & totius alvinæ Oecono-
miæ, acredine, & malignitate humorum
læsa, & labefactata esse, quàm verè exul-
cerata, & cancrosa, statuo: cum dolor
maximè tunc infestet Nobilissimum

Dn. patientem, quando pituitæ viscidæ, & humorum acrium in intestinis, & vesica insignis hæret copia, qua excreta, dolores mitiores evadunt. Hanc verò faburram partim ex tumore Steatomatrico, partim ex humorum ad pancreas & mesenterium confluentiū colluvie collecta provenire, malignitatemque adquirere, multis adductis rationibus mihi persuadeo: à qua subjectæ, & vicinæ partes intestina & vesica, non modo coarctantur, & comprimuntur, & ad munia naturalia perficienda pigriores redduntur; verum etiam insigniter læduntur & immutantur: Vesicam quoque plus, quam intestina hac adfici, & immutari, symptomata superioribus meis literis consignata, manifestò convincunt. Ardor enim ille urinæ inextinguibilis, & stillicidium perpetuum tantummodò molestare Nobiliss. D. patientem pergunt, reliquis accidentibus vel medicamentis planè extirpatis, vel aliquantulum mitigatis. Vnde non modo per accidens, sed primariò quoque
vesi-

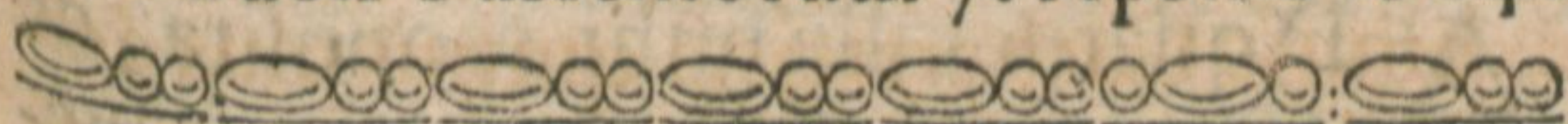
vesicam adfectam esse, & vel erosam, vel exulceratam, judico. Causam pro-catarcticam malignitatis hujus venenū adsumptum, ante quadriennium, statuo cui lapsus gravissimus cum equo suppetias ferre potuit, & glandularum, vasorumque mesenterii suscitare inflammationem: de quibus fusius Nobiliss. Dn. Præfectus tecum conferet.

Communi verò consilio omnium Medicorum ad Thermas carolinas Nobiliss. hic patiens ablegatus est: utpote quæ mesenterium, pancreas, intestina, & vesicam aptius expurgare, detergere, exsiccare, consolidare, caloremque nativum roborare possunt, quam alia Medicamenta, licet etiam generosissima, & plurima fuerint adhibita, sed incassum omnia.

Purgationem & sanguinis missionem si qua opus fuerit, ad tuum distulit congressum. Mannâ hæctenus inter omnia purgantia felicissimè usus est, cujus unciaë duæ in decocto Rad. Cichorii & pas-sularum dissolutæ maximam aquæ foetidissi-

tidissimæ expurgarunt copiam : Vini quoque purgantis è foliis senæ, roremarinis, violaria, & parietaria haustum hora una & altera ante prandium, jejunis non incommodè adsumpsit. Cassia, Aloë, Rhabarbarum, ut & Agaricus, (quod miror) nullo emolumento, sed potius cum detrimento exhibita sunt. Idem evenit variè mistis & compositis exhibitis Catharticis, à quibus plus doloris, quam allevationis percepit. Radicem Mechoacæ in substantia, ut vocant, nondum adsumpsit: potest forsan non absque fructu insignis aquæ quantitas ea educi. Venas hoc morbi tempore binas secuit: præterito vere cubiti dextri mediam, & auctumno elapso malleoli dextri Saphenam. In sanguine emisso vitium insigne, aut notabile nullum animadvertum. Verùm hæc, ut & Thermarum usum, tuæ, vir clarissime, subjicio censuræ & judicio, qui præsens adfectu exactius cognito, omnia, quæcunque ad Nobilissimi hujus viri sanitatem, Deo clementer adspirante, recuperandam

randam necessaria videbuntur, pro tua
in re Medica singulari prudentia, rectius
ordinabis: utpote cui vis latens, & ab-
strusa Thermarum penitus perspecta est.
Successum det ille, qui omnia potest,
Deus trinus & unus. Vale, vir clarissime,
litterasq; has jussu Nobiliss. Dn. Præfecti
mei exaratas, optimo suscipias animo.
Averbacii Palatinorum 7. Aprilis 1604.



EPISTOLA XV.

D. IOHANNES RVBIGER

MEDICUS EGRANUS &c.

D. MICHAELI REUDENIO.

S. D.

IN adfectu longè gravissimo ex suboc-
culto causa suborto in Thermas venit
vir Nobiliss. Dn. H. ab E. onustus consilio
medici collegii Norimberg. & aliorum
insignium in palatinatu electorali viro-
rum. Hic ut ritè Thermis utatur, in-
diget præsentè Medico: te ipsi no-
minavi. Accersitus præstabis te ipsi
fidelem & facilem. Erit tibi id eò
commo-

commodius, quod jam præscriptum habeat, quid in singulos dies agat. Maximum negotium circa adplicationem enematis versabitur. In cæteris posthac consultabimus. Vale. Egræ 27. Aprilis Anno 1604.

D. RUBIGERI INSTRUC-
TIO.

AD quatuor illa mihi proposita, de quibus Nobilissimus Ægrotus meam audire cupit sententiam, respondere me breviter cogunt dolores podagrici pluribus agere volentem à proposito revocantes. Ad I. Nobilissimi viri casus difficilis & rarus, simulque adscanditus à Medicis clarissimis ita examinatus est diligenter, & ex observatione descriptus, ut nullum sit dubiū, eos quam proximè ad rei veritatem accessisse, quod etiam modus medicandi, & eventus demonstrat. Posito igitur maligno in locis nominatis ulcere interno cancroso, aut fistuloso, quod simul rectum intestinum, & vesicæ collum corrodit, unde

COMMOJ

unde excrementa alvi putrida conspiciuntur, per urinæ canalem caruncula exivit, nunc dolores maximi in orificio vesicæ sentiuntur, ante, & post urinæ excretionem, quæ nocturno maximè tempore guttatim stillat, cum sensu doloris calido urina aliàs frigida, duratque sine intermissione, singulis horæ quadrantibus. Ex his inquam positis conjicio fomitem mali in profundo delitescere, unde vicina loca infestat, esseque humorem occultum, ad sensum quidem ut refert Nobiliss. ægrotus, frigidum, phlegma falsum, & uti Medici loquuntur, vitreum, accedente adustione, & fortassis acrimonia. Et quia excrementa alvi cum aliqua crassitie, urinæ etiam variæ continuò guttatim stillant, sequitur quod adsit in collo vesicæ exulceratio, quæ in virgæ carnalem usque se extendat. De calculi vesicæ præsentia, nihil certi concludere possum. Cum etiam antea caruncula fuerit excreta, quemadmodum quoque lamina plumbea viam sibi patefecit, sequitur consumptio humi-

humiditatis viscosæ in glandulis colli vesicæ, quæ communicatur etiam partibus nervosis, qua de re Nobilissimus ægrotus jam conqueritur.

Ad 2. Quatenus à natura excitata spontaneæ excretiones sequuntur, eatenus adfluxus humoris, à viis urinariis, vesica, & virga avertitur, ac stillicidium mitigatur. Hoc tamen excipit urinæ suppressio exquisitis doloribus, conjuncta, quam comitatur tensio, & quasi tractio quædam, imprimis in femoris dextri superiore parte & coxa, nervorum, quæ satis indicat, quod materia causans ardorem sit malæ qualitatis, & variè per viscera discurrat, quod etiam supra renes & vesicam Hepar, & intestina, unà cum cæteris vicinis partibus, læsa sint, præcipuè partes nervosæ, propter quam causam Nobiliss. ægrotus versus dextrâ coxam tensiones sentit. Accedit nunc demum tumor crurum in regione infima, ex debilitate caloris innati, qui diminutus est, & ex destillatione malignæ
cujus-

cujusdam materiae, id quod fitis etiam significat præter solitum molesta, cujus tamen alia quoque subesse potest causa.

Ad 3. Quandoquidem Nobilissimus ægrotus modum curationis per Thermas scire desiderat, hoc do consilii. Intelligo Nobiliss. ægrotum post adventum in Thermas diem unum & alterum quievisse. Suadeo igitur, ut, quod Deus fortunet, primo die manè Mannā, quam transmitto, in jure pisorum non salito calido benè dissolutam, adsumat, quatuor aut quinque horis ante prandium, ac hoc penè instante, jusculi jam dicti partem superbibat. Deinde commodum mihi videtur, ut Nobiliss. ægrotus tribus matutinis bibat de vino medicato quod præparatum est, & his ipsis diebus hora tertia pomeridiana adsumat Syrupū quē mitto, in tres æquales partes divisū & hora 6. postea cænet. Sequēti die jejuno vētriculo injiciatur Enema scēdū descriptionem Medicorū Noribergē-
sium

fium præparatum; ad quod herbas ac Terebinthinam à me accipiet. Ulterius aperiatur vena dextri brachii Mediana dicta ac sequens dies sine remedii alicujus usu transigatur. Post diem interpositum iterum bibatur manè haustus vini purgantis, ac sequentibus diebus accedatur ad aquæ Thermalis potum hoc modo. Primo die manè bibantur ollarum, quarum novem implent cantharum, numero VII. secundo XI. tertio XV. quarto XIX. quinto XXIII. sexto XXVII. septimo XXVII. octavo XXIII. nono XIX.

Ad 4. Quæsitum ut respondeam, dico Nobiliss. ægrotum debere huc usque in curatione omninò à balneo abstinere. Quando incipit aquæ potationem debet eam bibere manè jejunus, quam calidissimam, pitissando, ac lento gradu deambulando, fenestris occlusis, nec corpore vestito, quò nimia profusio sudoris quam potatio caussat, prohibeatur. Ne vomitus quoque excitetur, bibenda aqua calidissima, & sæpius proinde

inde ex fonte petita, nec ingurgitetur confertim, sed paullatim, ad quod horæ unius ferè spatium sufficiet. Post potationem Nob. ægrotus contineat se in hypocausto ad horas tres vel quatuor, quo tempore aqua distribuitur, ac operationem suam absolvit. Deinde cibum sumat, ac in prandii initio de butyro recenti salito comedat, quod alii cibi concoctu faciles moderatè ingesti sequantur, potusque sit vinum. A prandio vitentur somnus, ac vehementia exercitia, tractenturque potius temporis fallendi gratia, ludicra. Ante cœnam deambulationem lentam instituat, absq; insigni labore, cœnamq; parcam circa octavam vespertinam excipiat somnus, quo manè citius è lecto surgere queat, & curationem continuare. His diebus ita elapsis Nobiliss. ægroto suadeo, ut in sessu utatur aliquot dies, ac deinde potationem repetat, nec ipsum pœniteat longioris temporis ad curationem necessarii. Ad balneationem quando accedet, promitto, me consilio non

M defutu-

defuturum: interim observandum est, quid natura perferat. Quia etiam imprimis propter Clysteris ante aquæ potum, ratione absterfionis; injectionem, Medico præfente opus esse judico, idcirco de hac re scripsi ad Doctorem Schlaccovvaldensem, ut intersit, id quod Nobilissimi ægroti iudicio relinquo. Si, quæ à me præscripta sunt, diligenter & ordinatè fuerint adhibita, spero Deum, cui Nobiliss. ægrotum commendatum volo, gratiam suam nobis concessurum, ut ex eorum observatione etiam locus adfectus exactius cognoscatur. Egræ 27. Aprilis. Anno 1604.



EPISTOLA XVI.

D. ZACHARIAS BREND-
 DELIVS PHILOS. ET MED.
 DOCTOR, ACADEMIÆ
 Jenensis Professor &c.

D. Mi-

D. MICHAELI REUDENIO.

S. D.

GRatæ mihi fuerunt literæ tuæ, Cla-
 riss. & Excellentiss. Dn. Doctor,
 compater honorande, tum quod plenæ
 essent amoris & benevolentiaæ erga me
 tuæ, tum quod statum rerum tuarum,
 quem felicissimum esse cupio, atque o-
 pto, mihi exponerent. Easi enim ini-
 tia difficultate, & molestiis non carent?
 quia tamen, ut intelligo, saluus, & inco-
 lumis cum familia adpulisti, rem fami-
 liarem constituisti, tuas, tuique pharma-
 copæi fortunas, contra agyras, & alias
 pestes Reipublicæ in tuto collocasti;
 quo nomine tibi plurimum gratulor,
 non dubito, progressu temporis omnia,
 Deo præsertim, quem religiosè colis,
 fortunante, magis etiam ex voto suc-
 cessura: Idque ut fiat ex animo precor.
 De notitia & familiaritate inita cum vi-
 ris clarissimis, ac peritissimis Medicis,
 Doct. Rubigero, & Doct. Heintzio, quo-
 rum utrique ut data occasione meo no-

M 2

minç

mine amanter, & officiosè salutem ad-
scribas, rogo, habes quod gaudeas neq;
dubito eorum amicitiam honestam, ac
utilem tibi fore.

Quæstio, utrum Thermæ, præsertim
Carolinæ, in iis, qui lue venerea sunt in-
fecti, potu, aut infessu adhiberi possint,
aut debeant, intricata quidem est, &
propter magni nominis Medicos in alia
omnia de hac abeuntes, explicatu diffi-
cilis. Veruntamen tu pro ingenio do-
ctrinaque tua, in explicanda hac, mea a-
liqua vel admonitione, vel ope minime
indiges. En ille ipse, quem citas, Mer-
curialis, etsi simpliciter eas prodesse,
pronunciare videtur: si quis tamen at-
tendat, distinctè, & determinatè senten-
tiam suam proponit. Quin & Alexan-
der Petronius (cujus opus de morbo
Gallico adjunctum est iis auctoribus,
quorum scripta de lue venerea conjun-
ctim Venetiis prodierunt) lib. 6. cap. 27.
accuratè hanc quæstionem tractat: ac-
curatissimè verò omnium, quod sciam,
eam exposuit Johan. Baptista Sylvaticus
contro-

Controversia medica 75. Ne tamen laborem defugisse videar, paucis eam attingam, non ut novi aliquid adferam, sed ut ea, quæ allata ab iis sunt, quos modò nominavi, perspicuitatis causa, in ordinem redigam. Ceterùm orationem placet ad universum genus revocare, cum generali doctrina cognita, specialis facilè per se innotescat. Ac sane Thermas multi sunt qui credant, non tantum non prodesse in morbo gallico, sed etiam obesse adeò, ut, qui hac lue aliquando correpti fuerint, iis per omnem vitam Thermarum usu interdici debeat. Quam quidem sententiam amplexi sunt Nicolaus Massa, Franciscus Frizimelica, & VVierus in libello Germanico de morbis quibusdam abditis. Taceo quid dicat Hoffmannus de Thermis Hirschbergensibus, Göbelius de Annæbergensibus, & Summerus de Carolinis, qui duo posteriores tamen de infessu tantum Thermarum, & quidem in ulceribus gallicis loquuntur. Andreas verò Baccius, qui de Thermis omnium

mnium accuratissimè scripsit, ex profes-
so hanc quæstionem tractans, sententiã
hanc, quam modò dixi, summis viribus
propugnare conatur: cujus rationes re-
citatur, & refutat Sylvaticus. Ac sanè pro
hac opinione, præter experientiam, non
desunt rationes probabiles.

I. Quod in morbo gallico hepatis ca-
lida siccaque temperies judicatur. II.
Quod morbus gallicus diversissimos,
ac sæpè pugnantes inter se adfectus et-
iam in iisdem hominibus inducat: ut
de conveniente Thermarum usu statui
nihil certi possit. III. Quod humor re-
dundans in hoc adfectu si biliosus sit, at-
que adustus, Thermarum usu calidior
acriorque reddatur: si phlegmaticus,
fundatur, & periculosos decubitus, do-
loresque efficere possit: si melancholi-
cus, terreusque, magis etiam exsiccetur,
atque induretur. IV. Quod partes ner-
vosæ, in quibus materia residet, humidi-
tate Thermarum actuali emolliantur.
V. Quod mineræ Thermarum, si ferreæ,
& aluminosæ fuerint, vel foris adhibe-
antur,

antur, & tum constipatis poris materiam aut detineant, aut etiam introrsum repellant: vel exhibeantur; intrinsicus, atque ita materiam coactam altius impingant, & distractiones augeant: Si sulfureæ fuerint, falsæ, aut nitrosæ, ea causentur incommoda, quæ ex Avicenna de removendis nocumentis &c. Mercurialis commemorat. Mihi enim brevitati studendum. Quid est quod Baccius omnes hydrargyri aliquid in se habere, atque ita tota substantia naturæ humanæ adversari adfirmat, quod ipsum tamen refutavit Sylvaticus. Contra qui prodesse in hoc morbo Thermas, aut saltem prodesse posse, contendunt. I. & ipsi ad experientiam provocant: quo in numero est Benedictus Victorius lib. de morbo gallico cap. 9. Mercurialis etiam, & Gabriel Frascatus, quem citat Sylvaticus. Quin & Baccius ipse fateatur, visum sibi fuisse juvenem à morbo gallico ope Thermarum liberatum. II. Auctor est Alexander Trajanus Petronius loco allegato, in Indiis Occidentibus

libus non paucos, qui hac lue infecti sunt, statim se Thermis committere, atque, ut audiat, citò feliciterque sanari. III. Seminarium contagii est lentus quidam, putridus, ac sordidus humor, quem cum & attenuare Thermæ, atque extergere, & obstructions aperire, ac proinde arcere putredinẽ possint, morbum hunc penitus extirpare posse videntur. IV. Symptomatis certè tum internis, tum externis, attenuando, discutendo, abstergendo, & exsiccando, facile occurrunt, ac medentur, quod patet Thermarum mineras sigillatim executienti.

Verùm hæc controversia ita mihi componi posse videtur, ut I. Statuatur regulariter morbum gallicum Thermarum usu verè ac solidè curari, atque extirpari non posse? eò quod essentia & natura mali non in manifestis qualitatibus, sed in malignitate quadam

quadam inexplicabili consistat, cui non nisi Alexipharmacum experientia cognitum medeatur. Fieri tamen posse ex eventu & per accidens, ut extirpetur aliquando Thermarum usu, vel quia, qui ad Thermas veniunt, aliis jam antè remediis specificis sunt usi, vel quia magnum est naturæ robur, vel quia morbus est levis, nec altè radices egit, qualem etiam victu & exercitatione aboleri posse constat. Atque hoc modo accipienda sunt, quæ modò de experimentis, de exemplis Indiarum, & de seminario contagii allata sunt. Simpliciter enim & perpetuò vera non esse tum experientia testatur, tum ratio à naturali petita, quæ non nisi specificum remedium, & antidotum exigit. II. Non semper ac necessario obesse Thermas in lue gallica, atq; ita ab essentia mali, seu à virulentia gallica, qua talis est non prohiberi, sed respectu habito ad essentiam adfectus

M 5

indif-

in differentem esse earundem usum.
 Quæ adfertio itidem tum experimentis
 modò adductis probatur, tum ratione
 petita à natura mali, quæ quia occulta
 est, non mox aut necessariò à manifestis
 qualitatibus læditur, sicuti videmus
 morbum gallicum plerunque decoctis
 calidis & sudoriferis superari, quantum-
 vis renes & jecur ferveant. Contrariam
 experientiam quod attinet, obsunt aut
 obesse videntur Thermæ, vel quia mor-
 bus ipse natura sua est contumax, cujus
 κακότης potius, quæ aliorum etiam me-
 dicamentorum usu nonnunquam exas-
 peratur, hac in parte, quàm Thermarum
 aliqua inimica qualitas accusanda: vel
 quia morbi alii, quibus Thermæ adver-
 santur, cum morbo gallico sunt compli-
 cati: vel quia corpora impura, ideoque
 materia aut fusa aut agitata, aut consti-
 pata & condensata noxas inducat: vel
 quia ægri in victu peccant: vel quia alie-
 no tempore, ut dum fluit materia, Ther-
 mæ adhibentur, quæ potius, sedata Au-
 xione

xione fuerant in usum deducendæ: vel quia naturæ motus impeditur, sive materia ad interiora repens vi Thermarum foràs trahatur, sive ad superficiem vergens cute adstricta introrsum repellatur; qua de caussa Petronius scribit, eos, qui sine ulceribus, sine pustulis, sine pilorum defluvio sunt, balneis gravissimè lædi, qui verò his adfecti sunt, sæpius iuvantur; vel quia non satis diu in earum usu perseveratur; cum materia ab initio agitata molestias inferat, at si insistas, tandem dissipatur atque absimitur; vel quia aliqua alia ratione in utendi & administrandi modo peccatur, ut cum virulentia gallica per totum corpus effusa, neque humores tantum sed & partes solidas occupante, prout hodie moris est, Thermæ confertim, & copiosè bibuntur. Sic enim fit, ut humores quidem, & quæcunque fluida sunt subito, & violenter vacuentur, sed malum interim, ut rectè monuit Petronius, in partibus solidis hærens, firmitus, adeò ut non nisi

um.
entis
ione
cultu
festis
emus
coctis
ntum-
ariam
nt aut
e mor-
e, cujus
m me-
a exaf-
marum
da: vel
adver-
ompli-
deoque
consti-
cat: vel
uia alie-
a, Ther-
data Au-
xione

nisi longotemporis spatium tolli queat, relinquatur, verum repentina atq; immodica vacuatione debilitatum corpus ante opprimatur ab eo, quod relictum est, quam instaurari vires ipsius possint. Ad rationem ab hepatis intemperie calida variè responderi potest. I. Non semper morbum gallicum intemperiem calidam & siccam producere, ut patet ex iis, quæ de natura mali docentur in scholis, & ex symptomatis, quorum bona pars frigiditatis soboles est. 2. Deinde non omnes Thermas impensè calidas esse, sed quasdam etiam remissum habere calorem, ita ut calorem igneum corrigere queant. 3. Lignum quoq; esse calidum ac siccum, & tamen vi hujus morbum extirpari. Denique & in ipso usu præmuniri partes illas contra calorem Thermarum posse, & postea ubi cessatum fuerit, noxam, aut vim impressam alterantibus internis, & externis corrigi. Secunda ratio ad symptomata pertinet, de quibus mox. Eadem certè per

tè per se non magni est ponderis, & fortè omninò falsa. Incommoda quæ tertia, & quarta ratione adducuntur, Medicus prudens, & peritus, præscripta legitima utendi ratione, facilè declinabit,

Quartam autem rationem, qua VVierus utitur, Mercurialis exemplo decoctorum ligni, sarsæ, & aliorum, quæ & ipsa actu humida sunt, refutavit. Atq; hæc est secunda conclusio. III. Ut maximè malum ipsum funditus Thermarū usu extirpari non queat, symptomata tamen quædam ipsius à quibusdam Thermis sanari posse in confesso est: & probabitur facilè ab eo, qui & symptomatum causas, & naturam Thermarum perpenderit. IV. Eos, qui semel infecti fuerint gallico morbo, per omnem vitam à Thermarum usu arcendos esse, falsum est. Vel enim malum perfe-

aè

Etè sanatum est, & tunc adfectio, quæ o-
 mninò præterit, nihil indicat: vel mor-
 bi quædam reliquæ supersunt, aut sym-
 ptoma aliquod adhuc viget, & tum non
 omnibus omninò Thermis interdici æ-
 gris oportere, patet ex iis, quæ jam dicta
 sunt. Nam neque virulentia gallica,
 qua talis, sponte nascentium aquarum
 usum prohibet, & symptomata quædam
 ipsius quibusdam, hoc est, convenienti-
 bus, & accurata circumstantiarum con-
 sideratione delectis, ac optima metho-
 do usurpatis Thermis curari posse, ne-
 mo facilè negaverit. Quod verò Bac-
 cius vulgare illud pronunciatum urget:
 Morbum gallicum inducias concedere,
 non pacem integram: non est illud ita
 accipiendum, quasi nunquam quisquam
 integrè curari possit, qui hac lue semel
 fuerit infectus: Contrarium enim usus
 propè quotidianus ostendit: sed ἐν πλά-
 τῳ, quod nimirum ex illis, in quibus vi-
 rulentia vehementior est, alii difficilimè
 curentur, alii toto reliquæ vitæ tempo-
 re ma-

re m
 rule
 quod
 fectio
 tum
 hibe
 bus f
 falte
 tur,
 vene
 maru
 opus
 largi
 omni
 Ther
 nequ
 gallic
 & pr
 liis m
 cont
 egeri
 vel f
 tem,
 quel

re malè habeant: five quod aliqua virulentia portio perpetuò superfit, five quod hæc lues aliam aliquam post se adfectionem relinquat. Et tamen ne tum quidem planè ac simpliciter prohiberi Thermarum usum, ex superioribus facile colligi potest. Quod si hoc saltem quispiam evincere inde conabitur, quod in præscribendo iis, qui lue venerea aliquando laborarint, Thermarum usu magna circumspectione sit opus; id quidem nos ei libenter ultrò largiemur, ita tamen, ut interim neque omninò omnes ægros ab omnibus Thermis arcendos esse concedamus, neque hic peculiare aliquid in morbo gallico agnoscamus, sed eandem iudicii & prudentia *angustiarum* non minus in aliis morbis, qui præcesserint, præsertim contumacioribus, & qui altius radices egerint, adeoque vel reliquias quasdam vel sobolem aliquam habeant superstitem, adhibendam esse arbitremur. Atque hæc de hac quaestione in præsentia adfer-

adferre volui, quæ tu pro candore tuo,
quamvis sint supervacanea, in optimam
partem accipias, rogo. Benè vale, & sal-
ve cum conjuge à memeaque
uxore. Jenæ 16. Febru-
arii 1604.



De
gra
nos
Ca

M.
l

Balne
N

Carmen Elegiacum

De Metallis feliciter DEI
gratia provenientes in hoc
nostro territorio circa Thermas
Carolinas posito, ut & de ipsis Ther-
mis earundemque causis &
utilitatibus &c.

Scriptum à

M. GEORGIO GAECENO,
*ludi literarij qui est apud Ellenbo-
gensis moderatore.*



*Balnea vivaci nec sunt temeraria succo,
Nec validas mentes falsa timere jubent.*



**PRECATIO AD FILIUM
DEI Dominum nostrum Jesum
Christum saluberrimorum fontium sato-
rem pro conservatione Thermo-
rum Carolinarum.**

VRbem hanc Christe DEUS præ-
senti numine firma.
Quæ medicas medico fonte reducit
aquas,
Cum Patre cum Flatu qui cuncta Me-
talla creâsti
Christe DEUS Thermas tempus in
omne fove,
Visceribusq; suis ferventes effice venas,
Sic tibi de Thermis gratia grata ve-
nit.

Urbi



Vrbibus extractis Deus addidit agmi-
na certa,

Res varias varijs Urbibus atq; dedit,
Mutua quo possent servare negocia vitam

Humanam: Magnum est urbium in orbe decus.

Sunt quibus in viridi stipula lactentia turgent

Frumenta, arboreis frondibus arva nitent,

Sunt quibus hinc segetes, illic feliciter uva

Proveniunt, humor Massicus unde fluit;

Urbes quid memorem, quae sunt regione sub una?

Quot variis reddunt fulva metalla modis?

Abdita quaeq; loca & taciti sub valle recessus,

Auris & Argenti pondera multa vehunt,

Floret in occultis divina potentia terris,

Quarum visceribus dura metalla latent;

Dant ferrum & chalybem, Ebur urbibus India mittit,

Thura Sabaeus ager divite copia habet;

Es est in precio, chalybis quoq; massa probatur,

Quam Styria auriga curribus urbe vehunt;

Fontibus Hala salis radiat, Pactolus arenis

Aureis, auratis fulget & Hermus aquis.

Quid reseram, Scythico quae splendet in equore gemma?

Nobilis Eois quam legit Indus aquis?

Unio num nitido Gangeticus orbe tacendus,

Rore salubri quem concha marina parit?

Quid memorem multis alienae munera Terrae,

Sunt etiam nostro munera certa solo?

Hac, montosa licet, quæ paret Caesaris auri,
 Terra metalliferis Boia floret aquis :
 Valles assiduis ardent in sulphure fumis,
 Viscera sed montis nigra bitumina habent,
 Intima stridenti scinduntur viscera montis
 Ferro, quod silicis more sub igne salit ;
 Sicut & indomitus curva fornace resultat
 Ipse silex, ferrum mollit ita ignis edax.
 Plurima sunt etiam gravis arva feracia plumbi
 Plurima sunt rutili viscera plena cupri.
 Nonne Bohemorum rutilans ex vallibus aurum
 Eruitur, precio quod solet esse bono?
 Nonne vel argenti vallis Ioachimica massas
 Exhibet, hinc nummum certa figura redit,
 Quæ Cubitensis ager non profert terrea dona?
 Sulphur & alumen pingve bitumen habet ;
 Fert Cubitensis ager ferri atq; bituminis atri
 Pondera, quæ variis commoda rebus habent ;
 Quodq; penè tacui dat sylvæ scoria nomen
 Urbi, quæ mira parte vel arte cluet :
 Nam nigri lapides imis fodiuntur ab antris,
 Hinc virtute ignis stannea massa venit,
 Ex massa hac varia sunt stannea vasa figura,
 Quæ decus in domibus convenienter habent.
 Nec me peniteat Thermas tetigisse calentes,
 Dissimilem sed vox non dabit una sonum ;
 Nullus in hoc tractu locus est magis utilis orbi :
 Nulla sub his oris terra benigna magis :
 Terra salutaris, venienti occurrere morbo

Quæ
 Nullus in
 Quæ
 Musa refe
 Depo
 Et cur su
 Tanta
 (Inferiu
 Quæ
 Hac ita f
 Natu
 Quam q
 Natu
 Omne q
 Quic
 Omnia f
 Ipse
 Omnia f
 Tran
 Coeli tor
 Sol
 Tempor
 Dan
 Ordine
 Eg
 Quatuor
 Terra
 Ne vac
 Omn

Quae solet & medicas eiaculatur aquas,
 Nullus in orbe sinus Theremis praelucet amænis,
 Quae CAROLO QUARTO nomen & omen
 Musa refer causas; gelidum cur flumen ad ægra (habet,
 Depola tam calido fonte reducat aquas?
 Et cur sulphureas homini medicina per undas
 Tanta sit ut morbos corpore pellat aqua:
 (Inferius paulò causam memorabo decentem
 Quàm Physicus calido dicit inesse solo)
 Hæc ita suspensio meditor dum pectore nullam
 Naturæ causam mens mea ferre potest;
 Quam quod, ut in trito multis sermone probatur,
 Natura atq; DEUS nil temerè efficiunt
 Omne quod est supero, quod & inferiore sub orbe est,
 Quicquid in orbe nitet, quicquid in urbe micat;
 Omnia sunt nostrum divinitus edita ad usum,
 Ipse DEI causa est ritè creatus homo;
 Omnia facta DEI sese in miracula rerum
 Transformant, cunctis res sua rebus inest:
 Cœli torquentur, stellis radiantibus, orbes,
 Sol & Luna inter currit utrunq; polum;
 Tempora eunt redeunt Cœli, per sidera, mota,
 Dant noctem atq; diem sidera magna duo;
 Ordine mirifico natura sidera currunt,
 Equa polo atq; solo dat sua jura Deus;
 Quatuor atq; hominis, sunt facta Elementa, sub usum
 Terra gravis, radians Ignis & Aër, Aqua.
 Ne vacuum quicquam Mundi linquatur in orbe
 Omnia naturæ semina certa tenent.

Nonne

Nonne vel humentes nebulas roresq; madentes
 Ventos & pluvias humidus aër habet,
 Fert varij generis volucres agitabilis aër,
 Sunt varij generis quæ per inane volant.
 Squamiferumq; genus, natitant qui flumine, Pisces,
 Flumine in æquoreo quis numerare potest?
 Quis numerare potest animalia cuncta volucrum,
 Pisciferas quæ sunt subter & inter aquas;
 Rebus terra potens & fertilis ubere gleba
 Quot vario varias ordine gignit opes?
 Terra ferax viridi de cespite gramina profert
 Flores & frutices, herbida quæq; refert,
 Quis non umbrosis frutices miretur in hortis?
 Cereæ poma gerunt, dulcia pira ferunt,
 Gramina sunt terris, sunt stramina grata ferarum.
 Pabula, & ad medicas apta sit herba manus.
 Herbida lascivo carpunt sua pabula morsu
 Capræ, armenta, greges & pecora & pecudes;
 Fertilis obliquo tellus renovatur aratro,
 Ut pecori atq; homini grata alimenta ferat,
 Frondibus arboreis nitet undiq; floridus hortus,
 Qui succo profert turgida poma bono;
 Sunt virides luci saltus Sylvæq; sonantes,
 Quas capiunt volucres montivagæq; fera;
 Sunt etiam saltus habitacula certa ferarum,
 Et, quæ dulce sonat gutture carmen, avis;
 Quadrupedum generis quoq; multa animalia profert
 Terra, boves & oves & leporem atq; lupum,
 Quodq; solet tacitas inter reptare cavernas

Terra
 Terra
 Terra
 Terra sa
 Pur
 Sape la
 Her
 Terra n
 Nut
 Omne p
 Qui
 Moribu
 Atq;
 Omnia
 Nat
 Cuncta
 Nat
 At Nat
 Nat
 Magnu
 Cui
 Solus ho
 Mer
 Solus ho
 Om
 Omnia
 Ipse
 Est qui
 Div
 Sunt ho

Terræ reptilium non reticebo genus ;
 Terra bonos homines simul educat atq; malignos,
 Terra malas herbas educat atq; bonas ;
 Terra salutiferos flores simul atq; nocentes,
 Purpureas violas puniceasq; rosas,
 Sæpe latent, quod format apis, sub melle venena,
 Herba venenata est quæ sine sorde nitet ;
 Terra metalliferas venas eademq; benignas
 Nutrit, & in venis sæpe venena latent ;
 Omne sed humanum rectè fabricatur ad usum,
 Quicquid habet tellus quicquid & ipse polus ;
 Moribus assiduis res quæq; feruntur in orbe,
 Atq; decenter habent singula quæq; locum.
 Omnia mirificis naturæ legibus errant,
 Naturæ Deus est fautor & autor amans.
 Cuncta jacent subjecta Deo, qui conditor orbis,
 Naturæ Domino subdita cuncta jacent ;
 At Naturæ vocat sub leges cuncta decentes,
 Naturæq; suæ cuncta sequuntur opus ;
 Magnus homo ratione sui Factoris, imago
 Cujus erat primo fulgida prima loco ;
 Solus homo sed mente valet, voce articulata,
 Mente suam noscit voce colitq; Deum ;
 Solus homo ratione valet, cum cætera bruta
 Omni mente carent, & ratione vacant :
 Omnia namq; hominis tantum sunt condita ad usum
 Ipse DEI causa est conditus unus homo :
 Est quiddam in nobis quod Mens Ratioq; vocatur
 Divinum, ostentat Mens Ratioq; DEUM ;
 Sunt homines quasi de cælesti semine nati,

In quibus Exemplum lucet imago DEI,
 Quæ tamen est miserè primorum labe parentum
 Corrupta, à Christo sed reparata DEO.
 Quò tendo? Quo me dicentem cura fatigat?
 Ingenij quo me fervor & error agit?
 Incido ut in laudes naturæ, forte recedo
 Longiùs hoc, quod erat dicere, mentis opus;
 Dicere de variis rebus non verba supersunt,
 Fingere naturam non variare decet;
 Non mihi si centum sint chartæ carmina mille,
 Omnia naturæ dona referre queam:
 Terra serax foris est flores & gramina profert,
 Cuncta animata fovet bruto hominiq; favet;
 Terra sed intus habet generis generosa Metallum
 Tam varij quot sunt æra vel arma foris;
 Argentum atq; Aurum stannum plumbum atq; Orichal-
 Nobile cum ferro, mobile hydrargyrion. (cum
 Pro septem numerat quæ vulgus in orbe Planetis
 Ordine quæ memorat, certa metalla, suo:
 Assimilant Soli, cælo qui maximus, aurum;
 Argentum sumit candida Luna sibi
 Martia Stella solet rigidum sibi sumere ferrum,
 Saturnusq; sibi plumbea dona capit
 Atq; Iovi Stannum referunt, Cuprum Veneriq;
 Cypridos hinc nomen captat amatq; Venus:
 Hæc bene qui supero volvuntur in orbe, planetis
 Septem, (vulgus ait) quis tribuenda neget?
 Cætera non memoro, quæ terra, Metallica dona
 Sulphur ut est nitrum in calce bitumen, habet;

Side-

Siderum
 Et ca
 Nam sub
 Exco
 Frigus &
 Cond
 Viscosus t
 Terra
 Principia
 Ex qu
 Sulphur
 Mair
 Fossilis a
 Usur
 Nonne v
 Nonn
 Quæ dec
 Redd
 Atq; pla
 Sape
 Flexibus
 Terra
 Dic quib
 Dic q
 Sunt loca
 Sunt
 Sunt tac
 Ex q
 Sunt pre

Siderum & influxus fit causa remota Metallī,
 Et calor & frigus causa propinqua manet ;
 Nam subterraneus calor est qui rite vapores
 Excoquit, ex certa materieq; trahit ;
 Frigus & Humor eos qui sunt tellure vapores
 Condensat cogit seu physici referunt ;
 Viscosus terræ succus, qui crescit in imis
 Terræ visceribus materia esse solet ;
 Principia atq; duo chymici generosa Metallī,
 Ex quibus hoc fiat constituisse solent ;
 Sulphureum succum dicunt patrem esse Metallī
 Matris, hydrargyrion, dicitur esse loco :
 Fossilis at massa hæc variæ accipit ora figuræ,
 Ususque varium convenienter habent,
 Nonne vel hinc variæ cuduntur in orbe monetæ
 Nonne vel hinc redeunt parma vel arma viris ;
 Quæ decus atq; usum sub tecta domestica multum
 Reddere terrigenis tempus in omne solent ;
 Atq; placet Medico generosa medulla metallī,
 Sæpe salutiferum quod medicamen habet ;
 Flexibus ambiguis fors cæca vagatur in imis
 Terræ visceribus fors bona sæpe latet.
 Dic quibus in terris generentur tanta Metalla ?
 Dic quibus ex terris effodiantur opes ?
 Sunt loca sub terris, sunt infima viscera terræ,
 Sunt montes fontes qui revocantur humo :
 Sunt taciti & tecti gelida in tellure recessus
 Ex quibus hæc rigido turba labore fodit.
 Sunt preciosa magis, duo sunt magis pura metalla

AUTUM

hal-
cum

Side-

Aurum atq; Argentum cetera non adeo;
 Cetera non adeo preciosa, impura metalla,
 Sunt preciosa minus, perniciofa minus;
 Hic propè qui fitus eſt ad rura Bohemica tractus
 Noſter, habet valles montibus umbriferis;
 Hic ſteriles veniunt ſaxoſis montibus orni,
 Paſcuntur Caprea, montibus atq; Caprae:
 Intus habent montes curva ſub valle recessus,
 Sulphuris & calcis copia magna ſubeſt;
 Viſcoſum capiunt vivacia ſulphura ſuccum,
 Aura metalliferi eſt terrea plena ſoli,
 Valles ardeſcunt, fatent cum ſulphure ſumi,
 Aetna vaporifero qualiter igne ſurit;
 Imis hinc latitat, ceu vena in corpore, terris
 Vena medulla, ſoli haud vana metalliferi;
 Imis ſumma DEI latitat ſapientia terris,
 Montoſasq; DEUS ditat & auget opes,
 Haec montoſa licet ſint oppida; at apta Metallis,
 Quae bona Foſſoris linea ubiq; refert.
 Hinc benè de rivis, de vallibus atq; metallis
 Plurima in his terris oppida nomen habent:
 In quorum medio, ceu Phoſphorus emicat orbe
 Aethereo, poſita eſt ſervida THERMIPOLIS,
 Sulphure quae vivo nigroq; bitumine fervet,
 Quae calido calidam in ſulphure ſumat aquam.
 Unde ſed eſt Thermis medicandi tanta facultas?
 Unde ſalutiferum tam medicamen habent?
 Unda ſuam morbis medicandi mirificam vim
 Ex terris, per quas proſilit, unda, capit,

Sul-

Sulphu
 Sulph
 Non ali
 Cum
 Ex cine
 Lint
 Labitur
 Vnda
 Per loca
 Quae
 Et quae
 Quae
 Harum
 Cum
 Sulphur
 Cui
 Cuius aq
 Depo
 Quae poſ
 Sulph
 Eſt natu
 Com
 Quae ſibi
 Vrb
 Sulphure
 Morb
 Si quem
 Morb
 Si qua ſu

Sulphure & igne intus loca sunt succensa latente,
 Sulphuris & Calcis vim simul intus habent,
 Non aliter quàm per cineres hinc inde coactos
 Cum colantur aquæ lixivium acre venit;
 Ex cinerum quod materie vim concipit acrem
 Lintea qua fiunt, corpora, munda magis,
 Labitur et labat occultè medicabilis unda,
 Unda latenter inest vallibus, unde salit;
 Per loca si Thermae salsa ac nitrosa feruntur,
 Quæ calcis multum pingve bitumen habent,
 Et quæ calce calent, quæ per loca sulphuris extant,
 Quæq; per argillosa & fervida rura cadunt;
 Harum unda vires dant materias & easdem,
 Cum succo simili cumq; sapore pari. (fumat,
 Sulphure THERMIPOLIS hæc nostra bitumine
 Cui CAROLUS QUARTUS nomina certa
 Cujus aquæ assiduo nobis fervore calescunt, (dedit,
 Depola quâ gelidis perfluit amnis aquis,
 Quæ posita est montes inter vallesq; profundas,
 Sulphuris & calcis copia dives adest;
 Est natura loci situs urbis & aëris haustus
 Commodus, & vallis curva salubris adest;
 Quæ sibi concessa est non omni gratia venit
 Vrbi, THERMARUM nomen ad astra volat,
 Sulphureas homini venit hinc medicina perundas,
 Morborum varios discutit unda modos:
 Si quem cura vocat venienti occurrere morbo,
 Morbida dat tepidis membra laventur aquis;
 Si qua subest genio corpus recreate voluptas,

Tunc

159

Sul-

Tunc quis ab ingenito balnea fonte bibit ;
 Gratius ex calido THERMARUM fonte bibuntur,
 Ad numeros vivis pocula pota ab aquis ;
 Cum labor atq; dolor naturæ frangere leges
 Assolet, has medicas imbibit aeger aquas ;
 Consulit egrotis angusto tempore membris ;
 Fons validas calidus qui benè mittit aquas,
 Debilibus robusta suo discrimine profunt,
 Unda fluens valida & noxia membra levat ;
 Qui cupit ad monitus committere corpora thermis .
 Is corpus melius per sua vota trahit,
 Reddunt consuetam Baje in sua vota salutem
 Et meliore frui corpora sorte sinunt ;
 THERMIPOLIS, domus est vitæ, nutritrixq; bono-
 (rum,
 Apta ferunt veris tempora rebus opem ;
 Namq; valetudo est rutilo preciosior auro,
 Hac lota ac pota quæ reparatur aqua ;
 Intolerabilius nihil est quàm corpore morbus
 At nihil his thermis est tolerabilius :
 Nil juvat argentum, nil pondera divitis auri,
 In prece sub precio est nostra salubris aqua.
 Ruris & ætatis decus indelebile nostræ est,
 Unda tepens sanum corpus & ossa facit.
 Omnes humanos levat hæc tepida unda dolores,
 Qui quoq; per longas invaluere moras,
 Potando quædam fieri meliora videmus,
 Corpora, quæ medica non reparantur ope,
 Aëra pestiferum purgant morbosq; fluentes
 Unda vaporifera & terra metallifera ;

Atte

Atten
 B
 Frigu
 M
 Ergo
 Et
 Et Ca
 N
 Per v
 H
 Balne
 C
 Veris
 C
 Balne
 P
 Omn
 N
 Qua
 Q
 Sulph
 A
 Cum
 T
 Qua
 I
 Qua
 C
 Huc

Attenuant acres corpus miserabile morbi,
 Bajarum unda tepens quos facile extenuat ;
 Frigus & humor agunt agitent ut corpora morbi
 Ut valeant eadem fervor & humor agunt ;
 Ergo petunt Thermas Mysij Boij atq; Poloni
 Et Sueci & Suevi Saxon & Austriacus,
 Et Carni & Catti, Franci Cimbri atq; Cherusci
 Narisci & Norici tum Bavari & Batavi.
 Per varios tractus tendunt per opaca viarum
 Huc huc ad Thermas ad loca sana sitas ;
 Balnea nam calidis quærunt sudantia Thermis,
 Commitunt tepidis debile corpus aquis ;
 Veris & aestatis repetunt sua tempora morbo, ut
 Corda leventur aquis, membra laventur aquis,
 Balnea sana placent Magnatibus atq; Dynastis,
 Plebeisq; viris balnea sana placent ;
 Omnibus hospitio Thermarum tecta patefcunt,
 Nobilibusq; placent pauperibusq; viris.
 Quando fugit macies penitus de corpore toto,
 Quando vigor langvet, pallor in ore sedet,
 Sulphureis homini venit hinc Medicina sub undis ;
 Atq; redit membris, qui fuit ante, vigor :
 Cum lateris cruciatus adest, cum febris anhela
 Torquet, & ora satis torret amara sitis ;
 Quando epulas stomachus solitas sibi sumere nescit
 Dulcis nec venit in lumina fessa sopor,
 Quando nec herba valet, non ars succiq; potentes,
 Cum nocet atq; necat frigoris aura potens
 Huc huc ad Thermas varia regione viarum

Accele-

Accelerant dulces balneolasq₃ petunt :
 Qui porrigine sunt tacti prurigine tincti,
 Qui scabie ac sanie tabeq₃, feda vomunt.
 Lurida quem scabies, quem morbus regius urget,
 Cordis quem macies urget & urit iners ;
 Quando vel intumuit suffusa venter ab unda ,
 Quando quis obstructis artubus aeger adest,
 Lividus aut morbus quem tangit & angit acerbè,
 Cum jacet atq₃ tacet viribus haustus homo ,
 Hac homines, unda quâ vivo ardore calescunt
 Suscipiunt longas per loca nota vias ;
 Maxima vis unda est, modo justo tempore pota
 Ad numeros, natura ut sua queng₃ trahit ,
 Morborum varios hæc subleuat unda dolores,
 Estq₃ medela pedis, estq₃ medulla manus.
 Sape solent therma diuturnos pellere morbos ,
 Sape solent thermis plura subesse bona.
 Dixerit at , quisquam : Non hæc sunt consona vero ,
 Fallitur indicio res bona saepe suo ;
 Omnes non morbos levat hæc calida unda, secundos
 Eventus semper nec sua vota tenent ;
 Hac licet ignota per tempora, in urbe quiescant
 Morbosi, tamen haud membra levantur aquis ;
 Sunt qui per Thermas pallescunt morte perempti.
 Quêis magis exitio est unda, nec auxilio :
 Scilicet hæc virtus divinitus insita Thermis,
 Ut quos ipse DEUS vult, releventur aquis.
 Ludit in his mirè divina potentia Thermis,
 Quæ multis rigida ac frigida membra fovent :

Den

Dent l
 Ba
 Egr
 Ni L
 Si sede
 Da
 Omne
 Qu
 Non es
 Sep
 Et pen
 Sap
 Nec sen
 Sap
 Sape qu
 Hir
 Sape la
 Vim
 Virgula
 Da
 Dante
 Qui
 Omnia
 Fac
 Nec cur
 Ten
 Adveni
 Nob
 Non ta

Dent licet insolitam saepe ad sua vota salutem

Baja, alia ex aliis in sua fata vocant.

Agrum non sentit fomenta salubria corpus,

Ni DEUS his Thermis aptet & addat opem.

Si sedet ista Deo, stat & hac si immota voluntas,

Dat meliore frui sorte, vel inde rapi:

Omne Deo factu facile est, (quod novimus omnes)

Qui genus ex Christi gente fidele sumus:

Non est in thermis semper relevetur ut aeger,

Saepe nocens calida plus valet humor aqua.

Et penes ut medicum non est, relevetur ut aeger;

Saepe Machaonia plus valet arte malum;

Nec semper penes est Thermas revalescat ut aeger

Saepe malum Thermis fortius esse solet;

Saepe quis ignorat qua vi revalescere possit,

Hinc tribuit Thermis quod medicina negat.

Saepe latet vis morbi occulta in corpore toto,

Vim contra mortis Therma nec herba valet;

Virgula saepe homini aspirat divina salutem,

Dat paulatim aura liberiore frui:

Dante DEO tantum scabie vel tabe levantur

Qui lota ac pota hac rite fruuntur aqua:

Omnia divino nutu peraguntur in orbe,

Factis fata satis convenienter eunt:

Nec cuncti in Thermis qui ad tempora certa quiescunt

Tentantur morbis atq; dolore gravi;

Adveniunt Comites, Proceres veniuntq; Barones,

Nobiliumq; genus balnea sana petit;

Non tamen hi morbis omnes vexantur acutis,

Saepe

Sape voluptatem propter adesse solent ;
 Quò se, quò proceres ducit studiosa voluptas,
 Ad bona quæque solent limina ferre pedem :
 Et quia Bajarum, sunt, balnea, grata voluptas,
 Balnea principibus quis placuisse neget ?
 Balnea si qua placent, sunt thermæ tempore verno
 Balnea amena bonis balnea amica viris :
 Corpore in humano discordi semine morbus
 Atq; valetudo regnat ubiq; latens ;
 Pro sanis atq; ægrotis medicabilis unda est
 Facta ; in utrosq; bonum convenienter adest :
 Sanus amat cupit æger aquas in utrunq; paratas,
 Commoda utrisq; sui corporis apta ferunt,
 Ægris ac sanis Thermarum est unda salubris,
 Ægris ac sanis Fluminis aura favet,
 Ægrotos Thermæ, fata ad meliora reservant
 Suntq; voluptati his qui bene semper agunt ;
 Perpetuum hinc Thermis fama est speranda per ævum,
 Thermarumq; volat nomen ad astra Poli.



D. MI



D. MI

D.

VIN

D. Ad

xin fel

tantum

Therm

usq; pa

factus


tur, &

ceptan

verbis,

ram nu

quam



 D. MICHAELIS REVD E-

NII JUDICIUM DE NOVO

Gummi purgante,

ad

D. JOHANNEM ADAMUM

Schwarzium Medicum Vina-

riensem.

S. D.

VInariam te transtulisse familiam,
 Clarissime & Excellentissime Dn.
 D. Adfinis honorande &c. ibique pra-
 xini feliciter exercere Medicam non
 tantum è sermonibus quorundam in
 Thermis hausi, verum quoque literis utri-
 usque parentis, tuisque nuper ad me datis,
 factus sum certior. Gratulationem igitur,
 & lætitiã meam inde mente con-
 ceptam hac epistola Tibi prodo, cum
 verbis, propter locorum distantiam co-
 ram nulla detur occasio. Gratulor in-
 quam lætus tibi hanc functionem ho-
 nestam,

O

nestam,

vum,

MI

nestam, quam iudicio amicorum in Academia, & consiliariorum suffragio in illustri aula Te suscepisse in audio, Faxit numen supremum, ut hanc personam aptè & decorè sustineas, ex Dei ipsius summi Archiatri gloria, Tua fama, usuq; cunctorum ægrotorum ad Te confugientium. Certè ad Spartam hanc ornandam Tibi nec animi, corporisque vires, nec voluntatem deesse, sat scio, Hoc tantùm voveo, ut conatus Tuos divinus Spiritus sancti adflatus gubernet, atque dirigat ad tuæ publicæq; salutis commodum. Odium quorundam malevolorum quod attinet, confido te non mereri, & deterius de te iudicandi nullâ dedisse causam. Quod si sinistri nonnunquam sermones aures tuas feriunt, spargunturq; in vulgus verba parum decora, tantum non convitiis æquiparanda, cogita, quæso, plurimorum ingenia sic esse comparata, ut malè dicant, cum benè dicere non didicerint, talesque ventorum impetus ferendos, dum navigamus medium hoc mundi æquor.

Vixisti

Vixisti
pæne
fectu
teræ
res p
aula, a
public
su pru
stulti
blicè
fari co
gi, mu
atque
rum c
dem i
aliqui
& ani
brevi
peres
dignit
mile q
Schlac
comm
perfer
diceri

Vixisti haecenus in Academia quietè, & pænè cum æqualibus ac doctis, quos adfectus linguamq; frænare docuerunt literæ humaniores. Alii autem sunt mores populi illiterati, aliæque turbæ in aula, aut circa aulam, nec qui in scholis publicè legunt, aut disputant in confes-
 su prudentum tam sunt expositi cujusq; stulti injuriis, quàm qui Medicinam publicè faciunt, & officii ratione conversari coguntur cum imprudenti fæce vulgi, mulierculis nasutulis, & dicacibus, atque semper luctari cum ipsa multorum capitum belua. Tirocinium quidem in praxi tuum cum istis molestiæ aliquid habebit, ac fastidii: sed frontem & animum mox durabis, meliorq; Deus brevi hoc leniet, ut animo tràquillo superes fortunam adversam, locumq; cum dignitate aliqua tuearis. Mihi quidè simile quid accidit, tam Jenæ, quàm hîc Schlackovvaldæ, cogorq; adhuc multa in commoda, præsertim in Thermis, pati ac perferre non solùm plebeculæ imperitæ dieteria, & muliercularū anilem loqua-

citatem, sed etiam istius, qui collega
 meus audit, invidiam, clandestinas ad-
 versus me molitiones, aliaque jam non
 dicenda. Verum hæc patienter, & tran-
 quillè fero, ac ferè sine frontis corruga-
 tione: Teque mihi Adfinis, ad hanc
 ἐνδυσίαν & compositionem animi seriò
 hortor. Fungere munere demandato
 diligenter, quod facis, & fideliter, & cæ-
 tera Dei voluntati & arbitrio permitte,
 qui, cum magnam illam orbis navem
 prudentissimè gubernet, Tuam quoque
 cymbam diriget ad quietis & felicitatis
 portum Gummi Gittæ, cujus vires ad
 granorum octo quantitatem Te exper-
 tum aliquoties scribis, adhuc illud ipsū
 esse statuo, quod describitur à Nicolao
 Monardes Medico Hispalensi in histo-
 ria simplicium medicamentorum ex
 novo orbe delatorum, sub titulo de
 Gummi ad podagram, & germanicè è
 dicto auctore à Johanne VVittichio in
 libro de lapidibus Bezoardicis &c. id
 quod antea quoque Tibi, ni fallor, indi-
 cavi.

cavi
 mati
 dilige
 tiono
 opera
 ba di

Gum
 pote
 nent
 stic p
 Gum
 cæ n
 quor
 post
 mun
 haur
 mun
 men

cavi. Facit pro meæ sententiæ confir-
matione tota istius auctoris descriptio
diligenter examinata, uti è considera-
tione nominis, qualitatum, Doseos &
operationis satis superque adparet. Ver-
ba dicti auctoris hæc sunt:

GUMMI AD PODA-

GRAM:

Dabat mihi idem Episcopus
Gummi genus (cujus arborem non
poterat describere) ex eodem conti-
nenti delatum, quo se podagræ i-
stic purgant in hunc modum: Illius
Gummi fragmentum nucis ponti-
cæ magnitudine, stillatitio aquæ li-
quore noctem integram macerant,
postridie mane percolant, & expri-
munt, eam aquam ad duas uncias
hauriunt, neque quidquam cibi su-
munt ante meridiem: eo medica-
mento sine molestia purgatur hu-

O 3 mor,

mor, qui podagram creat. Insi-
 dum est, & inodorum. Calidum
 videtur in primo gradu. Haetenus
 ad verbum Monardes. Nomen quidem
 genericum est Gummi. Competere
 hoc nostro medicamento nemo, qui il-
 lud contemplatus est, negabit. Cur no-
 minetur autem Gummi Gittæ, me ha-
 tetenus latet. Alii Gummi de Peru vo-
 cant, quo solum natale exprimitur. Car-
 thago enim, cujus civitatis Episcopus
 illud Nicolao Monardes dedit, sita est
 in provincia Peru novi orbis. Inter qua-
 litates licet coloris flavi nulla ab aucto-
 re fiat mentio, tria tamen ipsi ab eodem
 tribuuntur, ex quibus non obscure ju-
 dicare possumus. Nimirum esse illud
 Gummi insipidum, inodorum, & calidū
 in primo gradu. De prioribus duobus
 judicant exacte gustus & odoratus. At-
 que hæc est causa, quod à virginibus,
 mulierculis, & aliis delicatis ægrotis,
 qui ab aliorum medicamentorum certo
 sapore & odore præditorum usurpatio-
 ne ab-

ne ab
 perie
 sisten
 nim f
 peran
 bus n
 cessus
 at, ce
 maru
 vel in
 te des
 sibile
 me est
 septen
 no 16
 teà en
 Chym
 ri vid
 Balth
 robust
 pulver
 rum r
 septies
 siffime
 mis u

ne abhorrét, tàm enixè expetitur. Temperies in primo caliditatis gradu consistens facilè quoq; probatur. Cùm enim saporès & odores sequantur temperamentum; in his autem qualitatibus nullus sit manifestus à temperie excessus, qui quidem sensibus notari queat, certum est quoque temperiem primarum qualitatum vel esse æqualem, vel in primo saltem gradu ab æqualitate desciscientem, ac non admodum sensibilem. Dosis nostri medicamenti apud me est granorum quatuor, quinque, sex, septem. Expetis exempla? Primùm Anno 1611. 9. die Novemb. exhibui ipse (anteà enim à D. Adamo Bruxio Medico Chymico Halensi sagacissimo propinari videram) aurigæ Magnifici Domini Balthasaris Poremski Poloni, homini robusto, hujus gummi grana quatuor in pulverem redacta, & conservæ rosarum recentis semunciæ permista, qui septies inde alvum exoneravit copiosissimè. Eodem tempore Thermis utebatur Nobilis Eques Francus

O 4 A. G.

A.G. VV. à S. Principis cuiusdam confi-
 liarius. Cum præmissis præmittendis
 aquæ Thermalis potum dies septem cō-
 tinuasset, ab aliis autem medicamentis
 abhorreret, dedi hujus gummi grana
 quatuor in conservæ rosarum recentis
 drachmis duabus, adsperfis spiritus vi-
 trioli guttis tribus. Intra horam 7. &
 undecimam alvi excrementa deposuit
 vigesies, sine eructatione, nausea, atque
 torminibus. Erat autem ventre ad sol-
 vendum facili. Ad hæc propter aquæ
 Thermalis in corpore restagnantis por-
 tionem, atq; materiam superfluam de-
 terfam, attenuatam, & ad exclusionem
 jam præparatam dejectionum numerus
 crebrescebat. Solet enim usu venire, ut
 unum idemq; purgans modò ante, mo-
 dò post aquam Thermalem usurpatum
 diversimodè operetur: semper post a-
 quæ potationem numerosioribus ex-
 cretionibus alvum fatiget. Ego ipse
 ter adsumsi optimo cum successu: ac a-
 liis meæ fidei commissis, in primis Reve-
 rendo

rendo
 cum h
 mona
 pissim
 ma test
 via illa
 li Medi
 vorum
 moribu
 Propin
 vj. vij. i
 adfectu
 grana o
 sit, in ro
 facile a
 bus hu
 oribus
 rim.
 si virum
 golstete
 qui in l
 gusti ad
 legis D
 Georgi

rendo Domino Abbati Töplensi, cujus
 cum honore nomen usurpo, cæterisq;
 monasterii conventualibus exhibui sæ-
 pissimè, qui de ejus operatione felicissi-
 ma testari possunt, nullusq; eorum gra-
 via illa symptomata, de quibus nonnul-
 li Medici veterum nimii lenones, ac no-
 vorum inventorum hostes, tantis cla-
 moribus conqueruntur, animadvertit.
 Propinavi autem, uti dixi, grana iij. v.
 vj. vij. in vehiculo ægrotanti grato, &
 adfectu adpropriato: quamvis, quin ad
 grana octo nonnunquam adscendendum
 sit, in robustioribus præsertim, qui non
 facilè aliàs purgantur, aut in iis, qui-
 bus humor peccans à partibus remoti-
 oribus ducendus, neutiquam negave-
 rim. Consipientem habes in hac do-
 si virum doctissimum D. Johannem In-
 golsteterum Medicum Ambergensem,
 qui in literis superioris anni 13. die Au-
 gusti ad me scriptis adserit, se cum col-
 legis D. Johanne Rosa, & D. Johanne
 Georgio Agricola, usum esse hoc Gum-

mi in hydropicis non infeliciter, datis in
 substantia granis sex, vel octo, in liquore
 adpropriato. Ut ut sit, quilibet facile
 judicabit, hanc dosin proximè conveni-
 re cum quantitate à Monarde posita;
 qui hujus Gummi fragmentum nucis
 ponticæ, sive avellanæ, magnitudine,
 stillatitio aquæ liquore nocte integram
 macerat, postridie mane percolat, & ex-
 primit, eamque aquam ad uncias duas
 haurire jubet, nec quidquam cibi sume-
 re ante meridiem. Leve est hoc Gummi,
 ut frustulum nucem avellanam medio-
 crem referens magnitudine æquet pô-
 dere grana ferè duodecim. Etsi autem
 talis dosis videtur major, quam ut tuto
 exhiberi debeat, tamen si utendi modum
 consideraverimus, æquius feremus de
 auctore iudicium. Nam si grana octo
 exhiberi possunt in substantia, cur gra-
 na duodecim, aut etiam quindecim non
 macerentur, ut exhibeatur liquor, in
 quo facta infusio? Notum enim est, in
 fusione vim medicamento diminui, ut
 propte-

pro
 & d
 in su
 fenæ
 verr
 ad se
 deco
 mæ c
 ciun
 des l
 ne m
 dagr
 didi
 mina
 medi
 dam,
 cem
 arthr
 Qua
 tuita
 tēper
 thriti
 poste
 profic

propterea major quantitas ad infusionem
 & decoctionem, quam exhibitionem
 in substantia requiratur. Sic foliorum
 fenæ dosis in substantia, secundum A-
 verrhoem, constituitur à drachma una
 ad sesquidrachmam, aut etiam duas; ad
 decoctum autem sive infusionem drach-
 mæ quatuor vix in robustioribus suffi-
 ciunt. Præterea operationem Monar-
 des huic Gummi adscribit, quod eo si-
 ne molestia purgetur humor, qui po-
 dagram creat, unde & nomen ipsi in-
 didit, ac Gummi ad Podagram no-
 minavit. Quam operationem à nostro
 medicamento non esse remotam ut osten-
 dam, diligenter notandum venit, dupli-
 cem concurrere ad podagram aliasque
 arthritidis species causandas materiã.
 Quamvis enim humores tres, bilis, pi-
 tuita, melancholicus succus, si à naturali
 temperie abeunt, idonei sint, ut dolores ar-
 thriticos inferant: attamen imprimis duo
 posteriores, à quibus frequētius dolores
 proficiscuntur, cōfertim ad membra non
 fluunt,

fluunt, nisi vehiculum habeant serosum,
 cujus permistione dicti succi fluidi red-
 duntur & promptè in articulos delabū-
 tur. Dum igitur gummi nostrum ad-
 mistum serum expurgat, non solum po-
 dagram præsentem mitigare, & inhibe-
 re ejus augmentum, verùm etiam ab im-
 minente corpus præservare aptum est.
 Cape exemplum: Strenuissimus Capita-
 neus bellicus C. de R. à multis annis so-
 litus fuit tempore verno, & auctumnali
 laborare tumore atq; dolore compres-
 sivo lienis, quem sequebatur arthritidis
 acerbissima. Hic Parisiis in Gallia, &
 in Ungaria bibit aliquoties decoctum
 ligni methodicè propinatum, Thermo-
 liquè in fessu articulos roborare voluit,
 at sine aliquo insigni commodo. Post-
 quam autem, meo jussu, pænè biennii
 spatio singulis mensibus, nostro Gummi
 cum extracto hellebori nigri in pilulas
 redactò, vitiosos humores excludit, ac
 ad sudorem promovendum nonnun-
 quam Acidulas in districtu Abbatiz
 Töplen-

Töpl
 meq
 tam v
 adfec
 bus i
 possu
 late l
 jus n
 fueri
 cite c
 rus, q
 quod
 se, &
 mavi
 verat
 ram M
 artus
 faten
 Gum
 barb
 At eg
 possu
 barb

Töplensis adhibet, bellè vivit, rarissi-
meque insultus hostis sui, eosque non
tam vehementes, ut antea, experitur.

Animadvertitur hoc etiam in aliis
adfectibus morbificis à serosis, & tenui-
bus ichoribus productis. Ipse testari
possum, quod, cum ante annum erysipe-
late laborarem in dextro femore, hu-
jus medicamenti adsumptione multum
fuerim adjutus. In hydropis specie Ascite cum fructu usurpavit D. Ingolstete-
rus, qui in epistola antea citata scribit,
quod serum in Ascite redundans copio-
sè, & absque molestia eduxerit. Confir-
mavit nimirum id, quod antea adsevera-
verat in Thermis nostris Carolinis co-
ràm Medicus valdè rationalis D. Leon-
artus Doldius p. m. Idem alii plurimi
fatentur. Opinatus est non nemo hoc
Gummi esse succum resinofum è Rha-
barbaro recenti artificiosè extractum.
At ego hanc opinionem amplecti non
possum. Reclamat locus natalis. Rha-
barbarum in Troglosytica regione, vel
rectius

rectius in Chinarum regno Indiae orientalis provincia maxima, aut vicina regione barbara Tartarorum nascitur, unde vel Alepum Asiae defertur, inde Alexandriam Aegypti, & tandem Venetias, unde Germania, & caetera Europae regna petunt: vel per Armusiam à Lusitanis Ullyssiponae importatur, unde à Belgis & Hamburgensibus, aliisque civitatibus Hanseaticis nobis communicatur. Gummi autem Gittae ad nos mittit regnum Peru Americae, sive occidentalis Indiae provincia, ex qua Hispanorum opera & industria id adquirunt Officinae nostrae. Etsi autem Monardes historiae suae simplicium novi orbis libro 3. Indici cujusdam Rhabarbari expressam mentionem facit, ei que omnes notas attribuere videtur, quas orientale Rhabarbarum obtinet: tamen rationi haud est consentaneum & radicem amarissimam fundere succum planè insipidum, & è medicamento ex mediocriter purgantium classe gummi tantae activitatis elicui, ut

ci, ut ejus quatuor, quinque grana plus,
 quàm in substantia duæ vel tres drach-
 mæ operentur. Succi certè è Rhabarba-
 ro chymicè extracti summa diligentia
 semidrachma ad purgationem requiri-
 tur. Addo & hoc, neminem succū gum-
 mi referentem in Rhabarbaro obser-
 vasse. Quod si maximè inesset, extrahi
 è radice in terra latitante non posset. In
 effossa autem nulla vulnerationis aut
 alterius passionis animadvertuntur si-
 gna, quæ Gummi aut resinam exsudasse
 indicarent. Quid quod ipse Monardes
 in observationibus perspicacissimus,
 plantam Rhabarbari sui occidentalis
 cum ea, quæ Gummi fundit, eandem es-
 se non animadvertit, imò potius hanc
 arborem esse expressè scribit, licet eam,
 quantum ad propriam figuram, non de-
 scribat. Eodem ferè modo refutan-
 dus eorum error, qui hoc Gummi ex
 Euphorbio nescio quo præparationis
 ingenio depurato, derivant. Te igitur
 his perlectis, & bene pensiculatis à mea
 sententia, quæ, à Monarde nostrum
 Gummi

Gummi Gittæ ante annos quadraginta fuisse satis exactè, alio sub nomine, descriptum statuit, non fore alienum, planè mihi persuadeo. Porro inter eos, qui Chymicâ praxin excoluerunt, præcipui sunt, si tam generalia præcepta, quam operationes speciales respicimus; Excellentissimi viri, D. Andreas Libavius quondam præceptor meus in Academia patria, & D. Osvaldus Crollius, quos Tu quoq; rectè laudas. Quercetanus, dum Chymicorum medicamentorû formulas morbis quibusdam particularibus in Consiliis nonnullis, in Tetrade, in libro de peste ad commodavit; multum quoque præstitit. Idem fecisse D. Henricum VVarenium in Nosologia Hermetica & Galenica, titulus præfixus à D. Joachimo Tanckio libello isti, præfert; quamvis in paucissimis res ipsa inscriptioni respondeat. Jactitant sese aliàs in hac palæstra Paracelsici ardelliones potissimùm, qui non centurias, sed millenarios Spagyricarum curationum recen-

recensere norunt, summa felicitate absolute, promittuntq; multa ad morbos specifica. Sed omnia ferè aut hyperbolica sunt, aut planè conficta ad homines imperitos & credulos decipiendos, unde illis nunquam, vel jurantibus, fidem adhibui. Nec medicamenta ab illis præparata in usum traho, cum pauci sint verarum præparationum gnari, plurimi autem pro summis magisteriis è metallis perfectissimis, & lapidibus preciosis elaboratis, ægrotis nescio quid obtrudant, ex Antimonio, argento vivo, vitriolo, sulphure, & talibus, quæ perfectionem nondum attigerunt, eosque præcipitent sæpissimè in mala graviora, & incurabilia. Utinam aliquis imitaretur Francisci Valleriolæ, qui mihi in hoc scribendi genere præ cæteris placet, industriam, ac diligentiam, atque Galenicis medicamentis in observationibus substitueret Magisteria & extracta varia Chymica propria experientia comprobata, ut de horum usu, legitima & justa dosi juniores practici redderen-

P

tur

itur certiores ? Memini D. Martinum
 Rulandum Secundum, penes quem mul-
 ta aliis incognita secreta è laboratorio
 Cæsareo Rudolphino ipsi concredita
 fuisse certus sum, tale quid mihi, cum
 ante triennium unà curarem illustrem
 quendam Baronem, certò promittere.
 Verùm post ipsius inopinatam, ac im-
 maturam mortem, hic quoque conatus
 evanuit. Non dubito, quin alii brevi sint
 in arenam hanc descensuri. Tu, qui jam
 dudum finem epistolæ attingere gestis,
 ignosce prolixitati, ac vale, tuamq; uxo-
 rem à me mea que fraternè saluta.

Schlackovvaldæ 10. Fe-
 bruarii 1613.

F I N I S.



l
-
o
a
n
n
e.
n-
us
nt
m
s,
o-





